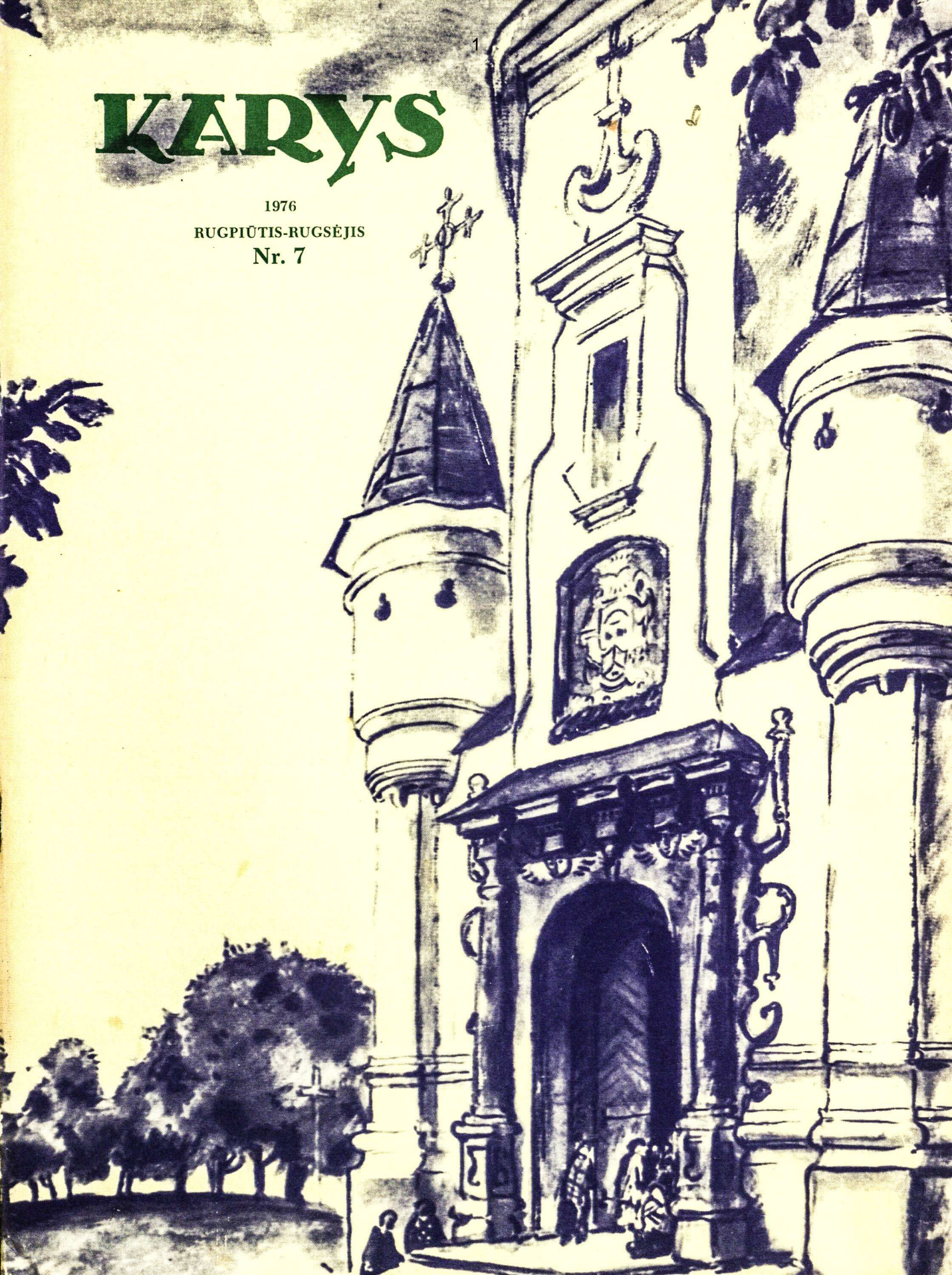

KARYS

1976
RUGPIŪTIS-RUGSĒJIS
Nr. 7

KARYS

1976
Nr. 7 (1524)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

M. Dobužinskis — Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Šiauliuose	viršelis
Dr. K.R. Jurgėla — Lietuvos saitai su J.A.V. (pabaiga)	257
A. Budreckis — F. Miklaševičiaus įgaliojimas	264
V. Lagenpušas — Pusei šimtmečio praėjus	266
M. Boguta — Amžių dulkes pažarsčius	269
O. Žadvydas — Mirtininkų gretose	273
K. Markus — Pagarba kariams pirmūnams	276
TREMTIES TRIMITAS	279
KARINĖS ŽINIOS	290
MŪSŲ SPAUDOJE PASIŽVALGIUS	291
KRONIKA	292

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKŪNAS

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S.J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Cicero Delicatessen
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
LAKELAND, FL — J. Kantanavičius
OMAHA, NB — J. Naikelis
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

MONTREAL, QUE. — Parish Library

ANGLIJOJE

"Dainora — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Jz. Venys, 6796 Schoenberg-Kuebel-
berg 1, Duererstr. 13

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.

W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair
Athol, 5084, SA.

S. Pačėsa, 82 John St., Lidcombe, 2141,
NSW.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

'Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 7 (1524)

RUGPIŪTIS — RUGSĖJIS — SEPTEMBER

1976

LIETUVOS SAITAI SU JUNGTTINĖMIS AMERIKOS VALSTYBĖMIS

DR. KOSTAS R. JURGĖLA

(Pabaiga)

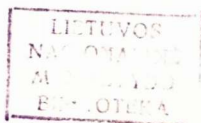
Kai Abraomas Lincolnas buvo išrinktas prezidentu, jis dažnai lankydavo savo seną bičiulį Bielaskį. Tai jis 1861 rugpiūčio 10 prikalbino Bielaskį stoti kariuomenėn ir savo ranka rašytu raštu suteikė jam kapitono laipsnį. (Žr. *Karys*, Nr. 9/1376 1961 lapkr., p.p. 258-270 dokumentaciją ir nuotraukas). Tačiau *Report of the Adjutant General of the State of Illinois* (Springfield 1867, I t., 540 psl. ir II t., 521 psl.) rašo, kad Illinojaus savanorių 30 pėst. pulko F kuopoje Bielaskis buvo vyr. ltn. nuo 1861.VIII. 10, kapitonu pakeltas spalio mėn., paskirtas gen. McClermano adjutantu, žuvo kautynėse prie Belmont, Mo.

Tai įvyko 1861.XI.7, kai gen. Ulysses S. Grant su 2,500 vyrų iš Cairo, Ill. persikėlė per Missouri upę. Illinojaus 27 pulko vadas plk. N.B. Buford pranešė brig. gen. McClermandui, kad jo priskirtas kpt. Bielaskis žuvo karžygio mirtimi. Kai jo žirgas buvo pašautas, Bielaskis "griebė vėliavą, ir, verždamasis pirmyn šaukdamas, krito mirtinai sužeistas". Illinojaus 31 pulko vadas, plk. (vėliau generolas) James A. Logan pranešė: "... pamačiau kpt. Bielaskį imant Amerikos vėliavą ir veržiantis pirmyn, remiamą A kuopos, kpt. Rees'o kuopos, ir dviejų 7-to Iowos pulko kuopų... Kpt. Bielaskis buvo nukautas, kai jis smeigė mūsų Unijos vėliavą į priešų įtvirtinimus. Niekad mūsų lauke nėra kritęs narsesnis vyras (A braver man never fell on a field of battle)". Ir gen. McClermand savo raporte atžymėjo: "Jo narsumui prilygo tikrai jo kario ir patrioto ištikimumas... Garbė jo atminimui!" Gen. McClermano pastangos surasti sviedinio sudraskytą lavoną nepavyko: Bielaskis yra vienas iš 18 karių, kautynių lauke palaidotų su užrašu

"Nežinomas". John Gilmary Shea (*A Child's History of the U.S.*, II t., New York 1872, p.p. 408-415) Bielaskiui skiria visą skyrių ir baigia žodžiais: "Jis krito už savo prisiimtą šalį — lai ta šalis niekad jo neužmirš".

Bielaskio draugas ir kolega Land Office, Henrikas Korvinas Kalusauskas, gimė 1806 m. rugsėjo 11 Kazimieravos dvare, Utenos (tada Ukmergės) apskr., 1823-27 mokėsi Vilniaus universiteto teisių fakultete. Kai tik 1831 m. kovo mėn žemaičiai sukilo, Kalusauskas ten nuskubėjo ir buvo paskirtas Telšių pavieto policijos vadu. Gegužės 30 Marijampolėje jis, kaip lietuvių kalbos vertėjas, pasitiko iš Lenkijos atvykstantį gen. Gelgaudo korpą ir buvo priskirtas prie raitelių pulko. Birželio 6 jis buvo pakeliui į Palangą patirti, ar atvyksta prancūzų pažadėti laivai su ginklais. Iš ten jis lankėsi Prūsijoje slapta parsigabenti parako ir pinigų žemaičiams. Liepos 1 Kėdainiuose jis skiriamas jaun. ltn. ir vertėju 2 ulonų pulke. Po to jis buvo žygiu siunčiamas į Varšuvą, tačiau nuo 1832 m. sausio mėn. jis buvo Alellenburge su internuota Gelgaudo rinktine. Po 3 mėnesių jis jau Prancūzijoje, lietuvių karinio komiteto narys, ryšininkas, vėliau išrinktas į Besancon stovyklos valdybą. Po kelių metų bastymosi po Prancūziją, Krokuvoje ir Vokietijoje, 1835 metais Briuselyje jis vedė anglę Elizą Shea ir įsirengė spaustuvelę. Belgijoje gimė du jo sūnūs: Vytautas, gimęs 1836 m. (krikštąteviu buvo Joachim Lelewel), savanoriu kovojęs JAV kariuomenėje, miręs 1869 m. Washington, D.C., ir Boleslovas, miręs kūdikystėje.

1838 m. Kalusauskas su žmona ir sūnum Vytautu emigravo Amerikon. Netrukus New Yorke

mirė jo žmona. 1846 m. jis įsipilietino. 1848 „revoliucijų metais“ jis nerimo, susirašinėjo su Mazzini, Kossuthu, Leleweliu ir kitais. Spalio 2 jis jau Paryžiuje, kur JAV ambasada davė jam pasą. Per Frankfurtą ir Leipcigą jis pasiekė Poznanę, bet 1850 kovo 3 Prūsų valdžia jį ištrėmė iš Brodų, kur jis spėjo susižieduoti su šveicare Marie Josephine Grimm, ir grįžo Amerikon. Apsigyvenęs Washingtone, jis 1851 m. persikvietė savo sužadėtinę ir ją vedė. Iš šių jungtinių gimė sūnus Henrikas Emilis, farmacijos profesorius, ir dvi dukros. Kalusauskas dirbo Land Office, paskiau Izdo departamente.

Kilus pilietiniam karui, Kalusauskas rūpinosi sudaryti lenkų-lietuvių legijoną. Lenkijoje ir Lietuvoje prasidėjus sukilimui, Varšuvos centrinis komitetas 1863.VII.30 jį paskyrė savo įgaliotiniu Amerikoje. 1864.II.12 sukilėlių pogrindžio valdžia, taigi jau „direktorius“ Romualdas Traugutt, paskyrė jį savo delegatu Amerikoje, „su teise naudoti antspaudą su trim herbais: Lietuvos, Karūnos ir Rusios, su užrašu viršuje — *Tautinė Vyriausybė*, apačioje — Politinis Agentas Jungtinėse Valstybėse“. Lenkijos užsienio tarnybos Metraštis 1938 m. Kalusauską pažymėjo buvus pirmuoju Lenkijos diplomatinio atstovu Amerikoje. Lygią teisę jį laikyti savo atstovu turi ir Lietuva.

JAV vyriausybė anuomet stengėsi neutralizuoti Angliją ir Prancūziją, todėl ji laikėsi draugystės su Rusija: ji netgi rusams išdavė tūlą Miliauską, tarnaujantį JAV kariuomenėje, ir du kitu rusų dezertyrus, ir jie buvo New Yorko uoste pakarti rusų karo laive. 200 lenkų, lietuvių ir čekų New Yorke surengė protesto demonstraciją. Kalusauskas New Yorke (926 Broadway) atidarė raštinę, išleido atsišaukimą „To the Land of the Free and the Home of the Brave“, padėjo daktaro Crane namuose sukurti moterų komitetą sukilėliams Lenkijoje ir Lietuvoje remti. 1891 metais Kalusauskas savo 3,000 tomų knygyną ir archyvą padovanojo Lenkų Tautiniam Susivienijimui. Deja, jo archyvas su duomenimis apie lietuvių ir lenkų imigraciją Amerikon, 1939 metais sudegė nepanaudotas (Cambridge Springs, Pa.). Kalusauskas mirė 1894.XII.23 Washingtone.

PRIEŠ PILIETINĮ KARĄ

Seminolų kare 1835-1842 ir kare su Meksika 1846-48 galėjo tarnauti ir lietuviai. Pav., Meksikos kare Missouri 3 pėst. pulke tarnavo kpt. Napoleonas Kosciolkowski — tai Lietuvos bajorų šeima. Ohio 2 pėst. pulke leitenantu buvo Jacob A. Miskell, — amerikietis rašytojis James.

Kalifornijos auksas patraukė daug žmonių. Dar 1843 m. iš Australijos ten atplaukė Stasys Pangauskas (Paġowski), „kilęs iš lenkiškų Infliantų“, t.y. iš Latgalos, 1831 m. sukilimo majoras. Nugirdęs apie naują sukilimą, Pangauskas nuskubėjo Europon. Rusų sulaikytas prie sienos, jis buvo 15-kai metų ištremtas į Sibirą. Vargais negalais jam pavyko gauti leidimą grįžti į Čilę, bet pakeliui jis mirė. Aukso ieškotojų tarpe užtinamos tokios pavardės kaip A. Skarzinski, Paul Pieda, John Kaczynski. Prie Vitebsko 1813 gimęs bajoraitis Jonas Joachim Holinskas, dalyvavęs 1831 m. Lietuvos sukilime. Radoškovičiuose, Vileikos pav. 1821 m. gimęs Julijonas Horainis, 1871 m. pardavė savo dvarą ir atvyko Amerikon. Savo korespondencijomis jis sudomino Henriką Sienkevičių ir aktorę Eleną Modrzeską. Kalifornijoje gyveno ir Kristina Narbutt, kuri dėjosi esanti Kosciuškos dukra. Helena Modrzeska savo atsiminimuose rašo, kad Sienkevičius Kalifornijoje surado prototipus savo herojams „Tvane“ — buvusius 1830-31 sukilėlius.

Vilniuje 1810 m. gimęs Henrikas Dmochowski dalyvavo 1831 m. sukilime Lietuvoje, po to Paryžiuje studijavo skulptūrą, 1851 m. nusikėlė į Londoną, kitais metais į Philadelphia, kur buvo žinomas Henry D. Saunders vardu (Vilniuje universitete jo laikais profesoriavo anglas John Saunders). 1860 metais jis grįžo Lietuvon, organizavo sukilimą Dsynos pavietai, ir žuvo kautynėse ties Pariečiais.

Henryk Archacki rašo, kad Lietuvoje 1825 m. gimusi Apolonija Jagiello kovojo Krokuvos sukilime 1846 m., paskiau leitenanto laipsniu vadovavo vengrų sukilėlių ligoninei, 1849 m. su gubernatorium Ujhazy atvyko Amerikon. T.J. Kučinskas *N.Y. Times* skiltyse užtiko neva Kossutho žmonos pasakytą kalbą ir maldą... į Vytautą: „Vytautas siuntė savo kariuomenę pagelbėti čekams ginti savo laisvę. Aš esu tos garbingos tautos dukterė, todėl prašau Vytautą ateiti į pagalbą kovai už laisvę“. Gal tai Apol. Jagiello?

Waterbury, Conn. šv. Juozapo parapija savo jubiliejiniame leidinyje pažymi, kad pirmoji ten 1849 m. iš Pensylvanijos atvyko Paplauskų šeima, imigravusi „from Suvalkus“. Uršulė Paplaskienė sakėsi Waterburyje anuomet jau radusi keturis lietuvius. Pilietinio Karo sąrašuose yra T.F. Papolousky, tarnavęs Kansas 16-me sav. pulke, žuvęs 1861.VIII.10. Gi Roll of Honor mini „Paplowski Onufry/Poplowski Armfri“, Kansas 15-tojo kaval. pulko eilinį, mirusį 1860.X.30.

Vienuolė Remigija Napolska, Detroito šv. Onos katalikų parapijos metrikose 1820 m. užtiko John

Schowa, atsieit Sovą. Nuo 1837 m. Detroite gyveno 1830 m. sukilėlis Andrew Kaminski, Amerikos kariuomenės karo su Meksika ir pilietinio karo veteranas.

PILIETINIAME KARE

Jau matėme, kad Unijos pusėje piliet. kare kovojo kpt. Aleksandras Bielaskis ir Vytautas Kalusauskas. Apie įvairius sunkumus su pavardėmis esu rašęs minėtame savo pranešime L.K.M. Akeidamijos suvažiavimui Čikagoje. Galime būti tikri, kad žinomos Lietuvos bajorų šeimos pavardę turėjęs Kerbedis buvo lietuvis. Lietuvių turėję būti įvairiuose „lenkų“ daliniuose. Prūsų lietuviai galėję būti kpt. Guido Ilges, gimęs Pūsuo-se; Frederick Adomeit, N.Y. 31 baterijos seržantas; Frederick Schwaesa ar Schweso, tarnavęs Michigano kaval. 5 pulke; Joseph Sikat, Penn. 183 pulko eilinis; Chas. Ulbigkait, Penn. 65 pėst. 5 kav. pulko eilinis. Kas domisi, gali pasiskaityti mano parinktas pavardes minėtame pranešime. Esu paskelbęs apie tūkstantį pavardžių, bet nieko teigti negaliu.

Konfederatų pusėje irgi buvo, bent galėjo būti, lietuvių. Pav., Prūsiose gimęs Benj. Degaytes/Dogeyter, J. Jonatt, J. Kalnosky, Martin Karis (gimęs Prūsiose, pateko JAV nelaisvėn, paleistas kai sudėjo ištikimybės priesaiką), Daniel Kattens, J.A. Klimkiewicz, lenkų brigados eilinis John Korat, „Stankienry“, t.y. Peter K. Stankiewicz (baterijos vadas), Thaddeus Strawinski (konfederatų pusėje pirmoji karo auka), Jacob Stuckel (Tochmano lenkų brigados), Jacob Tetsch ir (Louisianos 14 pulko) kpt. Ladislas Wankowicz, Paul Weiyel, Adam Whismont, L. Wilzinski, Ludwig Zillies (miręs Baton Rouge, La.).

KITI KARAI

Kare su Ispanija ir po to Filipinuose bei Kinijoje dalyvavo jau eilė susipratusių lietuvių, kurie rašinėjo korespondencijas į Wienibę Lietuvinkų. Plk. Vytautas Steponaitis uždokumentavo tai, kad buvo anuomet rašoma lietuvių spaudoje: Amerikiečių Lietuvių Kariškos Aspiracijos XIX amž. Pabaigoje (Kaunas 1927). Amerikos archyvų rinkinių tėra paskelbtos nuotrupos. Esu tikrinęs kelis toms ir juose esama apščiai duomenų. Vieną tų karų veteraną, Burbulą (Borbles ar panašiai) pažinojau New Yorke.

Pirmajame Pasauliniame kare dalyvavo labai daug lietuvių, kadangi, masinei emigracijai iš Lietuvos įsisiūbavus, suvažiavo daugiausiai jauni vyrai, nenorėję rusams tarnauti. Po karo

buvo susikūrusios įvairios jų organizacijos, bet Antrojo Pasaulinio karo iškararėse beliko keli paskiri Amerikos Legiono lietuviškieji postai — Čikagoje, Bostone, Baltimorėje, New Yorke. Sesquicentennial parodos Lietuvos Dienoje Philadelphijoje 1926 metais šauniai žygiavo šimtai uniformuotų „Lithuanian Doughboys“, iš Scrantono apylinkių, bet netrukus po to sunyko. Amerikos Lietuvių Legijonas, įsteigtas 1930 m., telkė ne tik JAV, bet ir Lietuvos veteranus. Tačiau geriausiu metu veikė tik 7 postai. New Jersey buvo susikūrę Lithuanian Veterans, bet neišsilaikė. Niekas nėra paskelbęs išsamios studijos apie lietuvius JAV karinėse pajėgose Pirmajame Pasaul. kare. Kazys V. Baltramaitis skelbė kai kuriuos duomenis apie lietuvius Antrojo Pasaulinio karo gale.

Tenka pažymėti, kad „tarpukaryje“ gana daug lietuvių buvo pasirinkę karjerą ginkluotose pajėgose. Mano draugas, tarnavęs Tien Tsine, Kinijoje, pasakojo, kad Tolimųjų Rytų, ir karo laivyno, ir kariuomenės daugelis bokso čempionų buvo lietuviai (šalia Jack Sharkey ir Kurapkos). Kai Tien Tsine buvo surengta lietuviška vakaronė ir „bilietas“ buvo mokėti lietuvių kalbą, susirinko keli šimtai karių, jūreivių ir marynų. Karo laivyno kpt. dr. Bačiulis man sakė, kad karo laivyne bent 5 admirolai buvo lietuviai — prisimenu Moncey, Alexis, Fred Bakutį (tvarkė Antarktikos tyrinėjimus). Be to, nuo jaunystės pažįstu kontr-admirolą Antaną Kairį (Kaires), vėlionės Ginkuvienės brolių, kuris daugel metų žaidė krepšinį Brooklyno (N.Y.) Young Men's Lithuanian Association rinktinėje. Pažinojau 1925 metais West Pointą baigusį let. Ignos Skalandunos, Illinojaus (Edwardsville) angliakasių sūnų, gerai lietuviškai kalbėjusį. West Pointo ir Annapolio akademijų futbolo žaidėjų tarpe nuolat matėsi lietuviškų pavardžių. Girdėjau, kad buvo ir lietuvių generolų. Po Antrojo Pas. karo gydytojai, psichologai ir kiti specialistai lengvai gaudavo aukštus laipsnius, kad tik pasilikėtų tarnyboje. Tai nebuvo neįmanoma karjeros kariams prieš II Pas. karą — pažinojau daug puskarininkų, kurie turėjo atsargos ltn. ir kapitonų laipsnius. Be to, Amerikoje gimusiose kartose per daug įsivyravo pažiūra, kad „mano tėvai (seneliai) buvo lietuviai“, bet jie patys — ne.

Kai (1929-1935) buvau Lietuvos Gen. Konsulato New Yorke sekretorium, kartą atėjo daili tamsiaplaukė melynakė panelė ir, rodydama man du laiškus, sakė, kad Latvijos Gen. Konsulate jai sakė, jog tie laišakai yra rašyti lietuvių kalba. Tai buvo XIX a. gale rašyti laišakai iš Lietuvos,

su Rusijos pašto ženklais, ir rašyti inteligento — Trečioko. Mergaitė nudžiugo. Sakė, kad jos tėvas (bene Traynor) buvo vedęs “Amerikos Revoliucijos Dukterų” (DAR) narę; kai tėvas mirė, motina jai sakė, jog tai buvo škotas; kai motina mirė — ji rado šiuos laiškus. Dabar ji panorą žinoti “viską” apie Lietuvą, ir mokintis lietuviškai.

Kai dirbau Liet. Amer. Informacijos Centre, kartą studentas iš Pensylvanijos teiravosi. Esą, tėvai ir klebonas liepia jam mokintis lietuviškai, o kokiems galams? Jis enciklopedijose skaitė apie pasižymėjusius rusus, lenkus, netgi latvius ir estus, bet apie lietuvius nieko. Jis žino apie lietuvius ristikus, boksininkus, futbolininkus ir beisbolininkus. Taigi, regimai lietuvių “smegenys yra raumenimis apaugę”.

Nelengva buvo jam atsakyti, bet mėginau. Minėjau, kad šalia įžymaus lietuvių istorinio vaidmens, kng. Žagiell surado Nilo šaltinius, Kantas buvo Maž. Lietuvos sūnus ir lietuvių kalbos gynėjas, daugybė poetų ir rašytojų seniau rašydavo lotyniškai ir lenkiškai, lietuviai visuomet buvo įžymūs administratoriai, teisininkai, filosofai, teologai ir kariai. Bet, kol svetimieji 120 metų valdė ir slopino patį lietuvio vardą, tie svetimieji ir nuopelnus savinasi. Pav., rusai rašo, kad televizijos pranokėjas Rozingas buvo “surusėjęs lietuvis”, kaip Tolstojus ir Dostojevskis. Bet aš ne apie tokius kalbu: kalbu apie tuos, kurie buvo tikri lietuviai ir sakydavosi esą lietuviai. Pav., registruojantis balsuoti Brooklyne, prieš mane stovėjęs jaunas žydas pasisakė gimęs Lietuvoje. Registratoriai savitartyje teiravosi: kas tai — Lenkija? Rusija? “Rašykite: Rusijoje”. Kaip Lietuvos Gen. Konsulato sekretorius aš užprotestavau ir “spelinau”: jie įrašė kaip reikia. O kiek įpiliatinimo dokumentuose lietuvių užrašyta rusais, lenkais arba vokiečiais? Esą, “kai gimei, tokios valstybės nebuvo”.

SANTYKIAI TARP VALSTYBIŲ

Masinė emigracija buvo nuo Jono Žiliaus (Jr. Jono) laikų dokumentuojama spaudoje, ir pastaraisiais keliais metais pasirodė apie tai visa eilė studijų, ryšium su “Bicentennial” metais. Tad to neliesiu.

Pastangos laimėti atsikūrusiai Lietuvos valstybei pripažinimą buvo sunkios. Nors “The Inquiry” nagrinėjo galimybes, kad po karo Lietuva gali tapti nepriklausoma, arba pasilikti unijoje su Vokietija, Lenkija, Rusija ir Kuršu, tačiau Prez. Wilsono vyriausybė laikėsi nusistatymo, kad 14 punktų ir “tautinis apsisprendi-

mas” buvo taikos sąlygos priešams ir negali būti taikomos sąjungininkei Rusijai, paskendusiai pilietiniame kare. Taikos derybų Paryžiuje metu JAV nusistatymus Rusijos atžvilgiu diktavo Rusijos ambasadorius Bachmetjevas. “Pabaltijo komisijoje” Amerikai atstovavęs Samuel Eliot Morison’as protestavo prieš tai, atsistatydino, ir Amerikon sugrįžęs parašė laišką į *N.Y. Times*, kad JAV dviem atvejais vetavo Pabaltijo respublikų pripažinimą, nors rusų teisė į tas šalis tėra smurtingas užkariavimas. (Tasai žymus istorikas, Harvardo profesorius ir ats. kontr-admirolas mirė š.m. pavasarį).

Kieta Washingtono opozicija privertė katalikų Am. Liet. Tarybą ir Tautinę A. L. Tarybą sukviesti bendrą seimą New Yorke (1918 kovo mėn.). Tame seime abiejų srovių atstovai komisijose buvo atstovaujami lygiomis, visos rezoliucijos turėjo būti abiejų pusių paremtos, kitokie siūlymai buvo nekeltini. Paskiau abi Tarybos sudarė Bendrą Vykdomąjį Komitetą. Katalikų informacijos biuras Washingtone ir tautininkų New Yorke tapo tarsi bendriniais organais; ir kurį laiką jiems dirigavo Carl Byoir su grupe gabių žurnalistų. Iki po Versalio sutarties, Byoir buvo JAV informacijos direktoriaus Geo. Creel pavaduotojas. Paryžiuje adv. Mastauskas jį prikalbino padėti Lietuvai laimėti pripažinimą. Abi tarybos mokėjo atlyginimus ir spaudos išlaidas jo parinktiems žurnalistams, bet pats Byoir nieko neėmė. Paskiau jis Mastauskui prisipažino: “Mano motina buvo gimusi Lietuvoje”.

Lietuviai įteikė naujam prezidentui, Hardingui, milijoną parašų po prašymu suteikti Lietuvai pripažinimą. 1921 metais gegužės mėn., šalia prezidento stovėjo ir valstybės sekr. Hughes, bet departamente referentais buvo Rusijos šalininkai. Galop Hughes pasiteiravo pas komisionierių Youngą, kuris rezidavo Rygoje. Youngas atsiliepė, kad visose trijose šalyse veikia pastovios vyriausybės, demokratinė santvarka, atkunta ūkinis gyvenimas, daroma visapusiškos pažangos. Nors po poros dešimtmečių tos valstybės gal panorės glaudesnių ekonominių ryšių su Rusija, tačiau dabar jos sugeba gerai tvarkytis. Tad JAV nutarė suteikti Lietuvai, Latvijai ir Estijai pripažinimą. Tas padaryta 1922 m. liepos gale, kai sužinota, kad Antantės valstybės galop tvirtai ryžosi suteikti pripažinimą: Anglija ir Prancūzija tai padarė 5 mėn. vėliau.

Buvau Palangoje šaulių sporto instruktorium, kai atėjo žinia apie JAV suteiktą de jure pripažinimą. Paskubomis susitelkė eitynės. Mi-

nia ant rankų iškėlė Lietuvoje viešėjusį jauną amerikietį kun. Norbertą Pakalnį. Generolas Katche pasakė trumpą tvirtą kalbą.

Po to buvo formaliai apsiukeista pasiuntiniais ir įsikūrė konsulatai — JAV Kaune, Lietuvos New Yorke, paskiau dar Čikagoje, galop, garbės konsulatai Bostone ir Los Angeles. Pirmuoju gen. konsulu New Yorke buvo dr. Julius J. Bielskis, sekr. Kazys Krušinskas. Po to gen. konsulais buvo Henrikas Rabinavičius, Pov. Žadeikis ir Jonas Budrys. Sekretoriais buvo El. Faleskaitė, Kostas R. Jurgėla ir Anicetas Simutis. Vicekonsulas Petras Daužvardis buvo pasiūstas į Čikagą, ir jo vieton atvyko Vytautas Stašinskas. Jau po Lietuvos okupacijos Stašinskas buvo pakeltas konsulu, Simutis vicekonsulu, galop, Stašinskui mirus, gen konsulu tapo Simutis. Čikagoje tarnavo Žadeikis, Ant. Kalvaitis, Mikas Bagdonas, Petras Daužvardis, dabar Juzė Daužvardienė. Garbės konsului adv. Antanui O. Šalnai mirus, toji įstaiga Bostone pranyko. Dr. Bielskis buvo pakeltas garbės gen. konsulu ir tebeturi įstaigą Los Angeles. Ministeriais Washingtono buvo Kazys Bizauskas, V. Čarneckis, B.K. Balutis, P. Žadeikis. Po to pasiliko tik chargé d'affaires — Juozas Kajeckas.

JAV ir Lietuvos santykiai nuolat buvo geri. Šalia daugiašalių konvencijų, abi šalys suderėjo ir kelias dvišales sutartis — dėl muitų lengvatų, arbitražo, conciliacijos, kriminalinių nusikaltėlių išdavimo, ir dėl karinės prievolės asmenims su dvilype pilietybe. Žadeikio suderėtoji konsularinė sutartis, kuri tarp kitko būtų leidusi Lietuvos piliečiams verstis tam tikrais verslais, kuriuos paskiros sąjunginės valstybės leidžia tik savo piliečiams, — po Lietuvos okupacijos buvo senato sugrąžinta neratifikuota.

Sunku pasakyti ar JAV vyriausybė būtų paskelbusi tokį pareiškimą, kokį ji paskelbė 1940 liepos 23 d., jei nebūtų buvę nepaprasto spaudimo iš piliečių. Prezidentūra, valstybės departamentas ir Kongreso narių įstaigos buvo užverstos protestų krušos. Patsai prez. Rooseveltas ir visuomenė gerai atsiminė Sovietų karo su Suomija įvykius — kai Maskva iš savo piliečių sudarė Suomijai vyriausybę, ją pripažino, ir pradėjo karo veiksmus prieš "neteisetą" vyriausybę Helsinkyje, kuri išdrįso gintis. Sostinės sluogsnuose madingiausias pasisekimas buvo — gauti kvietimą į priėmimą Suomijos pasiuntinybėje. Valstybės sekretorium buvo religingas moralistas Cordell Hull, buvęs senatorius. Sovietams Lietuvą okupuojant, Hull dalyvavo Pan-Amerikos suvažiavime Havanoje. Jo pareigas sostinėje ėjo

pasekretorius Sumner Welles, kuris paskiau savo dviejuose veikaluose "suprato" sovietų interesus ir pasisakė už leidimą tų šalių gyventojams išsikeldinti kitur, jei jie nenori gyventi sovietų valdžioje. Laimei, valstybės departamente anuomet buvo įtakingas ir tvirtų įsitikinimų Loy Hendersonas, kuris 1919 m. pradžioje nuvyko Lietuvon su karinėmis amerikiečių misijomis, ir vedė latvę. Tai jisai į Baltuosius Rūmus pristatė pa-

reiškimą, kuris 1940 liepos 23 buvo paskelbtas Sumner Welleso vardu. Hendersonas suredagavo pareiškimą, ištaisai sulipdytą iš Pan-Amerikos organizacijos principų, pažodžiui. Retas kas galėjo nepritari.

Lietuvos diplomatinės ir konsularinės įstaigos buvo išgelbėtos. Hendersono dėka, buvo išgelbėti ir Pabaltijo šalių indėliai Amerikoje, pritaikius įstatymus, taikomus (vokiečių) okupuotoms šalims. Iš vėliau paskelbtų dokumentų žinome, kad Maskva nepaprastai dėl to siuto. O Magdė Avietėnaitė, garsiai beskaitydama "liaudies vyriausybės" protestą Amerikos ministeriui Owen Noremui — patylomis padėjojo Amerikai.

Tas nereiškė, kad pavojai praėjo: laisvės byla visuomet reikalauja didžiausio budrumo. Rinkiminės kampanijos įkarščio metu, prekybos viceministerio Viktoro Šolio dėka, prezidentas Rooseveltas priėmė jungtinę lietuvių delegaciją (1940 spalio 15) ir ją ramino, kad laisvė Lietuvai gali būti sugrįžti greičiau nei jie mano. Prezidentas priėmė ir Amerikos lenkų kongreso delegaciją. Tačiau netrukus, kai Hitleris susikovė su savo maskviniu partneriu, Washingtono papūtė kiti vėjai. Kai Hull vyko Maskvon, prezidentas jam pabrėžė, kad nors Maskva skelbiasi Pabaltijį įvykdžiusi plebiscitą, tačiau svetur taip nemanoma. Esą, po karo Maskva galėsianti praveisti naują plebiscitą ir viskas bus tvarkoje. Taip savo atsiminimuose rašo Cordell Hull. Jis sakosi tai pareiškęs Molotovui ir pridėjęs, kad kai jis augo Tennessee kaime, ten reikšdavosi vienas "bully",

ir užsibaigė tuo, kad tasai “bully” nebeturėjo nei vieno draugo. Kaip vertėjas tą žodį “bully” išvertė, galime spėlioti. Anot Hull, Molotovas tylėjo.

New York at War parade (1942 birželio 2) valstybės departamento ryšininkas nenorėjo leisti nešti Lietuvos vėliavą ir žadėjo iš sovietų “floato” nušalinti pabaltiečių vardus ir grupes. Bet jis to nepadarė, o mes Lietuvos vėliavą nešti pavedėm milžinui jaunuoliui Klimui, supamam uniformuotų legionierių. Kariuomenės indoktrinacijos leidiniuose buvo įtaigojama, kad saugumo sumetimais Maskva užėmė priešakines pozicijas Pabaltijo šalyse. Jau sukūrus BALFą, nebuvo įmanoma pakelti į National War Fund, kai Sovietų šelpėjai ten buvo. Galop kanauninkas Juozas B. Končius, per pietus Waldorf Astoria viešbutyje, išsikalbėjo su James Farley, Roosevelto kampanijos buv. vadovu ir pašto ministriu. Farley nuėjo prie telefono ir “iškalbėjo” valandą ar ilgiau, kalbėdamas su Washingtonu, ir rytdieną ar poryt BALFas buvo priimtas į NWF.

Lietuvos Pasiuntinybė leisdavo gerai redaguotą mėnesinį biuletinį. Latvijos pasiuntinys Alfred Bilmanis man pasakojo, kad kai jisai išleido Alf. Berzinio brošiūrą apie Vyšinskio šeiminkavimą Latviją okupuojant ir aneksuojant, jį pasikvietė (man gerai pažįstamas) Pabaltijo “stalo” viršininkas ir ragino nutraukti tokio pobūdžio leidinius. Bilmanis teiravosi, ar tai to pareigūno nuomonė, ar valstybės sekretoriaus. Atsakė — sekretoriaus. Tada Bilmanis išsitraukė Cordell Hull padėkos laišką ir pareiškė, kad kol Sovietų ambasada skleis šmeižtus apie jo šalį, tol jis turės gintis. O jei jam nevalia savo šalį ginti, tai jisai atsištatydinsiąs su didžiausiu triukšmu, kad departamento pareigūnai jam neleidžia eiti savo pareigų. Daugiau po to Bilmanio nekludė. (Tai žinodamas, kartą sutvirtinau Lietuvos atstovą, kai jis buvo linkęs nusileisti “cenzūrai”).

Nei Rooseveltas, nei Trumanas slaptuose pokalbiuose su Stalinu viešai nekėlė Pabaltijo bylos. Trumanas Potsdame pasirašė pareiškimą dėl Rytprūsių padalinimo į Lenkijos ir Sovietų administruojamas dalis ir kad taikos konferencijoje JAV remis Rytprūsių šiaurinės dalies priskyrimą Sovietų Sąjungai. Maskvai to pakako: visi vietos gyventojai buvo ištremti, sritis pavadinta Kaliningrado oblastimi ir prikergta prie Leningrado.

Paskiau Maskvos atstovai Niurnbergo teismo bylose dalyvavo kaip teisėjai. Karo laimėtojai užsimiršo apie Atlanto Chartą, Keturias Laisves, Deklaraciją Pavergtoms Šalims. Jie užsimerkė, kai

rusai ir lenkai trėmė milijonus gyventojų tarp Nemuno ir Oderio, ir nematė Suslovo žiaurumų, naikinant partizanų sąjūdį Lietuvoje. Ir genocido konvenciją suderant, niekas nenorėjo matyti Lietuvos skriaudų. Gi Sovietų Sąjunga pasirašė tą konvenciją ir ja svaidosi prieš kitus.

Tiktai per prez. Eisenhowerio susitikimą su Maskvos, Londono ir Paryžiaus vyriausybių galvomis, valst. sekretorius Dulles ir prez. Eisenhoweris iškėlė Baltijos valstybių klausimą. Londono ir Paryžiaus galvos tylėjo... Jungtinis komunikatas tą atžymėjo — ir “Tiesoje” tas posmas buvo praretintas. Paskiau, po riaušių Lenkijoje ir rytinėje Vokietijoje, sekė laisvės sukilimas Vengrijoje. Niekas neišdriso paremti lenkų ir vokiečių skundų — nors teorijoje visa Vokietija, 1937 m. sienose, priklauso karo laimėtojams ir amerikiečiai, turėję atominį monopolį, galėjo rusams pareikšti, kad jei jie naudos karinę jėgą prieš gyventojus — vakariečiai eis užimti tas Vokietijos dalis. “Pirmadienį po savaitgalio įvykių” — negalėjai prie stalo Washingtone surasti jokio atsakingo pareigūno. Taigi, palūkėję, rusai panaudojo ginklą. Paskiau Vakarų radijų vadovai teisinosi nieko nekurstę. Iš tiesų, RIAS pranešinėjo apie įvykius Berlyne ir kitur, o vokiečiai klausėsi, ir jaunimas pajudėjo. Gi rusai jau ruošėsi kraustyti iš Lietuvos...

Po Vengrijos įvykių, Pabaltijo padėtis pasunkėjo. Palaipsniui išnyko atskiras “stalas” valstybės departamente, nors vėliavos tebekabo. Man dirbant Amerikos Balse, teko išgyventi visokias “dvasias” — Ženevos, Camp David, Vienos ir kt. Padėtis smuko, kai 1962 m. birželio mėn. prez. Kennedy kalbėjo American universiteto iškilmėse Washingtone, aiškiai tiesdamas Maskvai ranką. Dar seniau, kai Kerstenas norėjo visų valstybių atstovams Jungtinėse Tautose padalinti savo komisijos dokumentaciją ir rekomendacijas, departamentas nesutiko dalinti rekomendacijų. Esą, daug kas Pabaltijo aneksiją pripažįsta, o bet kuriam siūlymui Junt. Tautose praversti tenka daugel mėnesių derėtis su kitų šalių atstovais, kurie nieko negali skelbti be savo vyriausybių pavedimo. Tad netenka prašytis “žandinės”.

Kongresas pravedė rezoliuciją dėl “valstybių belaisvių”, kurioje suminėta visa eilė tautų (Idel Uralas, Kazokija, ir t.t.) šalia nepriklausomybės netekusių valstybių. Nei vienas prezidentas nenorėjo visas tas šalis įvardinti savo proklamacijoje. Po Kennedžio išrinkimo, vienas lenkas pateko aukštoms pareigoms valst. departamente — ir Baltųjų Rūmų ryšiams su taut. grupėmis palaikyti. Jis įpilietino ne-anglų kalba spaudą: vals-

tybės sekretorius pradėjo į pusmetines “konferencijas” kviesti ir tos įvairiakalbės spaudos atstovus, kurie galėjo valst. sekretorių ir prezidentą klausinėti. Prezidentas Johnsonas tos tvarkos laikėsi. Prie Nixono — anas lenkas buvo iškeltas kitur, jo vietą užėmė neryškus estas, ir pradėjo reikštis visokie “etnikų vadai” — vienos ar kitos politinės partijos bazei stiprinti įvairios kilmės piliečių masėse. Na, ir patsai “vadavimas” tapo fotografavimosi pramoga.

Prez. Nixonas ir viceprez. Agnew buvo baltiečių “rezoliucijų komiteto” garbės nariai, ir tvirti antikomunistai. Deja, užsienio politiką dirgavo ne oficialus ir tvirtas valstybės sekretorius — su “policy officers” aiškintojų minia, bet Baltuosiuose Rūmuose įsitaisęs svetur gimęs profesorius, ne “etnikas”, su savo “policy officers” minia. Pabaltijo stalas pranyko — tik jauni vyrukai, po “tūro” Maskvoje ar rytų Europoje, dirbą Vengrijos ar kitame skyriuje, prikergia nesamą Pabaltijo titulą. Nixonas milijonus žmonių apvylė, kai jo patarėjas, “jėgos pusiausvyros” ideologas, tapo oficialiu valst. sekretorium ir pasuko į Maksvos bučių.

Dar Johnsono laikais, oficialus Europos reikalų vadovas departamente davė parodymus senato užs. reikalų komisijai. Paklaustas apie Maskvos peršamą “Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferenciją”, kurios tikslas tėra įteisinti sienas ir status quo, tasai pareigūnas (dabar ambasadorius Vak. Vokietijai) atsakė: “Mes irgi to nenorime, tik dabar ne laikas”. Na, laikas atėjo Nixono ir Fordo laikais. Pernai liepos 25 prez. Fordas priėmė baltiečių ir rytų europiečių kilmės “vadovus”, ir užtikrino, kad JAV nepripažįsta ir nepripažins Pabaltijo ir rytų Europos pavergimo. Jo klausėsi ir valst. sekretorius, stebėjęs sukviestuosius “disidentus”. Prezidento žodžiai apie Pabaltiją ir rytų Europą buvo įtraukti į jo pasakysimą žodį aerodrome, kitą dieną išskrendant į Europą. Tačiau jis tų žodžių neskaitė — “nebuvo suredaguota”. Helsinkyje ir kitur Europoje jis nieko neužsiminė apie Pabaltiją ir Helsinkyje pasirašė dokumentą, kuris skelbia “dabartinių sienų Europoje” šventumą ir neleidžia sienų klausimo kelti — nebent dvišalių susitarimų keliu.

Sugrįžęs iš Europos, prez. Fordas buvo trijų televizijos tinklų vyriausiųjų korespondentų paklaustas, kodėl jis neskaitė savo žodžių apie Pabaltiją ir Helsinkyje neužsiminė apie Pabaltiją, bei pasirašė “dabartinių sienų Europoje” šventumą. Prezidentas atsakė, jog visi tie dalykai buvo “taikos konferencijose Jaltoje, Potsdame ir

kitur nustatyti”. Jo liepos 25 pareiškimas ir pasikalbėjimas su CBS, NBC, ABC buvo paskelbti savaitiniuose Prezidento raštų ir kalbų rinkiniuose.

Po kiek laiko “etnikų vadai” pradėjo teirautis apie tai, ir apie valst. sekretoriaus naują “doktriną”, apie “organišką telkimasi su Maskva”. Na, šiemet vasario mėn. prez. Fordas pasirašė raštą estams, po to lietuviams, galop latviams, kad Helsinkis nekeičia politikos. Tačiau — šie trys prezidento pasirašytieji raštai nebuvo paskelbti Prezidento dokumentų rinkiniuose. Regimai, tai tėra rinkiminės kampanijos dalykas, kai valstybės sekretorius yra smerkiamas, o prezidentas vistiek ketina jį pasilaikyti.

Man teko JAV europinę politiką studijuoti, besiruošiant daktaratui istorijos srityje. Po to, per 23 metus dirbau toje srityje — pradžioje valstybės departamente, paskiau USIA (Informacijos Agentūroje). Taigi, nusimanau ne tik teoriškai, bet ir gyvenimo praktikoje. Seniau skaitydavau atitinkamų pareigūnų pranešimus apie susitikimus su baltiečių delegacijomis. Vos nenukentėjau, kai, daugelio raginamas, apsilankiau stebėti apklausinėjimus Simo Kudirkos reikalu — ir buvau pažįstamų kongresmanų įtemptas į Hays komisijos pasitarimą, ir po to USIA turėjo aiškinti komisijai kas nuveikta. Tie aiškinimai, žymia dalimi dėl Liet. Tarybos atlikto darbo, buvo labai gerai priimti. Bet drauge turiu pasakyti, kad daugelis karjeros pareigūnų neturi tvirtų moralinių ir teisinių įsitikinimų. Daug kas jų gerbia “galybės pusiausvyros” dėsnius, t.y., taikstymąsi ir šunuo degiavimą. Aiškūs prezidento ar kito pareigūno pareiškimas — šalies tarnautojams po visą pasaulį dėsto ir aiškina “policy officers” minia be jokio nugarkaulio.

Santykiuose su sostine privalomas nuolatinis budrumas, nesusivedžiojimas, įkyrus aiškinimasis, — ne vien fotografavimasis ir aklas pasikliovimas. Valdžios, ir abiejų politinių partijų pareigūnai turi gerbti “etnikų vadovus” ir jų dėstymus ir tų nusistatymų laikytis gyvenime. Tačiau jie gerbs juos tik tuo atveju, jei bus tikri, kad tie tariamieji vadovai, nepaisant kuriai partijai jie dirba, nesudvejos ir atsimes nuo tos partijos ar pareigūno, kuris nesilaiko principų ir įsipareigojimų, ir mėgina juos suvedžioti. Reikia laikytis savigarbos.

Lietuviai nuėjo ilgą kelią ir prisidėjo prie Amerikos vystymo, kultūrinio praturtinimo, institucijų tvirtumo ir šalies gynybos. Mums nėra ko gėdintis. Mes esame dalis tos “land of the free and the home of the brave”, ir neleiskime tų dalykų niekinti.

FELIKSO MIKLAŠEVIČIAUS ĮGALIOJIMAS

ALGIRDAS BUDRECKIS

XVIII amžiuje nusistovėjo praktika kariaujančiai valstybei išduoti vadinamus *lettres of marque* (prancūziškai: *lettres de represailles* arba *lettres de marque*). Pagal tuos raštus yra įgaliojama pagrobti priešininko laivus su prekėmis. Tai buvo leidimas piratauti savo valstybės ir kitos valstybės labui. Net atsirado tam tikras terminas apibūdinti šiuos „įgaliotus“ piratus — *privatyras* (angl.: *privateer*).

Nesugebėdami pastatyti tikro laivyno kovoti su anglų karo laivais, Amerikos revoliucijos metu amerikiečiai patriotai dažnai išduodavo markizės raštus įvairių tautybių (dažniausiai prancūzų, ispanų, olandų kilmės) nuotykininkams pulti anglus. Masačusetso sukiliminė taryba buvo išdavusi tokius raštus lietuviui bajorui Feliksui Miklaševičiui. Įsidėmėtina, kad šis Baro konfederacijos dalyvis savo antrą amerikinį laivą buvo pavadinęs savo šeimos globėjo ir patrono vardu, būtent, „Prince Radziwil“, tai yra, Vilniaus vaivados Karolio Stanislovo Radvilo garbei.

Čia pateikiama faksimilė to markizės rašto. Originalas yra saugomas Massachusetts valstybės archyvuose, iš kur autorius padarė reprodukciją. Išvertus į lietuvių kalbą, tekstas skamba šitaip:

Jo Ekscelencijai, Massachusetts Sandraugos gubernatoriui ir Gerbiamajai Tarybai —

Felikso Miklaševičiaus bei kitų Bostoniečių prašymas nužemintai įrodo:

Kad jie įrengė jūros kelionei prieš Amerikos priešus skūnerį „Prince Radziwil“, kuris sveria 15 tonų, įguloje 15 vyrų su 6 falkonetais, dviem plačiavamzdėmis šaudyklėmis ir muškietomis. Skūneris turįs važmos tris statines jautienos ir kiaulienos, 600 centnerius duonos. Amunicija — 24 centneriai parako ir šūvių, proporcingai.

Užtat Jūsų prašytojai maldauja Jūsų Ekscelencijos ir Gerbiamųjų paskirti Feliksą Miklaševičių miniam skūneriui vadovauti viršminėtam tikslui.

Ir įsipareigojęs maldauja — *Feliksas Miklaševičius*

Už save ir Dalyvaujančius

Bostonas, 1783 m. kovo 18 d.

Taryboje — 1783 m. kovo 18 d. buvo įsakyta, kad Feliksas Miklaševičius būtų įgaliotas vadovauti viršminėtam laivui, jam pasiduodant Kongreso nutarimams.

Mielam Bičiuliui, Ramovėnui

VYTAUTUI ŠVENTORAIČIUI

netikėtai mirus, nuoširdžiai užjaučiame jo žmoną Kazimierą, sūnus Egidijų ir Saulių, visus artimuosius ir kartu liūdime

*New Yorko Ramovėnai
ir KARIO Štabas*

Sesei šaulei **Marijai Sturonienei**, jos vyrui Antanui, anūkams ir giminei, jos mylimai mamytei

A.A. MARIJAI GREIČIENEI

Lietuvoje mirus, reiškiamo gilią užuojautą *Los Angels „Juozo Daomanto“ š. kuopa*

“Tremties Trimito” bendradarbiui, mielajam teis. š. **Algirdui Budreckui** ir jo žmonai Tamarai, gilaus liūdesio valandoje, netekus mylimos mamytės ir uošvės

A.A. EUGENIJOS BARTKUVIENĖS,
nuoširdi užuojauta.

Tremties Trimito redaktorė

Buv. LŠST CV pirmininkui, dabartiniam “Stasio Butkaus” kp. p-kui ir “T.T.” nuolatiniam bendradarbiui **Vincui Tamošiūniui**, liūdinčiam per anksti mirusio brolelio

POVILO TAMOŠIŪNO

nuoširdi užuojauta.

Tremties Trimitas

Buv. CV Spaudos ir Informacijos vadovui ir “T.T.” bendradarbiui, **Vladui ir Lidijai Mingėlams**, netekusiems brolio ir svainio

PETRO MINGĖLOS

nuoširdi užuojauta.

Tremties Trimitas

Foto korespondentui **Kazimierui Sragauskui**, Lietuvoj žmonai

EUGENIJAI

mirus, nuoširdi užuojauta

Tremties Trimitas

To His Excellency The Governor & The Honble Council of
the Commonwealth of Massachusetts

The Petition of Felix Miklaszewicz of Boston
Humbly shews

That they ^{have} fitted for Sea to Cruise against the Enemies of America
the Schooner Prince Radziwil burthen'd 15 Tons navigated by 15
Men & Arm'd with 6 Junks 2 blunderbusses & small Guns Having on
board 30 provisions 3 blz Beef & pork & 600 W^t of Bread & 200
Munition 2 1/2 W^t of powder & shot in proportion

Your Petitioners therefore pray Your Excellency & Honors
to Commission Felix Miklaszewicz to command said
Schooner for the purpose above mentioned

And as in Duty bound will pray
Felix Miklaszewicz
for himself & the concerned

Boston March 18. 1783

Subscribed March 18. 1783 Ordered That Felix Miklaszewicz be Commission'd
to command the above Vessel he complying with the Resolves of Congress

PUSEI ŠIMTMEČIO PRAĖJUS

VERNERIS LANGENPUŠAS

1924 metų rugsėjo mėn. dvylikai kariūnų pasaulis nebuvo tvarkoje. Išbuvus Karo Mokykloje, drauge su kitais, vienus metus jiems buvo pranešta, kad Mokyklos vadovybė nutarė juos, tarnybos labui, palikti Mokykloje dar vieniems metams, kad pakartotų kai kuriuos dalykus. Tačiau, jų numatytas tikslas — po dviejų metų Mokykloje iš jos išeiti karininkais, neišsipildė. Bet tai dėl to didelės bėdos nebūta, nes normalus karo tarnybos laikas buvo pėstininkuose 2 metai, o artilerijoje ir specialiose dalyse net 3 metai. Vadinas, be dviejų metų žmogus nuo tos tarnybos išsisukti negali. Tik skirtumas tas, kad po dviejų metų Mokykloje išeini į gyvenimą su tam tikra specialybe, kuri ir neblogai apmokama, nors užtat iš tavęs reikalaujama, bent per pirmus 2-3 metus, apie 15 tarnybos valandų į parą! Po dviejų tarnybos metų pulke kareivių, išeini pro tas pačias duris, pro kurias buvai įjęs. Šią nedidelį būrį sudarė: Augustauskas Vytautas, Biknaitis Vincas, Butkus Kazys, Gričiūnas Juozas, Morkūnas Ignas, Morkūnas Kazys, Pupkevičius, Plaušinaitis Albinas, Ramoškis Jonas, Skurauskas Petras, Statkevičius Vincas, Sunelaitis.

Jie visi spalio mėn. 1924 m. buvo paskirti į naujai sudarytą kariūnų kuopą ir kartu su kitais į Mokyklą įstojusiais kariūnais sudarė būsimosios 8-tos laidos branduolį.

Keturi šių antramečių: Pupkevičius, Sunelaitis, Morkūnas Kazys ir Plaušinaitis, kai jų tarnybos laikas buvo arti dviejų metų, nutarė likusį laiką paaugoti asmens laimės aukurai ir iš Mokyklos išeiti. Tai buvo jų teisė, nes į Mokyklą jie buvo įstoję savo noru, savo noru jie galėjo ir išeiti, tuo labiau, kad jų išstarnautas laikas buvo bemaž toks pat, kaip kad ir pėstininkų pulke būtų buvęs.

II

1924 metų rugsėjo mėn. Karo Mokyklos vadovybei pasaulis irgi buvo nevisai tvarkoje. Iš priimtų 1923 metais į Mokyklą 108 vyrų, kurie turėjo sudaryti 1925 metų 7-tą laidą, beliko tik pusė! Daugiau kaip 50 vyrų per vienus metus iš Mokyklos ar tai patys išstojo, ar tai buvo paprašyti ją apleisti. Čia kažkas buvo netvarkoje: ar atranka buvo netikslinga, ar normalus mokslas buvo persunkus, ar, pagaliau, Mokyklos personalas buvo pergriežtas. 1923 m., be abiturientų, buvo priimta ir 4-ias gimnazijos klases baigę. Jiems ta pačia mašinėle plaukus kirpo ir tą patį mokslą dėstė. O tai, matomai, ne kiekvienai galvai tiko.

Beieškant teisybės, vadovybė nutarė 1924 metais naujokus į Mokyklą imti kita tvarka: vieton dviejų kuopų, dabar turėti tris. Tas reiškė, kad reikės turėti tris kursus: vyresnį, jaunesnį ir ruošiamąjį. Į vyresnį kursą pateko visi kariūnai iš 1923 metų, į jaunesnį — visi antramečiai ir nauji su brandos atestatu, į ruošiamąjį — visi, kas nebuvo baigę gimnaziją. Kad ruošiamam kur-

Penki VIII laidos veteranai: Iš kairės į dešinę, viršuje: Lagenpušas Jonas, Lagenpušas Verneris, apačioje: Mickeliūnas Vincas, Sekleckas Kostas, Užemeckas Bronius.

sui trečius metus kiek pasaldinus, buvo pažadėta kiekvienam baigiančiam išduoti pažymėjimą tolygų brandos atestatui, kas vėliau ir buvo išpildyta.

Čia aš minėsiu tik tuos, kurie įstojo į jaunesnį kursą, o jų pasirodė gana mažai. Po sveikatos patikrinimo ir gana lengvų kvotimų, tas skaičius dar kiek sumažėjo. Šiandien galiu pasakyti, kad jaunuolių noras stoti į Karo Mokyklą tais laikais buvo nelabai audringas, matomai, sąlygos kitur buvo bent neblogesnės, o gal ir geresnės gyvenimo arenoje išplaukti aukštyn.

III

1924 m. rugsėjo ir spalio mėn. dienomis nedideliame būriui jaunuolių, įstojusiems į jaunesnį kursą, pasaulis buvo tvarkoje. Jie buvo pripažinti sveiki, o jų žinios pakankamos. Štai, tos 19 pavardžių: Buika Julius, Januškevičius Algirdas, Jaruševičius Petras, Juknevičius Kazys, Kazlauskas Alfonsas, Kiršinas Kazys, Krestnikovas, Lagenpušas Jonas, Lagenpušas Verneris, Maksimaitis Matas, Mickeliūnas Vincas, Sekleckas Kostas, Stackis Zigmas, Šnaras, Trėjus Mikas, Tamulevičius Pranas, Užemeckas Bronius, Vylius Ignas, Žiaurys Vladas. Prie jų prisidėjo dar 12 antramečių iš 1923 metų, taip kad iš viso susidarė mažas būrys, kuris per du metus turėjo sudaryti būsimąją 8-tą laidą.

Pirmus metus tas būrys visus pratimus atliko ruošiamosios kuopos sudėtyje, tik teoretines pamokas turėjo atskiras, o būrio viršininkais buvo kariūnai iš vyresniojo kurso. 1925 m., kai iš jaunesniojo kurso pasidarė vyresnysis, tas būrys per patikrinimą beskaičiavo tik iki 21! Iš antramečių iš Mokyklos išėjo keturi, o iš naujų — šeši, būtent: Januškevičius, Juknevičius, Krestnikovas, Maksimaitis, Šnaras ir Trėjus. Jie nutarė savo laimę kitur ieškoti. Vadinasi, ir praėjusių metų atranka turėjo klaidų. Tų klaidų, regis, tenka ieškoti pas pačius kariūnus, nes jie nuėjo ne tuo keliu, kuris tiktų jiems patiems. Metus išbūti kariūnu nėra tas pats, kaip išbūti 2 metus kareivių. Kareivis išmoksta vartoti tą ar kitą ginklą, būsiamasis karininkas turi išmokti, be savo specialybės žinių, žymiai daugiau, būtent, būti ir viršininku, tačiau, būti ir žmogum. O čia, tai ir yra pagunda nustoti lygsvaros — ar būti daugiau viršininku, ar daugiau žmogum. Tas, kuris iš tų kombinacijų parinks sau labiau tinkamą, tas ir bus patenkintas savimi, o kitų gerbiamas. O tai vėl priklauso nuo kiekvieno žmogaus būdo ir jo gabumų.

Iš tų per metus išėjusių vyrų, gal tik du ar trys negalėjo eiti kojon su dėstoma programa.

Straipsnio autorius kpt. V. Lagenpušas, 1936 metais

Kiti gi pasirinko Karo Mokyklą tik dėl to, kad visvien reikėjo būti kariuomenėje du metus, regis, jau geriau čia, nei kad pulke. Tarp kitko, tie du metai karinės prievolės prašosi aptarimo. Du metai žmogaus gyvenime sudaro apie 5% jo našumo (tarp 20-60 metų jo amžiaus). Be ginčų — kariuomenė reikalinga. Bet du metai yra nemažai! Ne vienam ir ne dviem, o daugeliui, tie du metai gali iš pagrindų pakeisti visą žmogaus gyvenimą, ir prie to, nevisada geron pusėn. Mūsų laidoje būta tokio vyro: Mikas, baigęs gimnaziją, mokąs anglų, prancūzų, vokiečių ir rusų kalbas žodžiu ir raštu, turtingų tėvų vaikas, bet kiek išlaidus, netiko griežtai tarnybai. Jo svajonė: karininkas, adjutantas, akademija, karo ataše, o tikrovė: kariūnas, raštininkas aviacijoje, pamėgimas narkotikų, atsargos kareivis, pas tėvą fabrikėlyje, ir pagaliau savižudybė. Jam vieta buvo kitur, kur reikėjo žinoti kalbas, bet kur tu dėsi tuos du metus, be kurių nesi žmogus? Čia vilkas buvo sotus, jam pakliuvo riebi avis!

Kaip ten bebūtų, 1925 metų spalio mėn. pasaulis 21 kariūnui buvo tvarkoje. Jie nestovinėjo duryse ir nevertė jaunesniojo kurso kariūnus prašyti juos praleisti. Jie surimtėjo, — čia trečdalis kolegų išėjimas iš rikiuotės turėjo, be abejo, nemažos įtakos. Ir jie įtempė dar daugiau

LIETUVOS RESPUBLIKA

K. A. M.

KARO MOKYKLA.

1926 m. Rugsėjo 8 d.

526 Nr.

A Panemunė.

Liūdymas.

Šiuo liudijama, kad leitenantas *Lagenpušas*
Verneriskaipo baigęs Karo Mokyklos
 VIII laidą turi teisės nešioti įsakymu Kariuomenei
 50 Nr. nustatytą Karo Mokyklos baigimo ženklą
 526 Nr.

PASTABA: Kariuomenės įsakymas Nr.

Kas parašais ir antspauda tikrinama.

Generolas-leitenantas

Karo Mokyklos Viršininkas

K. J. J. J.
Adjutantas

jėgų laimingai užbaigti likusius metus. Per šiuos paskutinius metus ypač sutvirtėjo draugiški jausmai tarp visų vyrų. Šie metai praėjo be nuostolių.

IV

1926 metų rugsėjo mėnuo. Iš mėlyno dangaus saulė apšviečia 8-tos laidos kariūnus. Rugsėjo mėnesio 7-tą dieną yra paskutinė, kurią jie praleidžia Karo Mokyklos rūmuose, ir pirmutinė, žengiant į naują gyvenimą. Jiems pasaulis yra tvarkoje.

Čia truputį stabtelėsiu. Visų pirma, paminėsiu visas pavardes: Augustauskas Vytautas, Bikenaitis Vincas, Buika Julius, Butkus Kazys, Gričiūnas Juozas, Jaruševičius Petras, Kazlauskas Alfonsas, Kiršinas Kazys, Lagenpušas Jonas, Lagenpušas Verneris, Mickeliūnas Vincas, Morkūnas Ignas, Sekleckas Kostas, Skurauskas Petras, Stackis Zigmąs, Statkevičius Vincas, Ramoškis Jonas, Tamulevičius Pranas, Užemeckas Bronius, Vylius Ignas, Žiaurys Vladas. Tai yra vienintelė laida, kurią išleido Karo Mokykla prezidentu būnant dr. K. Griniui. Vienus metus vyresniškumo pasiekė penki vyrai: Kazlauskas, Kiršinas, Lagenpušas Jonas, Lagenpušas Verneris ir Mickeliūnas. Niekad nebūta tokios neskaitlingos laidos. Karininkų trūkumas kariuomenėje nedaug tepagerėjo. Jau paviršutinis apskaičiavimas tai gali patvirtinti: jei visoje kariuomenėje 1924 m. buvo apie 1,200 karininkų, tai iki kapitono laipsnio jų skaičius neviršijo 600. Iš jų į atsargą išeidavo apie 30 kasmet, vadinasi, laida iš 21 karininko buvo per-

maža, jau nekalbant, kad tokia maža laida nėra ir finansiniai produktinga.

Iš mūsų 21 vyro į dalis išėjo: 5 — į artileriją, 3 — į inž. dalis ir likę — į pėstininkus. Jau po kelių metų tas vaizdas žymiai pasikeitė, beveik kiekvienas baigė tą ar kitą specialybės kursą ir perėjo į kitų ginklų rūšį. Iki 1939 m. keli karininkai išėjo iš rikiuotės, — vienas dėl šeimyninių nesklendimų, vienas mirė, keli tapo aukomis 1934 metų įvykių. Likęėjo savo pareigas ramiai ir rimtai, taip kaip jie buvo baigę savo laidą. Niekas nekilo į padanges, bet niekas nekrito ir į prarają.

Su Lietuvos kariuomenės likvidavimu vieni išėjo į atsargą, kai kuriuos išvežė į Sibirą. Daliai laimė nusišypojo ir jie išsigelbėjo. Bent trys žuvo partizanais.

Žinių iš savo buvusių kolegų iki 1971 metų neturėjau. "Kario" 1971 metų Nr. 10 buvo patalpinti mano "Kariūno Atsiminimai". Ir štai, neuzilgo atėjo laiškas iš U.S.A. Bronius, senas draugas, paskutinį kartą 1944 metais matytas, atsiuntė labų dienų. Regis, per "Kari" jis surado dar du iš "aštuntokų" — vieną U.S.A., o kitą Austrijoje. Tokiu būdu susidarė jau penketukas: Bronius, Kostas, Vincas, mano brolis Jonas ir aš, lyg ir naujas buvusios 8-tos laidos absolventų branduolys. Dėjome pastangų dar daugiau surasti, tačiau veltui. Matomai, ne visi pakėlė 50 metų audringų laikų našta, o gal kuris atsidūrė tokiose sąlygose, kuriose duoti apie save žinių

Vienintelis dokumentas išduotas į rankas baigiant VIII laidą. (Apsileista: Kar. Įsakymo Nr. nėra pažymėtas)

AMŽIŲ DULKES PAŽARSČIUS

M. BOGUTA

(Pradžia gegužės KARYJE)

Kunigaikščio Žygimanto Kęstutaičio antspaudas

Žygimantas Kęstutaitis, tapęs Didžiuoju kunigaikščiu vartojo antspaudą tokį pat, kaip ir Vytauto, tik ženklai buvo išdėstyti kita tvarka, o jų reikšmė buvo ta pati³³. Tai buvo Lietuvos Didysis kunigaikštis iš Lenkijos ponų malonės. Todėl lenkai lengvai išgavo iš jo pasižadėjimų ir sugebėjo grįžti prie 1401 ir 1413 m. unijų aktų. Ką Vytautas sukūrė ir Lietuvos labui iškovojo, Žygimantas laisva valia atsisakė ir 1432 m. Gardino aktu, Lietuvą atidavė Jogailos dinastijai ir lenkų kurstomas, sukėlė Lietuvoje vidaus karą³⁴.

Nepriklausomos Lietuvos šalininkas Švitrigaila 1435 m. prie Pabaisko pralaimėjo mūšį. Žygimantas Kęstutaitis, vietos reikalams, vartojo mažąjį antspaudą su Vilniškiu Vyčiu.

Karaliaus Jogailos antspaudas

Jogaila, būdamas dar Lietuvoje, 1379 m. savo antspaudu vartojo Vilniškį Vytį. Ir kaip minėta, 1384 m. savo privilegija suteikė teisę vartoti antspauduose visiems Gedimino dinastijos kunigaikščiams Vilniškį Vytį. Būdamas Lenkijos karaliumi, karalijos antspaudu Lietuvos reikalams nevartojo. Prie Horodlės akto jis pridėjo antspaudą su Vilniškiu Vyčiu, kur nusakyta, kas jis esąs³⁵.

Raitelio šuoliavimo krypties pakeitimas

Istorinėje literatūroje yra žinomos monetos, kuriose žirgo šuoliavimo kryptis įvairuoja. Tokių monetų originalai yra unikumai. Jos galėjo būti kaldintos XV a. pradžioje. Kai kas sako, jas kaldinęs Vytautas. Tačiau nėra istorinių šaltinių, liudijančių, kad jas kaldinęs Vytautas. Monetose ženklai Lietuvoje nebuvo vartojami. Lenkijai minint 1,000 metų valstybės įsikūrimo sukaktį, Tadeusz Kolkowskis Krokuvoje išleido per tą tūk-

stantmetį kaldintų monetų pavyzdžius: Tysiąc lat monetų polskę, nusakydamas, kad Jogaila, tapęs Lenkijos karaliumi, Krokuvoje įsteigė monetų kalyklą, kuri veikė 15 metų ir joje buvo nukaldinta daug monetų. Bet aplamai tame leidinyje, sako Kolkowskis, yra labai maža dalis per tą tūkstantmetį kaldintų monetų. Jas dar saugoja žemė, savininkų patikėta, kol arklas, arba kastuvas jas atras. Tame leidinyje yra Jogailos vėlesniais laikais kaldintų monetų pavyzdžiai, bet pirmųjų kaldintų monetų ten nėra. Ne kur kitur, kaip Krokuvos monetų kalykloje buvo nukaldintos šios sidabrinės monetos: 1) Dvipusė; vienoje jos pusėje skyde dvigubas kryžius, virš skydo raidė "W", kuri reiškia ne ką kitą, kaip Jogailos vardą Wladislaw. Kitoje pusėje — Lenkijos aras. 2) Dvipusė; žirgas nuo žiūrovo šuoliuoja į kairę, raitelis laiko prieš veidą pasvirusį kalaviją, pusiau vertikaliai. Kitoje pusėje, skyde — dvigubas kryžius. 3) Vienpusė; žirgas atsuktas į kairę nuo žiūrovo, raitelis laiko ištiestą kalaviją virš galvos, ant kairiojo peties, skyde, dvigubas kryžius³⁶. Monetų kalimo būdas grubus. Aplamai, visos originalinės monetos, arba minimos istorinėje literatūroje, kuriose skyde yra dvigubas kryžius vienoje pusėje, kitoje pusėje žirgas šuoliuoja į dešinę, ar į kairę, priskirtinos Jogailai ir buvo kaldintos Krokuvoje, tik ne Vytauto ir ne Lietuvoje.

Karaliaus Jogailos karališkas antspaudas

Bene pirmasis Jogailos karališkas antspaudas buvo toks: valdovas sėdi soste, jo dešinėje, skyde, Lenkijos erelis, kairėje, skyde, Vytis, žemiau — karalienės Jadvygos tėvo karališkasis herbas. Dar žemiau — skyduose nežinomi keturi herbai³⁷. Tais senais laikais raitelis su kardu, arba kalaviju rankoje reišė tik valdovo vaizdą, tai nebuvo valstybinis ženklas³⁸. Nuo senovės ir

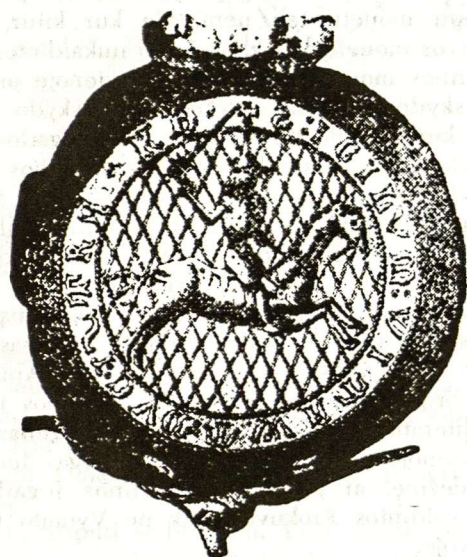
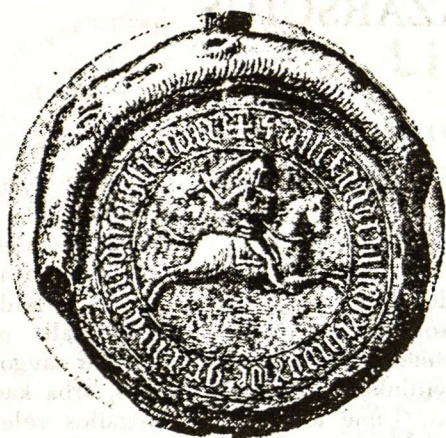
yra pavojinga. Vis tik, ir penki iš 21 sudaro jau apie 23,8%, o tai mūsų sąlygose yra jau nemažai. Visi penki asmeniškai gyvenimu maždaug patenkinti ir jiems pasaulis tuo tarpu yra tvarkoje.

Bendras susitikimas iki šiol nebuvo galimas, pernelyg toli vienas nuo kito gyvenam. Užtat visiems pritariant, buvo sudaryta bendra nuotrau-

ka, kuri iš tikrųjų ir rodo tuos penkis veteranus.

Vis tik, š.m. gegužės mėn., pasirinkęs gražų orą, nuvažiavau į Vieną ir susitikau su Kostu, atseit, simboliškai už visų bendrą pobūvį. Tos kelios dienos buvo mums gražiausiomis šventėmis.

Mūsų mirusiems draugams pagerbti, buvusio laidos būrininko paskutinė komanda: "Maldai keptures nusiimk!.."

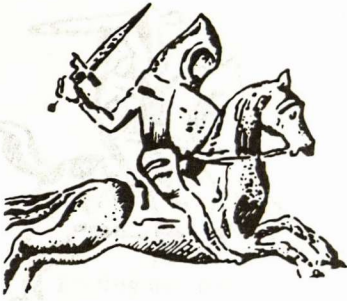
◆ Vytauto Didžiojo antspaudai
1385 m. ir
◆ 1404 m.

Jogailos laikais Lenkijos valstybinis ženklas buvo baltas erelis. Tik dar nebuvo nusistovėjusi erelio galvos pasukimo kryptis. Vienur jis žiūri į dešinę, kitur — į kairę, panašiai, kaip ir žirgo šuoliavimo kryptis. Kad Lenkijoje Vytis reiškė tik valdovo vaizdą, tą matome ir oficialiuose paveikluose. Jogaila atkūrė Krokuvos akademiją, atkūrimo paveiksle yra pastato vaizdas, kur Jogaila vyskupų ir didikų yra apsuptas. Vaizde yra ir Vytis. Kitame paveiksle — pastato vaizdas ir karalienė Jadvyga, damų ir vyskupų apsupta. Vaizde matomas jos tėvo karališkasis herbas³⁹. Tą pat matome ir dar kitame paveiksle: Jogaila stovi prie sosto, dešinėje rankoje laiko pridėjęs prie krūtinės kryžių, karūna ant galvos. Kairėje rankoje laiko kalaviją. Skyde, sosto dešinėje, yra Lenkijos erelis, kairėje — Vytis⁴⁰. Jogailai mirus, sūnūs ir anūakai neatsisakė raito valdovo vaizdo — Vyčio. Tas ženklas jiems buvo suprantamesnis, kaip kam ir garbingesnis, negu kiti pagoniškos Lietuvos ženklai. Būdami Lietuvos didžiais kunigaikščiais, vietoje vartoto Vilniškio Vyčio, antspaude Lietuvos reikalams, jie pradėjo vartoti valdovo vaizdą — Vytį⁴¹. XV a. antroje pusėje nusistovėjo Vyčio variantas. Anksčiau Vytis turėjo papuošalus, raitelio šalme — plunksnas, žirgas turėjo apdangalą (gūnią). Nusistovėjęs variantas tapo neginčijamas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos ženklas⁴². Vytis mums reiškia lietuvių ir lenkų bendrojo valdovo vaizdą. Kai kas taria, Didžiosios Kunigaikštijos titulas, tai istorinis palikimas. Tačiau, karalijos titulo Lietuvai niekas neatėmė. Monarchiją neatstačius, vis tik liko valstybė. Tai taipogi yra istorinis palikimas. Ar tų laikų Lietuva tapo Didžiąja Kunigaikštija, pagal valdovo turimą titulą, yra ginčytinas reikalas. Susikūrus Žečpospolitai, Lenkijos erelis ir Vytis buvo sudėti į vieną skydą, apvainikuoti karališka karūna ir taip tapo bendrinium Žečpospolitos herbu⁴³.

Skyde dvigubas kryžius

Dvigubo kryžiaus kilmė ir jo prasmė dar nėra išaiškinta. Manoma, jis kilęs iš Bizantijos ir turėjęs religinį pobūdį. Amžių tekmėje daug kas jį vartojo. Skyde dvigubas kryžius, tai Jogailos asmeniškasis ir dinastinis herbas. Mums jis nėra joks įstatymiškas ženklas⁴⁴. Vytis yra įteisintas įstatymiškai Lietuvos valstybės ženklu. Iš dvigubo kryžiaus išsivystė Vyčio Kryžiaus karinis ordinas, gi skydą su dvigubu kryžiumi įsisavino Lietuvos Šaulių Sąjunga. Senovės Lietuvoje skyde dvigubas kryžius nebuvo žinomas ir nebuvo vartotas. Slovakai taip pat turi savo tautinį ženklą — dvigubą kryžių skyde.

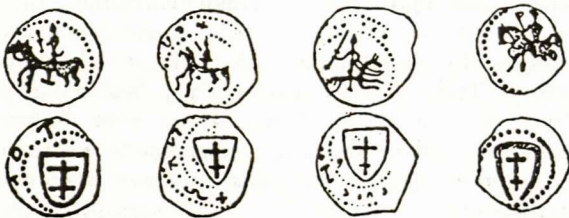
Vytis Vytauto antspaude 1415 m.

Vytauto Didžiojo majestotinis antspaudas

Pinigėliai su Vyčiu ir dvigubu kryžium

Vengrijos karaliaus Liudviko, karalienės Jadvygos tėvo, dinastinis herbas buvo dvigubas kryžius. Manytina, kad Jadvyga bus padovanojusi dvigubą kryžių Jogailai ir jis jį priėmė herbu būsimai dinastijai. Tuo pačiu jis atsisakė Gediminaičių dinastinio herbo. Jogailai, tačiau, nei kitiems, sekti Gediminaičių dinastinį herbą nederėjo. Kai kas, norėdamas skydai su dvigubu kryžiumi duoti lietuvišką atspalvį, taria, Jogailai toks ženklas buvo suteiktas Krėvoje, išleidžiant jį į Lenkiją. Tokiam teigimui nėra jokio pagrindo. Tais laikais lietuviai teutonišką kryžių buvo jau gerokai pažinę, tačiau, apie dvigubą kryžių skyde supratimo dar neturėjo, pažino jį daug vėliau. Krėvos sutarties originalas yra dingęs. Lietuviai aiškina jį vienaip, lenkai kitaip. Mokslininkų nuomonės nesutampa⁴⁵. Žymusis Lenkijos heraldikos žinovas Niesieckis, ne Vytį, ar dvigubą kryžių skyde, bet Vilniaus ženklą vadina Godlo panstwa — valstybės ženklu. Galiausiai, ne taip svarbu, kaip Lenkijoje įsiteisino skyde dvigubas kryžius. Viena yra aišku, Vytis atsua-liavo iš Lenkijos į Lietuvą ir drauge atsinešė skyde dvigubą kryžių.

Senovės Lietuvos vėliava

Kokia senovėje buvo Lietuvos vėliava ir jos spalva, nežinia, nes istoriniai šaltiniai vienas kitam prieštarauja. Nuo XV a. žinios yra patikimesnės. J. Dlugošas vėliavą taip nusako: vėliava buvo raudonos spalvos su “Mindaugo vartais ir žirgvaikiu”⁴⁶. Tenka pastebėti, senesniais laikais Vilniaus ženklą vadino “Mindaugo vartais”, Vilniškį Vytį — “Žirgvaikiu”. Sekant J. Dlugošu, Lietuvos valstybinė vėliava buvo raudonos spalvos, vienoje pusėje buvo Vilniaus ženklas, kitoje pusėje Vilniškis Vytis. Jau Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos laikais vėliava buvo raudonos spalvos su Vyčiu, arba Vilniškiu Vyčiu vėliavos abiejose pusėse⁴⁷. J. Dlugošas Žalgirio mūšyje dalyvavusių dalinių vėliavas aprašė taip: trisdešimt vėliavų turėjo Vyčio ženklą, dešimties pulkų, kuriuos atsivedė Vytautas ir kurie buvo jo vadovybėje, vėliavose buvo Vilniaus ženklas. Apie spalvas nieko nesako. Tokį aptarimą galima suprasti taip: vėliavos, kuriose buvo valdovo vaizdas — Vytis, buvo Lenkijos pulkai; dešimt pulkų su Vilniaus ženklą buvo Lietuvos valstybės pulkai. Yra žinių, kad jau senovėje Lietuvos kariuomenės daliniai turėjo vėliavas, 300-400 vyrų dalinio vėliava buvusi raudonos spalvos, vėliavos fone buvęs baltas, arba juodas raitelis, kitose — Vilniaus ženklas⁴⁸.

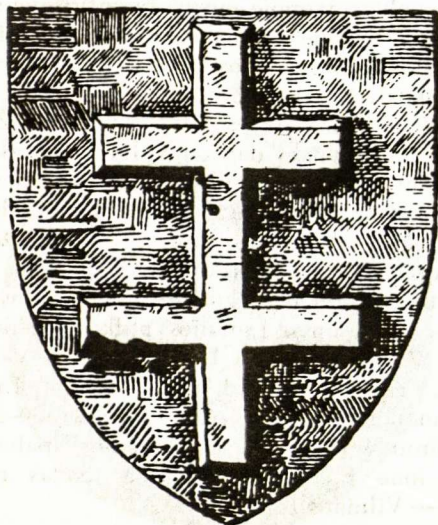

Jogailos lietuviškasis antspaudas prie
1413 m. Horodlės unijos akto

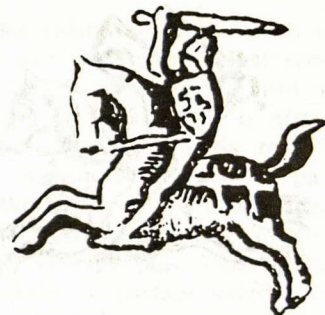
Vytauto didžioji karo vėliava

Be valstybinės, vaivadijų ir pulkų vėliavų, buvo dar ir Vytauto didžioji karo vėliava, su Vyčiu — Vilniškiu Vyčiu. 1513 ir 1530 m. (kitais šaltiniais 1529 m.) Vilnių nusiaubė gaisrai. Per gaisrą sudegė Vytauto statyta gotikinė katedra, drauge sudegė ir iš kryžiuočių atimtos karo vėliavos. Gaisrui sunaikinus katedros altorių, sudegė ant Vytauto kapo, antkapį atstojanti didžioji karo vėliava su Vyčiu. Žygimanto Senojo žmona, karalienė Bona, įsakė naujoje katedroje padaryti juodo marmuro antkapį su Vytauto skulptūra ir memorialiniu lotynišku įrašu. Antkapis italų skulptoriaus buvo padarytas ir 1535 m. išsiųstas į Vilnių. Tačiau, tas antkapis mūsų laikams neišliko. 1610 m. gaisras katedroje su-

Jogailos herbas

Trakų herbas
XVI a pradžioje

Vytis Jogailos antspaudė
1422 m.

naikino ir tą Vytauto antkapį ir įrašą. Tik 1853 m. toje vietoje buvo padėta nauja marmurinė lenta su atkartotu karalienės Bonos įrašu ir nauju prierašu⁴⁹.

Paskutinis tautinis Trakų ženklas

Žygimantas Kęstutaitis sukūrė paskutinį Trakų kunigaikštijos, miesto ir pilies ženklą, pakeisdamas Kęstučio šarvuoto riterio variantą, nors, esmėje, šarvuotas riteris savo prasmės neprarado. Atrodė taip: skydo raudoname fone šarvuotas riteris stovi laisvai, šalmas ant galvos, žvelgia į dešinę pusę, dešinėje rankoje sidabrinė ietis, kairėje rankoje laiko skydą, skydo raudoname fone — auksinis Vilniaus ženklas. Žygimanto Kestutaičio sukurtas, toks Trakų ženklų variantas pateko į to meto vakarų Europos herbų, vadinamą Codex Bergshammer, kuris dabar randasi Švedijos valstybiniame archyve. Ten yra ir daugiau XV a. įvairių lietuviškų spalvotų herbų. Toks sukurtas Trakų ženklas išsilaikė iki XVI a. vidurio, kai jį pakeitė renesanso aprangos šarvuotas riteris: raudoname skydo fone stovi šarvuotas riteris, žvelgia į priekį, dešinėje rankoje ietis, kairėje rankoje apvalus skydas; Vilniaus ženklas dingęs. Šio ženklo pavyzdys yra Paryžiaus rankraštytųjų arsenale. Rusų caro valdžia 1845 m. keitė kai kuriuos Lietuvoje vietovių ženklus, neatsižvelgdama į vietovių praeitį ir tradicijas ir Trakams suteikė tokį ženklą, kuris nieko neturi bendro su Trakų praeitimi⁵⁰.

Trakų vaivadijos vėliava

Vytautas, centralizuodamas valstybės valdžią, įkūrė vaivadijas. Įkurtai Trakų vaivadijai 1413 m. jis suteikė Vilniaus ženklą, kuris buvo vaivadijos oficialus ženklas⁵¹. Kaip kitos vaivadijos, taip ir Trakų, turėjo savo vėliavą. Kokia vaivadijos vėliavos spalva buvo, žinių nėra. Sekant raudonos spalvos tradiciją ir Žygimanto Kęstutaičio ženklo spalvą, manytina, ji buvo raudonos spalvos.

(Bus daugiau)

MIRTININKŲ GRETOSE

O. ŽADVYDAS

(Pradžia balandžio KARYJE)

IŽANGINIS TARDYMAS

Kretingoje čekistai sunėšė atimtus daiktus NKVD įstaigon ir sudėjo ant stalo. Novikovas įsakė seržantui Janinui tardyti. „Kūnsargiai“, vienas po kito išsinešdino iš raštinės, tur būt, toliau medžioti „liaudies priešus“.

Janinas apžvelgęs krūvą atneštų daiktų, piktai į mane pažvelgęs, leido atsisėsti. už nugaros atsistojo Šeras. Tardytojas paėmęs anketą pradėjo klausinėti: vardą, pavardę ir t.t. Užpildęs, išėjo į kitą kambarį. Šeras stvėrėsi „advokatauti“. Čekistai žiną visus mano nusikaltimus, tad pataria viską pačiam pasisakyti ir prisipažinti suklydus, bus sumažinta bausmė. Neprisipažįstant, saugumo darbuotojai turi žiaurių priemonių tiesai išgauti. Jam, kaip mano pažįstamam būtų nemalonu matyti tas operacijas. Įėjęs Janinas nutraukė Šero tauškėjimą ir išgirdęs jį lietuviškai kalbant, įspėjo, kad įstaigoje privaloma vien tik rusiškai kalbėti. Atsisėdęs už stalo, klausinėjo apie kiekvieną, kratos metu atimtą, daiktą. Tai ilga ir nuobodi istorija, paminėsiu tik kelis reikšmingesnius klausimus.

— Štai du sviediniai, o kur laikai paslėpęs pabūklus?

— Ar gi galima slėpti nesamus ginklus? Nepriklausomos Lietuvos valdžia pirkto iš prancūzų senus Renault tankus, kurie buvo apginkluoti mažo kalibro pabūklais. Jie buvo netinkami, išimti iš tankų ir paversti metalo laužu. Jų vietoje įmontavo sunkiuosius kulkosvaidžius. Tarnavau tankų dalinyje ir pora muziejinės vertės sviedinių, vadovybei leidus, pasiėmiau. Juos laikiau ant rašomo stalo, neslėpiau.

— Sviediniai, kokie bebūtų, yra amunicija ir už jų laikymą nusikaltai sovietų įstatymams ir būsi atitinkamai nubaustas.

Paėmęs ant stalo gulėjusius popierinius pinigus, užklausk:

— Prisipažink, nuo kada šnipinėji svetimoms valstybėms? Va, įrodymas! — į mane spoksojamas, rodė pinigus.

— Tie pinigai yra seniai išimti iš apyvartos. Juk cariniai rubliai nuo revoliucijos laikų neegzistuoja, lygiai ir Klaipėdos krašto markės.

Tokiais įrodymais neturite teisės mane apkaltinti šnipinėjimu.

Apie carinius pinigus čekistas neištarė nei vieno žodžio — tylėjo. Markes įdavė Šerui, nes vokiškai skaityti nemokėjo. Šis gi, įsitikinęs ir pareiškė, kad pinigai yra ne Vokietijos, o Klaipėdos krašto ir nebeturi vertės. Janinas čiupo kitą „inkriminuojančią“ medžiagą.

— Tai didvyris, — pradėjo skaičiuoti medalius, — už kokius nuopelnus gavai 19 medalių ir dargi tos pačios rūšies?

— Medaliai yra likviduotos Šaulių Sąjungos, kurie buvo skirti pasižymėjusiems asmenims ir įstaiga medalius gavo iš anksto. Kadangi įsakymas nebuvo išleistas, tad liko neįteikti. Perduodant turtą jokia įstaiga jų nepriėmė, todėl ir liko mano globoje.

Čekistams ir menkniekis buvo nusikaltimas. Pvz., mano kratos protokole įrašyti: beverčiai pinigai, knygos „Savanorių žygiai“, „Už spygliuotų vielų“, šaulių išleistas Palangos albumas, asmeninės nuotraukos ir kt.

Kai raštinėn įžengė anksčiau minėti trys čekistai, sugrįžę iš naktinės „medžioklės“, sieninis laikrodis rodė 3-čią valandą ryto. Novikovas įsakė Janinui nutraukti tardymą. Jie pasirengė lydėti mane nakvynėn — į kalėjimą. Užtaisė naganus ir išėjus į lauką, priekyje šali-gatviu žingsniavo Janinas, greta manęs — Novikovas, o Šeras vilkosi iš paskos.

Suimtuosius saugodavo pasienio apsaugos kareiviai. Čekistai mane perdavė sargybos viršininkui, kuris nuvedė į kamerą Nr. 5. Kalėjimą NKVD buvo įrengę buv. šv. Antano priedaus namo rūsyje. Pastatą aptvėrė iš trijų pusių spygliuotomis vielomis. Langus apkalė geležiniais virbais, o iš lauko — medinėmis dėžėmis.

Kameroje prie sienos, vietoj lovos, buvo iš lentų sukaltas gultas. Nei čiuzinio, nei antklodės, nei pagalvės — tai „patobulintas“ čekistų išradimas. Kameroje jokio baldo. Kalėjau vienui vienas. Atsiguliau nenusirengęs, buvo šalta. Iki pat kėlimo neužmigau, slėgė liūdno mintys, galvojau apie savo likimą. Jei karas prasidėtų greitai laiku, buvo viltis išlikti gyvam. Bet užsitęsęs — šūvis galvon.

Vakare vėl buvau nulydėtas NKVD įstaigon. Tardė Novikovas. Jo paklausiau kuo esu kaltinamas. Atsakė:

— Tuoį sužinosi. O dabar atsakinėk į klausimus. Išpėju, sakyk tiesą, nemeluok. Tavo gauja jau visa suimta. Iš jų parodymų žinome viską. Prisipažino. Nurodyk, kur yra slapti ginklų sandėliai?

— Jei ginklų sandėliai tikrai yra, tai iš suimtųjų apie juos jau žinote. Aš asmeniškai nežinau.

— Išsiaiškinimui turime daug laiko, o ypač tardymo priemonių, kuriomis banditams grąžiname prarastą atmintį. Turime žinių, kad veikei kontrevoliucinėje grupėje, telkei ginklus, per sieną Vokietijon pervedinėjai šnipus. Turime jų sąrašus. Išvardink pavardėmis, kuriuos esi pervedęs?

Prieš atsakydamas galvojau, ar jis žino apie Stepo Jakubicko pervedimą. Vienas iš lidininkų buvo suimtas, gal prisipažino. Pasiryžau neprišipažinti kol pateiks faktus.

— Šiuo amatu nesiverčiau, — atsakiau ir stebėjau kaip jis reaguos.

— Taip, t-a-i-p, apie tai žinau. Na, pasa-

kyk šnipų pavardės, kurie buvo atvykę pas tave įpiltin?

Šio įvykio paneigti neturėjau pagrindo, nes agentas, tūnodamas už sienos šeimininko kambaryje, girdėjo pasikalbėjimą su klierikais ir čekistams suteikė žinias. Be to, nebuvau įvykdęs nusikaltimo — nepervedžiau jų per sieną Vokietijon. Tardytojui paaiškinau:

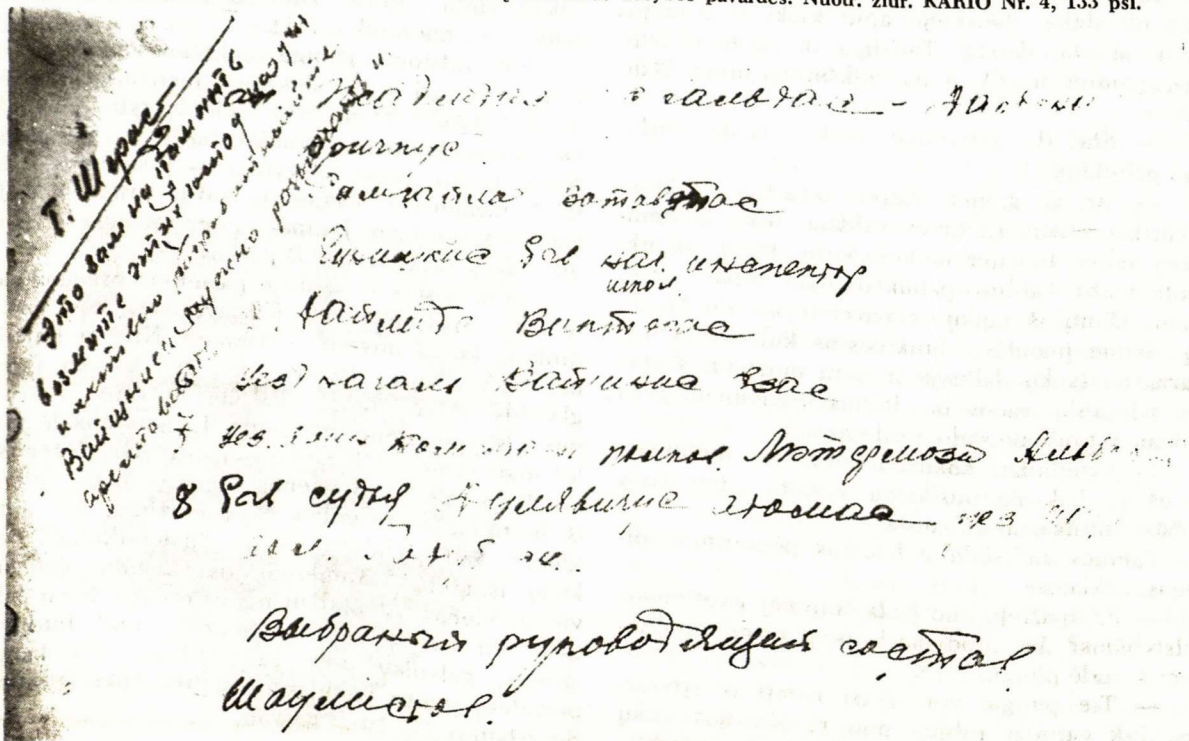
— Kas tie vyrai buvo, šnipai ar provokatoriai, nežinau. Jų neklausiau nei pavardžių, nei gyvenamosios vietos.

— Dabar įsitikinai, jog turiu tikslias žinias apie tave.

Nežinau kurios įstaigos telefonu iššauktas Novikovas išėjo ir pavedė tardyti Perskiui. Su šiuo čekistu buvau pažįstamas. Beras Mauša Perskis buvo gimęs Kretingoje, rabino šeimoje. Buvo mokytojas ir nuo 1934 m. komunistų partijos narys. Jis sinagogoje turėjo įrengęs slaptą sandėlį, kuriame slėpdavo komunistinę literatūrą. 1935 m. už komunistinę veiklą buvo nuteistas 12 metų kalėti, bet 1939 m. amnestuotas. Įsisteigus NKVD įstaigai, joje tarnaudamas, jis suiminėjo lietuvius, buv. veikėjus.

Pradėjęs tardyti, Mauša pareikalavo raštu

Sovietų saugumo įrašai, Kretingos XV Šaulių Rinktinės Tarybos pavardės. Nuotr. žiūr. KARIO Nr. 4, 133 psl.

suteikti žinias apie kontrrevoliucionierius. Dalis aktyvistų jau buvo suimti ir tardomi. Šiais jis nesijdomavo, jam rūpėjo naujos aukos. Surašiau keleta pabėgusių bei repatriavusių asmenų Vokietijon, tuo duodamas agentams bergždžio darbo. Po vidurnakčio buvau grąžintas į kalėjimą.

Gegužės 7 d. tardymą tęsė Novikovas. Pradėjo kamantinėti dėl nuosavo ginklo.

— Kur laikai paslėpęs nuosavą ginklą?

Turėjau du mauzerius: vieną laikiau Įpiltyje ir žmona žinojo kur yra paslėptas, o antrą — Darbėnuose. Ginklai nebuvo registruoti ir čekistas neturėjo žinių, tik spėliojo. Prisipažinimą bandė išgauti apgaule.

— Ginklo neturiu, galite kratyti.

— Meluoji! Tuoj važiuoju į tavo šeimos butą ir padarysiu pagrindinę kratą, — atsistojo ir nuėjo apsiręngti.

Šerui pavadęs mane saugoti, iškrypavo pro duris. Slinko valandos, su nerimu ir nekantra laukiau pasekmės. Novikovas grįžo su "inkriminuojančiu" laimikiu, grobiu: pasikabinęs per petį mano foto aparatą, rankoje laikydamas mažą lagaminą, kurį irgi atpažinau. Numetęs ant grindų, pasienin lagaminą, atsigręžė į mane ir šūktelejo:

— Štai, ginklai lagamine, ką dabar sakysi bandite?! — Nelaukdamas atsakymo, išsinešdino į savo kabinetą. Pagalvojau — surado, nusikaltimo nenuslėpsiu. Šeras staigiai metėsi prie lagamino, jam rūpėjo radinys. Jis vartė ten sudėtus daiktus: rankšluostį, muilą, skutimo ir dantų valymo reikmenis. Bet pačio svarbiausio — ginklo, nebuvo. Nudžiugau. Nerado, todėl ir provokuoja. Irškis skubiai pasišalino, kad neuzkluptų viršininkas ir lyg stabo ištiktas, spoksojo į mane, tarytum pelėda, apakinta dienos šviesos.

Netrukus sugrįžo Novikovas, gerai nusiteikęs (turėjo pasivogęs mano foto aparatą) ir mane paklausė:

— Ar mintinai žinai savo ginklo numerį?

— Neturėjau, tad neturiu ko ir prisiminti, — atsakiau be svyravimo.

Mano "geradaris" Šeras stovėjo galvą nuleidęs, matomai, apgailėstaudamas savo klaidą.

— Neturiu laiko su tavim terliotis. Rytoj pristatytim tave Kauno NKVD įstaigon. Jie išnarplios visą kontrrevoliucinę veiklą.

Nutraukęs tardymą, Šerui įsakęs budriai mane saugoti, jis apleido įstaigą. Naktį praleidau kėdėje sėdėdamas ir snausdamas.

Vėliau, man grįžus iš Červenės, žmona papasakojo apie Novikovo provokaciją. Jis atva-

žiaavęs kartu su šoferiu Kazragiu. Pasakęs, kad aš prisipažinęs turįs ginklą ir pareikalavo jam atiduoti. Žmona susiorientavo ir jam atsakiusi — jei vyras prisipažino, tai turėjo pasakyti kur ginklas laikomas. Ginklo nėra mačiusi ir nieko nežinanti. Novikovas pradėjo ginklo ieškoti drabužių spintoje. Tuo metu žmona nuėjo į miegamąjį, paėmė paslėptą mauzerį, įsidėjo kailinukų kišenėn ir nunešusi virtuvėn, atkėlus indą, įmetė krosnin. Laimė, žarijos buvo jau prigesusios ir todėl buvo išvengta šovinių sproginėjimo. Novikovas išgirdęs barškėjimą, įtarė ir paklausė ką ji ten dirbanti. Atsakė, kad norinti gerti ir pilanti į puoduką arbatos ir pasiūlė jam. Jis atsisakė. Suradęs spintoje foto aparatą, pasiėmė ir nustojo kratęs. Prie kratos nedalyvavo joki kviestiniai liudininkai, nerašė jis nei protokolo. Šis veiksmas prieštaravo sovietiniams įstatymams, tačiau čekistams jis neprivalomas, ypač kai vagia, norėdami pasiimti sau norimus daiktus. Žmona paprašė Novikovo, kad nuvežtų man maisto ir reikalingų daiktų. Maisto jis neėmė, nes aš esąs gerai maitinamas, o reikmenis paėmė.

Kokia priežastis vertė čekistą važiuoti antrą kartą daryti kratą? Pirmos kratos metu jis paėmė 175 nuotraukas ir 142 negatyvus, bet prازیopsojo foto aparatą, kuris jam buvo reikalingas. Suktu būdu įsigijo vertingą daiktą, kurio aš jau nebeatgavau. *(Bus daugiau)*

Lietuvos Karo Aviacijos lakūnui

PIK. LEONARDUI PESECKUI

mirus, jo sūnui **Vytautui** ir dukrai **Ramutei** su šeimomis, reiškiamo gilią užuojautą

*Buvę Lietuvos Karo Aviacijos
Kariai ir jų šeimos*

Giminėms, artimiesiems, draugams ir visiems pažįstamiems, liūdintiems dėl Lietuvos Kariuomenės karo aviacijos karininko, savanorio-kūrėjo, vieno iš Detroite Dariaus-Girėno Klubu steigimo iniciatorių

Av. plk. Itn. Leonardo Pesecko
mirties, gilią užuojautą reiškia

*Viktoras Perminas
Pirmasis Dariaus-Girėno Klubu Pirm.*

Mjr. G. Songinas

Plk. ltn. K. Mikolajūnas

Mjr. J. Tapulionis

PAGARBA KARIAMS PIRMŪNAMS

KZ. MARKUS

Po ilgų nelaisvės metų mūsų Tauta nenustojo gyvybingumo, kuris buvo gaivinamas Tautos kūrybinio genijaus dainomis, padavimais ir kitokiais išraiškos būdais. Atėjus laikui, savo vadų pašaukta, ji stojo kovoti ir dirbti dėl savo laisvės ir valstybinės nepriklausomybės. Užgirdę žinią rinkosi į kovos būrius sodžių ir miestų vyrai, moksleiviai ir po plačiąją Rusiją išsimėtę lietuviai, caro armijos kariai. Šie pastarieji ir sudarė pirmutinį mūsų jaunos kariuomenės kadro branduolį, kurį kiek vėliau papildė jau savos Karo Mokyklos auklėtiniai.

Tarnavę Rusijos armijoje lietuviai, kurių dalis baigė rusiškas karo mokyklas, panaudojo savo žinias ir patyrimą, per trumpą laiką suorganizavo ir paruošė savanorius kovoms, savo drąsa ir sumanumu nugalėjusius daug didesni priešą. Vienas Santarvininkų Misijos, sekusios Pabaltyje vykusias kovas, narys, anglas mjr. E.W. Newman rašė: "... pažvelgus į praeities kritiškas dienas, kelia nuostabą, kaip lietuviai tada sugebėjo suorganizuoti kariuomenę pajėgią kovoti su visais jos stipresniais ir galingesniais priešais. Tatoi buvo nepaprastas pasiekimas, atspindįs didelį tautos ryžtingumą, už kurį galima skirti didžiausią kreditą kariškiems lietuvių sugebėjimams". Tokio pasisekimo pagrindas, be abejo, buvo lietuvių tautos ryžtingumas, kurį mini mjr. E.W. Newman, bet kartu reikia pripažinti didelius nuopelnus mūsų pirmūnams karius — karininkams ir jų padėjėjams puskarininkiams, kurie sumaniai vadovavo, pajėgė palaikyti karių aukštą kovos dvasią ir moralę.

Nepriklausomybės kovoms nutilus, dalis vadų iš-

ėjo į atsargą ir įsijungė į valstybinio gyvenimo atstatymą, kiti pasiliko aktyvioje kariuomenės tarnyboje ir tęsė jaunimo paruošimą ginti savo kraštą, skiepyti patriotizmą ir aukos prasmingumą. Per visą nepriklausomybės laikotarpį mūsų kariuomenė daug prisidėjo prie mokyklų ir organizacijų jaunimo švietimo, tautinio sąmoningumo ir fizinės kultūros ugdymo. Deja, tą ne visi nori suprasti ir įvertinti. Dar ir dabar kaikurioje spaudoje kartojami priekaištai, kad kariuomenė buvo nenaudinga, tik biudžetą alino, o priešams kraštą užpuolus, jos negynė. Kaltintojai sąmoningai apeina mūsų krašto Konstituciją, pagal kurią kariuomenės įstojimą į karą sprendžia tik politiniai vadai. Vėliau, kai mūsų karius nesaistė jokie politiniai sprendimai, jie savanoriškai dalyvavo Tautos Sukilime, įvairiose formacijose karo metu ir ilgame partizaniniame kare aukodami savo laisvę, sveikatą ir gyvybę.

Dalis mūsų karių, atsidūrusių išeivijoje, susibūrė į Lietuvių Karių Veteranų Sąjungą "Ramovė", kurios skyriai yra išplitę po visą laisvąjį pasaulį. Sąjungoje, greta senų karių veteranų, dalyvavusių Nepriklausomybės kovose, yra pačių jauniausių, galinčių būti anų povaikiaičiais, tarnavusių vietos krašto kariuomenėje. Dauguma jų dalyvauja ir kitose lietuviškose organizacijose aktyviai įsijungdami į jų veiklą, nevengdami būti renkami į valdybas. Tačiau, yra karių veteranų amžiaus ir negalių prislėgtų, vienišų ir pamirštų, kurie reikalingi mūsų šilto dėmesio.

Čikagos "Ramovės" skyrius, š.m. birželio 6 d., Jaunimo Centre suruošė pagerbimą karių veteranų pirmūnų, dalyvavusių Nepriklausomybės kovose, ar kitaip prisidėjusių prie mūsų valstybinio gyvenimo atstatymo. Buvo apsiribota tik tais veteranais, kurie yra pasiekę aštuoniasdešimties metų amžiaus ribą ir yra Sąjungos nariai. Pagerbimo pobūvį atidarė ir jam vadovavo skyriaus pirmininkas J. Juškaitis.

Jo atidaromosios kalbos santrauką pakartojame:

— Laiminga yra tauta, kuri turi sūnų, nebijančių aukos, kad kiti būtų laisvi. Mes čia atėjome juos pagerbti, kad jie didvyriškomis pastangomis atnešė mums laisvę, kurios priedangoje daugiau kaip du dešimtmečius kūrėme valstybinį gyvenimą ir įėjom į kitų valstybių šeimą, kaip lygūs. Nors neilgai tvėrė laisvės džiaugsmas, bet jų sukurta laisvės kovų epopėja ilgai žavės ateinančias kartas ir kels jų pasididžiavimą. Tačiau savo dienose jie niekad nebuvo pilnai įvertinti. Mes čia įvertindami jų nuopelnus, kartu apgailestaujam, kad jų jėgos ir žinios istorijos įvykių eigoje negalėjo būti pilnai panaudotos Lietuvai. Linkime jiems dar daug šviesių, sveikų ir darbingų metų.

Po Juškaičio kalbos buvo paskaityta kiekvieno solenizanto gyvenimo ir darbų aprašymas ir įteiktas dail. V. Vijeikio meniškai sukurtas diplomai.

Susidarė įspūdis, kad gal nepakankamai buvo išryškinti pagerbtųjų nuopelnai tautai ir valstybei, nes jų ilgų gyvenimo aprašymų skaitymas atėmė laiką jų darbų aptarimui ir įvertinimui ir išblaškė klausytojų dėmesį. Tačiau pati idėja yra labai vertinga ir skyriaus valdyba, ieškodama būdų pagerbti senus karius, pati užsitaravo mūsų pagarbą ir dėkingumą.

Pagerbti buvo šie kariai pirmūnai:

Ignas Adamkavičius-Adamkus, kapitonas, gimęs 1896 m. Karo mokyklą baigė Petrapilyje, dalyvavo Didž. Kare. 1918 m. grįžo į Lietuvą ir įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Daugiausia dirbo spec. ginklo rūšių formavime, taip pat ir pėstininkų dalyse. 1924 m. išėjo į atsargą, ir dalyvavo įvairiose valstybinio atstatymo tarnybose. 1919 m. sausio 1 d. dalyvavo istoriniame pirmosios valstybinės vėliavos iškilime Gedimino kalne.

Vladas Miezėlis, teis., brig. generolas, gimęs 1894 m. Karo mokyklą baigė Maskvoje. Demobilizuotas studijavo teisę Maskvoje ir baigė Lietuvoje. 1922 m. įstojo į Lietuvos kariuomenę ir dirbo Kariuomenės Teisme. Paskutiniu metu buvo Kariuomenės Teismo pirmininku ir kariniu teisėju prie Vyr. Tribunolo. Dėstė karo teisę Karo Mokykloje ir Aukštojoje Karininkų Mokykloje.

Kazys Musteikis, brig. generolas, gimęs 1894 m. Karo mokyklą baigė Rusijoje, dalyvavo Didž. Kare. 1918 m. grįžęs į Lietuvą, įstojo savanoriu į kariuomenę, dalyvavo Nepriklausomybės kovose, apdovanotas Vyčio Kryžiumi. Belgijoje baigė Karo Akademiją ir dirbo Generaliniame Štabe. Buvo Karo Mokyklos viršininkas ir Krašto apsaugos ministeris trijuose vyriausybės kabinetuose. Paskutiniame vyriausybės posėdy siūlė pasipriešinti jėga krašto okupantui.

Genrikas Songinas, gimęs 1895 m. Karo mokyklą baigė Vokietijoje, dalyvavo Didž. Kare. 1919 m. grįžo į Lietuvą ir įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Dalyvavo Nepriklausomybės kovose ir buvo apdovanotas Vyčio Kryžiumi. Paskutiniu metu buvo 8-to pulko bataliono vadu. Yra baigęs Zuericho Po-technikos Karo Akademiją, 1938 m. išėjo į atsargą.

Plk. J. Tumas

Jonas Švedas, pulkininkas ltn., ekonomistas, gimęs 1894 m. Į Lietuvos kariuomenę įstojo savanoriu 1919 m. Baigęs kursus buvo pakeltas į administracijos karininko laipsnį. Baigė Aukštuosius Karininkų kursus. Tarnavo Kariuomenės Intendantūroje.

Jonas Tapulionis, majoras, gimęs 1896 m. Tarnavo Rusijos kariuomenėje, dalyvavo Didž. Kare. Demobilizuotas grįžo į Lietuvą. 1920 m. Lietuvoje buvo mobilizuotas, baigė Karo Mokyklą. Paskutiniu metu buvo 5-to pulko ūkio viršininku. Dalyvavo Klaipėdos atdavime.

Juozas Tumas, pulkininkas, gimęs 1893 m. Baigė Petrapilio Karo Mokyklą, dalyvavo Didž. Kare. 1918 m. grįžo į Lietuvą ir įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę, dalyvavo Nepriklausomybės kovose. Ilgesnį laiką buvo 2-ro pėst. pulko vadu. Rusų okupacijos metu buvo kalinamas ir išgyveno Červenės skerdynes.

Kazimieras Mikolajūnas, pulkininkas ltn., gimęs 1894 m. Į Lietuvos kariuomenę įstojo savanoriu 1918 m., dalyvavo Nepriklausomybės kovose, buvo sunkiai sužeistas. 1920 m. pakeltas į karo valdininkus. 1924 m. baigė Karo Aviacijos lakūnų oro žvalgų kursus. 1927 m. prie Aukštųjų Karininkų Kursų išlaikė rikiuotės karininko egzaminus. 1928 m. baigė Aukštuosius Karo Technikos Kursus. Paskutiniu metu buvo Karo Aviacijos Tiekimo Skyriaus vedėjas.

Pagerbtuosius karius pirmūnus sveikino LKVS "Ramovės" centro valdybos pirm. K. Dabulevičius, Šaulių Sąjungos vadu — K. Milkovaitis ir vėliau — kiti pavieniai asmenys. Pagerbtųjų vardu kalbėjo G. Songinas, padėkodamas skyriaus ramovėnams už su rengimą jų garbei pobūvio ir visiems juos sveikinusiems. Be to, jis priminė susirinkusiems Laisvės Kovų Muziejų, prisiglaudusį Jaunimo Centre, pats

ČIKAGOS IR JOS APYLINKIŲ KARIO SKAITYTOJAMS

Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet Čikagos Ramovėnai, talkinant Birutininkėms, rengia tradicinę žurnalui KARYS paramos popietę-kavutę, kuri įvyks Jaunimo Centro apatinėje salėje, spalio 17 d. (sekmadienį) 4 val. po pietų. Atsilankę svečiai bus pavaišinti Birutininkių paruoštais užkandžiais, pyragaičiais ir kavute; taipgi numatoma trumpa meninė programa ir filmai. Kavutės metu KARIO rėmėjams burtų keliu bus paskirstytos dovanos — šiais metais KARIO paramai savo kūriniais paaukojusių newyorkiečių dail. Marijos Žukauskienės ir dail. Jono Rūtenio paveiksłai. Laimės bilietukai gaunami pas KARIO atstovą.

Rengiamoje kavutėje kviečiami skaitlingai dalyvauti visi KARIO skaitytojai, rėmėjai ir bičiuliai su savo artimaisiais ir svečiais, visi buvę kariai, ramovėnai, savanoriai-kūrėjai, šauliai ir visa lietuviškoji visuomenė.

Remkime vienintėlį lietuvišką karinės minties žurnalą KARYS.

Dalyvaukime rengiamoje kavutėje. Įsigykime laimės bilietukus.

Už reiškiamą nuoširdumą ir paramą KARIUI iš anksto visiems dėkoju.

G. J. Stankūnas
KARIO Atstovas Čikagoje

A.A. virš. Jonas Daubaris,
miręs š.m. gegužės 25 d.,
Canberroje, Australijoje.
Nekrologą žiūr. KARIO
birž. Nr.
(Kair. nuotrauka, daryta
1940 m.)

paaukėjo jo įrengimams 50 dol. ir prašė kitų siųsti eksponatus ir pinigus.

G. Songinas priminė mums rimtą reikalą, vertą čia plačiau paminėti, kuris verčia mus pagalvoti, susirūpinti ir ką nors daryti. Šiuo metu Muziejuje yra šiek tiek eksponatų, dalis jų yra gana vertingų, bet jo augimas yra daug lėtesnis, kaip buvo steigėjų manyta. Gal per mažai apie jį rūpinamasi, gal per mažai jis yra pagarsintas, nes eksponatų, ypač iš toliau, mažai ateina. Buvusių karių šeimose ir pas pavienius asmenis dar yra kariškų daiktų, ženklų, literatūros, bet daug kas jų neatiduoda. Suprantama, kad jie yra brangūs sentimentiniai suvenyrai, bet yra pavojus jiems sunykti, ar paveldėjus kitiems, mažiau suinteresuotiems, būti išmestiems. Kūsų kariniai eksponatai yra telkiami ir kitose vietose, daugiausia

privačia iniciatyva, kaip Balzeko Muziejų, Čikagoje, Pyragiaus rinkiniuose, Australijoje. Mes turime rūpintis, kad kariniai suvenyrai nenuėitų į kelias vietas, taip sumažindami jų istorinės vertės efektingumą ir jų saugumą. LKVS "Ramovė" skyriai turėtų įrašyti į savo veiklos planą eksponatų rinkimo vajú Laisvės Kovų Muziejui.

Būtų nepilna, jeigu čia nepaminėčiau DLK Birutės Draugijos Čikagos skyrių, ilgai ir sėkmingai vadovaujamą M. Babickienės, kuris, kaip ir visuomet, nuoširdžiai talkininkavo ramovėnams suruošti šį Karių Pirmūnų pagerbimo pobūvį. Birutininkės savo nuoširdžiu darbu ir dalyvavimu sukūrė jaukią ir šnekią nuotaiką, o prie saikingai padengtų stalų nesunku buvo išlaukti net ir didžiausiems nekantruoliams.

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja —
S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

MIELOSIOS ŠAULĖS IR ŠAULIAI!

Naujoji Sąjungos vadovybė pradėdama darbą, dėkoja Toronte suvažiavusiems dalinių atstovams už jai pareikštą pasitikėjimą. Bus stengiamasi tą pasitikėjimą pateisinti ir visuose ateities darbuose bus vadovaujamosi tiesa, šauliška tradicija ir kruopščiu darbu. Iš dalinių pirmininkų, valdybų, bei visų Sąjungos narių tikimasi nuširdžios paramos. Sugyvenimas, darna darbuose, respektas šaulio šauliui ir nenuilstamas siekimas pavergtos Tėvynės laisvės — tebūna mūsų kelrodžiu.

Sudarome didžiulį žmonių junginį — sambūrį. Kiekvienas žmonių sambūris administruojamas ir tvarkomas pagal tam tikras taisykles. Be jų bet koks drausmingas sugyvenimas būtų neįmanomas. Bet neužtenka turėti parašytas tvarkos taisykles, tačiau jų nesilaikyti. Taisyklės turi būti vykdomos ir sambūrio nariai privalo jų laikytis. O narys, kuris nenori toms taisyklėms paklusti, negali būti to sambūrio nariu.

Lietuvių šaulių Sąjunga Tremtyje yra didelė, gerai organizuota, graži, visur pasirodanti organizacija. Jos nariai nešioja uniformą ir garbės ženklus. Tatai ją išskiria iš eilinių organizacijų tarpo ir pakelia į elitinę, į kurios pusę visų akys nukreiptos. Todėl bet koks nesklendumas ar nario netinkamas elgesys, yra bematant pastebimas ir nepalankiai įvertinamas.

Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje tvarkosi pagal statutą, kurį priėmė ir patvirtino visuoti-

nas atstovų suvažiavimas ir kurio atskiri paragrafai šaulių organizaciją tvarko šiek tiek į karinius panašiais nuostatais. *Tą statutą kiekvienas šaulys turi turėti, skaityti ir žinoti.*

Tam statutui vykdyti Visuotinas LŠST atstovų suvažiavimas išrenka Sąjungos pirmininką ir Centro Valdybą, o daliniuose — dalinio pirmininką ir dalinio valdybą. Šių pareigūnų — valdomųjų organų pareiga yra prižiūrėti, kad visoje Sąjungoje būtų atitinkama drausmė, tvarka ir sugyvenimas.

Todėl, vykdydamas LŠST nuostatus, prašau visus Sąjungos narius stoti į vieningą darbą. Kivirčams, sauvaliavimui, trukdymams Lietuvių Šaulių Sąjungoje Tremtyje nėra vietos! Jei kas turi asmeniškų ginčų, tesuveda sąskaitas už Sąjungos ribų! Dalinių pirmininkai raginami palaikyti glaudų ryšį su Centru ir išsiaiškinti rūpimus klausimus. Yra daug lengviau užgesinti nukritusią žiežirbą, negu įsiliepsnojusį gaisrą. Kai kurie dalinių pirmininkai tą būdą jau spėjo panaudoti ir galimi nesklandumai pašalinti. Juos reikia už tai pagirti.

LŠST vadovybė stengsis visiems Sąjungos nariams būti vienodai teisinga ir prieinama. Dalinių pirmininkai, bei valdybos, įpareigojamos laikytis objektyvumo ir teisybės nuostatų.

Tad, mielosios sesės ir broliai, linkėdamas visiems asmeniškos gerovės, kviečiu visus į vieningą, drausmingą darbą už pavergtos Tėvynės laisvę!

Karolis Milkovaitis
LŠST Pirmininkas

“Stasio Butkaus” kp. garbės šauliui **Feliksui Motuzui**, netekus mylimos ilgo gyvenimo bendrakeleivės — žmonos **VERONIKOS GOBYTĖS-MOTUZIENĖS** skausmo valandoj užuojautą reiškia

“Stasio Butkaus” kp. pirmininkas, valdyba ir šauliai

BAISUSIS BIRŽELIS

*Juodam varge paskendus ir mūsų žemė rauda
Ir mūsų brolių dienos ir mūs tėvų kapai —
Už Tavo vardą tremia, už Tavo maldą šaudo,
Nutilo jau vargonai, nebeskamba varpai...
Bern. Brazdžionis*

1940 m. gražaus, žaliuojančio ir žydinčio birželio 14 d. Lietuvos keliais ir keleliais riedėjo sovietinės Rusijos tankai, Lietuvos žemę drebindami šimtų tūkstančių iki dantų ginkluotų, rūsčiąveidžių, svetimų karių sunkūs žingsniai. Lietuvą užliejo raudonoji lava, terorą, kankinimus, begalinį skurdą ir vergiją nešdama. Ramią, taikią lietuvių tautą, gražiai klestintį Nemuno kraštą užgriuvo baisi nelaimė... Išplėstomis iš baimės akimis sekė gyventojai žygiuojančius karius. Visų mintyse buvo klausimas, kaip reiks gyventi, kokia ateitis laukia? Jaunimas, užaugęs nepriklausomaj, laisvojo, demokratinėje Tėvynėje ir įsivaizduoti nepajėgė, kad negalės laisvai savo minčių reikšti, Dievą garbinti... Visi jautė, kad gražus, kūrybingas gyvenimas pasibaigė. Dar šarvuotiems riedant, gyventojai su nekrikštytais kūdikiais skubėjo į bažnyčias juos pakrikštyti.

Žmonių nuėjimas pasitvirtino. Iš pat pirmųjų okupacijos dienų prasidėjo suiminėjimai. Prezidentas A. Smetona, matydamas, kad ginklu pasipriešinti tūkstanteriškai stipresniam priešui, kraštui būtų savižudybė, pasitraukė į Vakarų. Naktimis enkavedistai prikėlė miegančias šeimas, išsivedavo numatytąsias aukas tardymams, žiauriausiems kankinimams, nežinia. Niekas jiems neaiškino už ką jie suimami, kuo kaltinami, nes iš tikrųjų jokie nusikaltimai jie nebuvo padarę, jie buvo tik lietuviai, kurie mylėjo ir dirbo savo tautai ir tėvynei. Greitu laiku kalėjimai buvo perpildyti, bet "išlaisvintojai" tuo nesirūpino, nes nukankintųjų vietas turėjo užimti kiti "liaudies priešai". Priskaitoma, kad pirmaisiais metais jie nukankino 5,000 nekaltų lietuvių.

Įbauginti žmonės užsitarė savyje, bijojo net šeimos rately laisvai išsireikšti, nes mokytojams buvo įsakyta vaikams liepti pranešinėti ką namiškiečiai kalba, kurie eina į bažnyčią, kurie skundžiasi, kad parduotuvijų lentynos tuščios, kad trūksta buitinių prekių... Buvo sekami telefoniniai pranešimai. Valdininkai verbuojami sekti bendradarbius. Niekas nebežinojo kas draugas, o kas priešas...

Kaip prieš didžiulę audrą įelektrintas oras kelia nerimą, taip 1941 m. gegužės mėnesį Lietuvoje pasirodė juodi sunkvežimiai ir enkavedistų būriai kėlė siaubą. Žmonės ėmė nebemiegoti

naktimis namuose, slapstytis miškuose, pas gimines nuošalesnėse vietose... Tačiau, kada šiltą ir gražią birželio iš 13 į 14 d. naktį Lietuvos keliais ir laukais burgzdami važiuojuodi sunkvežimiai, daugelis miegojo savo lovose. Nelaimę jausdami, pradėjo kaukdami draskytis šunys, lovytėse blaškytis kūdikiai... Stiprūs kumščių smūgiai į duris prikėlė miegančiuosius, kurie netikėtai užklupti, nebespėjo pabėgti. Per pusvalandį laiko reikėjo pasiruošti, bet kam, niekas neaiškino. Išsigandusios aukos skubėjo rengti vaikus, į maišelius kišti vieną kitą daiktėlį. Aukas stūmė į sunkvežimius, kuriuos pakrovę vežė į geležinkelio stotis ir atskyrę darbingus vyrus nuo šeimų, grūdavo visus į prekinis vagonus... Radę namuose sergančią senutę — sūnus ir marti, abu mokytojai, spėjo per langą pabėgti, — paėmę ją už kojų tempte nutempė ir įmetė į sunkvežimį. Senutė, pakėlus visus kelionės vargus, badą, troškulį ir ligą, mirė tik Sibire... Tempė į sunkvežimius gimdyves ir tik ką gimusius kūdikius, juk ir jie "liaudies priešai". Niekas nesirūpino sanitarine pagalba, niekas sergantiems nuo skausmų tabletės nepadavė... Užkalnuose vagonuose troško ir alpo nelaimingosios aukos, bet niekas prie jų priėti negalėjo, jiems net vandens paduoti neleido ginkluoti enkavedistai. Laimingi buvo tie, kurie mirė tuoj pat, nes jų lavonus išmetė dar neišvažiavus iš Lietuvos. Sunku to neišgyvenusiam įsivaizduoti, kas dėjosi tuose vagonuose, ką jautė vežamieji į baisią nežinią, į neįsivaizduojamas kančias ir skurdą. Po vengrų nepasisekusio sukilimo, žymus amerikiečių rašytojas James Mitchener savo knygoje "Bridge at Andau" rašo: "Niekas taip negąsdino užsigrūdinusių Vengrijos laisvės kovotojų, kaip vežimas užkalnuose vagonuose į Rusijos gilumą, į tolimąjį Sibirą..." O birželio baisiųjų trėmimų aukos buvo ramūs Lietuvos gyventojai: vyrai, moterys, jaunuoliai, vaikai, kūdikiai ir seneliai. Arti 40,000 tūkstančių buvo išplėšta iš Lietuvos. Kiek iš jų liko gyvų? Mažytė dalelytė po Stalino mirties gavo leidimą grįžti į savo kraštą. Dalis grįžusiųjų turėjo grįžti atgal, nes okupuotame krašte nebuvo jiems namų, nei darbo. Bet didžioji dauguma liko Sibire, Altajuje, Kazachstane ir tolimojoje šiaurėje, nes nepakėlė bado, neįprastų šalčių, vergų darbų ir užmigo amžinu miegu. Daugelio kaulai išmėtyti "plačiosios tėvynės" plotuose... Sovietinė Rusija yra didžiulis tautų kapinynas.

1941 metais dvi valstybės, pasirašiusios sutartį ir pasidalinusios Europos valstybes, birželio 15 pradėjo tarpusavį karą. Atsiduso Lietuvos žmo-

JAV Lietuvių Įnašas į Lietuvos Šaulių Sąjungą

VINCAS TAMOŠIŪNAS

Caristinei Rusijai okupavus Lietuvą, nepasisekus keliems sukilimams, draudžiant lietuvišką spaudą, nesant mokyklų, šimtus tūkstančių tremiant į Sibirą, jaunus vyrus gaudant į karinę prievolę Rusijoje, daugelis jaunų vyrų ir merginų slaptais keliais vyko į laisvės šalį — Ameriką.

Pirmieji žingsniai mūsų sesėms ir broliams naujame krašte buvo be galo sunkūs. Svetima, nesuprantama kalba ir stoka išsilavinimo stūmė juos į anglies kasyklas, Čikagos skerdyklas, geležies liejyklas. Plačiųjų Lietuvos laukų vaikams, kur oras grynas ir neužterštas dūmų, pradžia buvo baisi. Tačiau geležinė sveikata, darbštumas, taupumas ir įgimti gabumai padėjo išsilaikyti ir įsikabinti į šio krašto gyvenimą. Vėlesniesiems ateiviams buvo žymiai lengviau, nes važiavo pas savus, ar pas pažįstamus. Pirmiesiems ateiviams grėsė didelis pavojus sulenkėti. Lenkų čia buvo žymiai daugiau. Jie jau turėjo savų parapijų, draugijų. Darbovietėse jie viliojo lietuvius dėtis

prie jų. Tokiu būdu daug lietuvių sulenkėjo. Tačiau atsirado lietuvių patriotų — pasauliečių ir dvasiškių, kurie ėmė kurti lietuviškas parapijas, leisti lietuviškas knygas ir laikraščius, organizuoti draugijas. Ypač lietuviybės išlaikymui daug padėjo lietuviškoji spauda ir prie parapijų įkurtos lietuviškos mokyklos. Stebimės, kad net trečios kartos lietuviai dar gražiai lietuviškai kalba.

Tačiau pirmieji lietuviai atidavė savo duoklę ne vien lietuvių, bet ir tam kraštui, kuriame rado prieglobstį ir laisvę. Daug lietuvių narsiai kovojo I Pasaulinio karo metu Amerikos kariuomenės gretose. Daugelis žuvo, daug buvo sužeistų. Amerikos lietuviai sukruvo pirkti paskolos laktus. Stebėtina — nupirko net sanitarinį orlaivį.

1918 m. vasario 16 d. paskelbus Nepriklausomybės Aktą, JAV lietuviai labai daug padėjo besikuriančiai Lietuvai. Rinko aukas, parašus po peticija prez. Wilsonui, siuntė savo delegaciją į

nės. Per Kauno radiją pasigirdo džiaugsminga žinia ir metus laiko negirdėto himno žodžiai. Lietuva laisva, sudaryta savo vyriausybė, susiorganizavę sukilėlių būriai, varo iki gyvo kaulo įgirusius rusus iš Lietuvos... Deja, besitraukdami rusai suspėjo žiauriausiai išžudyti Zarasų kalėjimo politinius kalinius. Rainių miškelyje patenkinę savo sadistinius jausmus, išsukinėję kaliniams sąnarius, išbadę akis, išlupę liežuvius, nuplinkinę, nusvilinę — išžudė... Panevėžy, Telšiuose, Pravieniškėse, tūkstančiai aukų...

Grįžę į Lietuvą okupantai dar žiauriau ėmė naikinti lietuvius, masiniai tremti į plačiąsias plėšimines žemes, į Gulago kalinių stovyklas... Bet prievartaujama tauta nepasiduoda. Vergų kantrybės styga įtempta, bruzda disidentai, kenčiantieji Lietuvos katalikai rašo Bažnyčios Kroniką. Kada pertempta styga truks, sukils vergai, sutraukys pančius, grius sovietinė imperija. Bet ar bus Lietuva laisva ir nepriklausoma, pareis ir nuo svetur gyvenančių lietuvių. Jei būsim budrūs, neakli, suprasim tikrąją krašto būklę, suprasim, kad kelioms dienoms nuvažiavę okupuotą Lietuvon aplankyti giminių, mes gyvenimo, tikro gyvenimo, nematom. Taip jie pasipuošę, jie visu nuoširdumu svečius priima, vaišina, apdovanoja. Kas aprenė brolius ir seses, nupirko automobilius, šaldytuvus, televizorius ir t.t. Kas

išmokėjo milijonus dolerių sovietams muitais, kad leistų nusiųsti dovanų siuntinius? Ar ne mes lietuviai? O kiek išmokėjo latviai, estai, ukrainiečiai?

Sunkiai dirbdama kolūkio darbininkė, į mėnesį, jei dirba prie mašinos, uždirba iki 100-150 rublių. Moteriški žieminiai batai ilgais aulais kainuoja 75 rublius, mokinės uniforminė suknelė — 24 rublius, žieminis moteriškas paltas 200-250 rublių.

Pati didžiausia pensija — 200 rublių mėnesiui, mažiausia — 20 rb. Kolūkio darbininkė — 30 rublių. Ar komentarai reikalingi?

Daugelis norėtų pamiršti baisų birželį, nebeminėti, gyventi šia diena, bet ar turim teisę pamiršti tuos, kurie tiek iškentėjo, ar gali jų kančios likti be pėdsako, ar istorija turi užglostyti? Jei mes kalbame apie inkvizicijos aukas, kryžiuočių žiaurumus, hunų ir kitų barbarų įvykdytus sadistinius veiksmus, privalome minėti ir baisų birželį, kelti ir pasauliui skelbti, nes raudonoji lava tebeverda, kur ji dar išsilies — niekas nežino.

*O Dieve Tėve mūsų, globoki mūsų tėvyne
Ir naują laisvės rytą uždek jos danguje,
Tėvų gimtojon žemėn tegrįžta vėl tremtiniai,
Kur teka amžių kraujas, kur šaukia Baltija.*

Bern. Brazdžionis

Paryžiaus Taikos konferenciją, kad padėtų ginti jaunutės respublikos reikalus.

Didelę duoklę atidavė Amerikos lietuviai ir įsteigtai Lietuvos Šaulių Sąjungai. Į JAV atvykusi S-gos delegacija: J. Žilius ir dail. Antanas Žmuidzinavičius važinėjo po visas lietuviškąsias kolonijas, rinkdami aukas.

Kada lenkų slapta organizacija POW — Polska Organizacja Wojskowa — 1919 m. rugpiūčio 28-29 dienomis su lenkų armijos pagalba ruošėsi prvesti Lietuvoj sukilimą ir prijungti Lietuvą prie Lenkijos, dalyvaujant Vladui Pūtviui, jo šeimos nariams ir kitiems šauliams, sukilimas buvo užslopintas nespėjus jo dar pradėti, JAV lietuviai dar su didesniu entuziazmu rinko aukas ir organizavo pagalbą.

Antras istorinis faktas, tai Klaipėdos krašto sukilimas 1923 m. sausio 15 d. Sukilime labai aktyviai dalyvavo Lietuvos Šaulių S-ga ir Lietuvos kariuomenė. Sukilimas pavyko ir Klaipėdos kraštas prisijungė prie Lietuvos. Tai vėl neapsiėjo ne Amerikos lietuvių pagalbos.

Lietuvos Šaulių Sąjunga iš Amerikos lietuvių vien pinigais gavo 1,700,000 litų. O kiek ginklais, siuntiniais. Nestebėtina, kad Šaulių Sąjunga augo kaip ant mielių. Ne vien apskričių miestuose, bet ir daugelyje valsčių dygo kultūriniai šaulių namai. Brooklyno "Dariaus - Girėno" klubas Šaulių Sąjungai padovanojo orlaivį. Tai labai vertinga dovana. Parama iš Amerikos LŠS plaukė iki bolševikų okupacijos.

Amerikos lietuviai Lietuvos nepriklausomybės metais Amerikoje savo šaulių dalinių nusteigė. Organizatoriai vadino save šauliais ir viskas. Atskirai reiktų paminėti keleta Šaulių Sąjungos veteranų, kurie gyvendami Amerikoje, visą savo gyvenimą atidavė LŠS.

Publicistas, rašytojas, vienu metu "Vienybės" redaktorius, Juozas Širvydas varė ne vien plačią propagandą remti šaulius per spaudą, bet taip pat buvo stambus aukų rinkėjas. Jo nuopelnus Šaulių S-ga įvertino ir apdovanojo Šaulių Žvaigžde. Matydamas klestinčią Lietuvą, šaulys Širvydas ėmė Amerikoje dusti, gimtojo krašto žemelė traukė pas savus. Širvydas su žmona sugrįžo ir įsikūrė gražiausioje Lietuvos vietoje, Južintuose prie Šventosios. Čia tuojau įsijungė į šaulių eiles. Dirbo valdyboje, rašė į spaudą. Rodos, dar pačiame amžiaus stiprume, tik 60 metų sulaukęs, šaulys Širvydas mirė. Palaidotas buvo, su didelėmis išskilmėmis, Južintuose.

Su Juozu Širvydu ne tik Brooklyne, bet plačioje Amerikoje, kur tik gyveno lietuviai, veikė neišsenkančios energijos lietuviai, gerai plunksną

valdą, geras kalbėtojas Pranas Narvydas. A. Žmuidzinavičius Narvydą saugojo kaip akį. Šaulys Narvydas labai sąžiningai tvarkė aukų atskaitomybę ir Žiliaus pavestas, rinko aukas. Nepriklausomybės laikais Pranas Narvydas buvo apdovanotas Šaulių Žvaigžde. Už įvertinimą buvo labai dėkingas.

Leiskime prabilti apie aukų rinkimą pačiam Narvydai: — "Atsimenu tą vakarą buvo surinkta šauliams, vien tų lakštų sąskaiton, apie 1,100 dol. ir visi "Trimito" numeriai išparduoti. Geriausia proga platinti "Trimitą" būdavo pertraukas, kol dar ne visi išsiskirstę iš savo vietų. Eini per kėdžių eiles ir siūlai: — prašau pirkti šaulių organą "Trimitą". Jame daug žinių iš šaulių veiklos, ginant Lietuvą nuo priešų. Pirkit, nebrangus, tik 25 centai, visi pinigai eina šauliams. Ir žiūrėk, kokia moterėlė ir ima vėplioti: — na, ko tu čia dabar su tomis knygpalaikėmis zuliniesi. Gėdą turėk, kaip koks žydėlis į akis lendi".

Rusų bolševikų okupacija, kaip sunkus akmuo prislėgė Praną Narvydą. Jis jautė gyvą nepriklausomos Lietuvos alsavimą, gėrėjosi kaip po ilgų vergijos metų atgavusi laisvę, ji kaip ant mielių kilo, norėjo, kad dar nors 20 metelių ji būtų pagyvenusi laisva, būtų tada visa Lietuva

Pranas Narvydas, Šaulių Žvaigždės Ordino kavaliereus, miręs 1976.V.24.

mūrinė, visur šviestų elektra, žemės ūkis būtų pralenkęs našiausių kraštų ūkį... Su didžiausia širdgėla Narvydas išgyveno dabartinę krašto rusų kolonizaciją. Jis suprato, kad rusai todėl pramonina žemės ūkio kraštą Lietuvą, kad galėtų daugiau atgabenti į jį rusų. Sielojosi iki pat mirties, 1976 m. gegužės 24 d. Kopylčioje, atsisveikindamas su a.a. Pranu Narvydu, "Simo Kudirkos" šaulių kp. š. Kazys Bačauskas iškėlė jo didelius nuopelnus LŠS.

Lietuvos Šaulių S-gos atsisteigimą tremtyje senosios kartos lietuviai labai palankiai sutiko. Detroite, steigiant "Stasio Butkaus" šaulių kp., steigėjų tarpe buvo kun. dr. Ignas Boreišis. Būdamas šv. Antano lietuviškos parapijos klebonu, naujuosius ateivius jis sutiko su ašaromis akyse, išskėstom rankom. Jis davinėjo patarimus, ieškojo jiems darbų ir butų. Džiaugėsi, kad dauguma atvykusių išsimokslinę. Jo pamokslai buvo gilūs, patriotiniai. Dėl tautos tragedijos besijaudindamas, nuolat braukė ašaras. Kun. Ign. Boreišis buvo šaulys idealistas. Prie savo rūbų visada nešiojo šaulišką ženkliuką, kurį jam padovanojo dail. Ant. Žmuidzinavičius. Buvo nepaprastas knygų mylėtojas. Jo klebonija mažytė. Sienos apstatytos iki lubų lentynomis, kuriose pilna brangių, vertingų knygų. Savo testamentu, jis knygas paliko Čikagos lietuviams jėzuitams. "Stasio Butkaus" kp. archyvui kun. dr. Ign. Boreišis paliko du kvitus: 83.10 dol, surinktų iš Detroito lietuvių, ir jo asmeninį kvitą už duotus 14.50 dol. Kun. Ign. Boreišio iniciatyva Detroite labai iškilmingai buvo sutiktas į laisvąjį pasaulį pasi-

traukęs Lietuvos prezidentas Antanas Smetona. Jis buvo didelis Vilnius krašto lietuviškų mokyklėlių rėmėjas. Kun. Boreišis buvo patriotas, didelis tolerantas, kuklus, savimi mažai besirūpinąs. Mirė 1959 m. būdamas 72 metų. Jį dar ir šiandien detroitiečiai prisimena su meile ir pagarba. Jo paskutinio poilsio vieta papuošta gražiu lietuvišku kryžiumi.

Gyvųjų tarpe turime 85 metų "Stasio Butkaus" kp. garbės šaulį, senosios kartos veikėją, žurnalistą Feliksą Motuzą. Motuzas — plati asmenybė, užgrūdinta carų režimo. Joniškyje, Šaulių apskrityje, ant bažnyčios laiptų, žandarų buvo nušautas jo dėdė J. Motuzas. Šiurpus įvykis sukrėtė jaunuolį ir jis prisiekė dirbti Lietuvai ir kovoti su okupantu. Iš pat jaunystės Lietuvoj pradėjo rašinėti straipsnius. Amerikoje rašė, veikė, vaidino, dainavo. Feliksas suspėjo visur, kur reikėjo Lietuvai ar lietuviui padėti. Dar ir dabar judrus, visur pribūna, kai okupuotos Lietuvos reikalai šaukia.

"Stasio Butkaus" kp. garbės šaulys, senas tautininkas, stambus aukotojas Juozas Tamošiūnas. Labai kuklus, apsiskaitęs. Svajuoja apie Nepriklausomą Lietuvą. Nors visą laiką išlaiko savo siuntiniais gimines Lietuvoj, bet jei reikia lietuviškam reikalui, Juozas Tamošiūnas dažnai ir neprašomas, išrašo stambesnį čekį. Jis Lietuviškojo Kambario Wayne State un-te garbės rėmėjas; Simo Kudirkos viešnagės Detroite proga jis jo vaikams padovanojo 36 tomus Lietuviškosios Enciklopedijos, yra taip pat su 1,000 auka vienintelis dr. Kosto Jurgėlos leidžiamos knygos "Lithuania — The

203

Spalis 22. d. 1922 m.

LIETUVOS
ŠAULIŲ
SĄJUNGA

IR ARDAMAS BUDEK NEPRIKLAUSOMYBES SARGYBOJE!

Kun. Ignas Boreišis

ŠAULYS RĖMĖJAS

Šaulių Sąjungos Įgaliotinis:

Įmokėjo 14,50 dol.

Žmuidzinavičius

Outpost Of Freedom" garbės rėmėjas. O kiek jis parėmęs mažesnėmis sumomis, turbūt ir pats nebežino. Nors amžiaus našta ir slegia jo pečius, tačiau jo atmintis puiki, visad judrus. Visuomet labai šiltai prisimena savo gimtąjį Rozalimą.

"Stasio Butkaus" kp. šaulė, poetė, visuomenininkė Marija Čarnekytė-Sims. Jos kraitis Lietuvai — pora poezijos knygų ir visuomeniniai darbai. Kada pradėjo važiuoti į Detroitą naujųjų ateivių banga, jos namai buvo lietuvių namai. Visus sutiko išskėstomis rankomis, maitino, kol jie darbą susirasdavo. Jos namuose vykdavo organizacijų susirinkimai, pobūviai. Materialinių turtų ne-

susikrovė. Tačiau, jau prieš keletą metų, tur būt, rūpesčiai ir sielvartas dėl pavergtos tėvynės, pakenkė sveikatai ir jau nebegali kurti, bet dar atsilanko į susirinkimus ir pobūvius.

Tad, nors trumpais bruožais apžvelgus JAV lietuvių, tik dviejų vietovių įnašą į LŠS, reikia prisiminti, kad šie žmonės atidavė savo duklę ir šiam kraštui, pirkdami paskolų lakštus, atiduodami šiam kraštui savo jėgas. Minint šio krašto garbingą dviejų šimtų metų sukaktį norisi, kad šis iki šiol buvęs laisvas kraštas, tokiu ir išliktų, kad raudonasis voras nepagautų jo į savo tinklą.

NAUJOJI LŠST VALDYBA

1. Karolis Milkovaitis — Sąjungos pirmininkas, 2. Alfa Šukys — vykd. vicepirm., 3. Juozas Žemaitis — vicepirm., 4. dr. Kazys Pautienis — vicepirm. sveikatos reik., 5. Stasys Bernatavičius — išdininkas, 6. Stasys Juozaitis — sekretorius, 7. Stepas Paulauskas — jūrų šaulių vadovas, 8. Stasė Cecevičienė — Sąjungos moterų vadovė, 9. Stasys Jokubaitis — kultūros reikalų vadovas, 10. Jonas Jasaitis — spaudos-informacijos vadovas, 11. Antanas Markauskas — jaunimo vadovas, 12. Petras Padvaiskas — ūkio-tiekimo reikalų vadovas, 13. Tėv. Jonas Borevičius — Sąjungos kapelionas.

LŠST Kultūrinė savaitė įvyko liepos 3-10 dienomis Kennebunkporte, Maine, gražioje Tėvų Pranciškonų vasarvietėje. Aplinka nepaprastai graži, maistas geras, numatyta programa įvairi ir įdomi.

Vyriausias Kultūrinės savaitės vadovas "Naujosios Anglijos" rinktinės p-kas inž. J. Stašaitis.

1976 m. gegužės 1 d. naujoji CV turėjo pirmąjį susipažinimo posėdį.

Prie CV sudaryta Lėšų Sukėlimo komisija iš pirm. J. Žemaičio ir narių: S. Bernatavičiaus, P. Padvaisko, S. Cecevičienės ir A. Markausko.

1976 m. rugsėjo 11 d. Sudbury, Ontario, "Maironio" šaulių kp. ruošia vėliavos šventinimo ir naujų narių priėmimo šventę. Norintieji šventėje dalyvauti, papildomos informacijos gali gauti pas kp. p-ką J. Staškų, 79 Front St., Sudbury, Ont., Canada.

1976 m. lapkričio 27 d. "L.K. Mindaugo" šaulių kp. Montrealyje, Kanadoj, minės kp. 20-ties metų sukaktį. Kviečia visus dalinius jų šventę dalyvauti.

LŠST CV, š. St. Jokubaičio pastangomis, išleido knygutę: "Kas yra Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje". Knygutė lietuvių ir anglų kalbomis supažindina su S-ga, skirta jaunimui, bet tinka ir

suaugusiems. Gaunama pas LŠST tiekimo vadovą. Kaina — 1 dol.

1976 m. gegužės 9 d. "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kp. p-ku išrinktas š. Edmondas Vengianskas. Naujasis pirm. ir valdyba jau spėjo išleisti kp. bendraraštį, iš kurio matyti, kad užsibrėžta plati veikla. Naujajam p-kui ir valdybai linkime darnaus ir našaus darbo!

(Žinios paimtos iš LŠST CV Aplinkraščio Nr. 3, 76)

SPAUDOS BENDRADARBIŲ IR FOTO REPORTERIŲ APDOVANOJIMAS

Spaudos ir kultūros darbams remti LŠST Centro Valdyba turi įsteigusi fondą. Tikslas — paremti ir paskatinti šaulius laikraštinius-korespondentus bendradarbiauti spaudoje, kelti šauliškus reikalus, bei rašyti idėjiniais klausimais. Tam tikslui kiekvienais metais yra sudaroma iš trijų asmenų Laikraštinių Apdovanojimo Komisija, kurios uždavinys atrinkti tais metais tris daugiausia spaudoje pasireiškusių šaulius korespondentus ir foto reporterius, ir

jiems skirti pinigines premijas ir Garbės Pažymėjimus.

1975 metų Komisiją sudarė "Naujosios Anglijos" šaulių rinktinės šauliai: pirm. Kazys Česna, sekretorė Elena Gorodeckienė ir narys Algirdas Zenkus. Jie, sekdami spaudą ir peržiūrėję bei susipažinę su šaulių spaudos bendradarbių straipsnių iškarpytų bylomis, vienbalsiai nutarė premijas skirti šiems šauliams spaudos darbuotojams:

I premija — 100 dol. ir Garbės Pažymėjimas, Aktas Nr. 13, skiriama "Naujosios Anglijos" šaulių rinktinės pirminkui Juozui Stašaičiui. Jis redaguoja šaulių puslapį "Šaulių Gretose" savaitraštyje "Darbininke" ir bendradarbiauja "Tremties Trimite".

II premija — 75 dol. ir Garbės Pažymėjimas, Aktas Nr. 14, skiriama jūros šaulių "Klaipėda" kuopos, Cicero, III. š. Stepui Paulauskui už rašymą šauliškomis temomis ir idėjomis "Drauge" ir "Tremties Trimite".

III premija ir Garbės Pažymėjimas, Aktas Nr. 15, skiriama "Jono Vanagai-

1976 m. bal. 25 d., užbaigiant LŠST suvažiavimą, suvažiavimo pirm. M. Šnapštys įteikė S-gos vėliavą naujai išrinktam S-gos pirm. Karoliui Milkovaičiui. Nuotr. C. Genučio

čio" kuopos Bostone šauliui, foto reporteriui Stasiui Urbonui, kurio nuotraukas iš šaulių veiklos randame "Tremties Trimite" ir puslapyje "Šaulių Gretose". Kadangi jis dalyvavo visuose Šaulių Sąjungos ruošose kultūrinėse savaitėse ir savaitiniuose, tai turi padaręs skaidres iš šių vietovių: Kennebunkport, Maine; Union Pier, Mich.; Montrealyje ir Wasagoje, Kanadoje; ir Worcester, Mass.

Premijos ir Garbės Pažymėjimai buvo įteikti per šių metų balandžio mėn. 24-25 dienomis įvykusį Šaulių Sąjungos atstovų suvažiavimą ir Centro Valdybos rinkimų Toronte. Pirmąją premiją — 100 dol. gavęs Juozas Stašaitis, ją paskyrė tam pačiam Kultūros Fondui.

Sveikiname premijas ir Garbės Pažymėjimus gavusius šaulius — spaudos darbuotojus ir linkime toliau dirbti Šaulių Sąjungos ir paverptos Tėvynės naudai.

e. g.

PIRMI ŠAULIŲ NAMAI TREMTYJE

1976 m. gegužės 1 d., jau gerokai prieš 7 val. v., šaulių namai prisipildė kviestiniais svečiais ir šauliais. Daugelis negalėjo dalyvauti šaulių namų atidaryme, nes nebuvo daugiau vietų. Viso susirinko virš trijų šimtų.

Šaulių namų atidarymo iškilmes pra-

dėjo "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės pirm. Vladas Išganaitis. Jis jautriais žodžiais padėkojo visiems prisidėjusiems prie šių namų įsigijimo pinigais ir darbu juos sutvarkant ir papuošiant. Palygino seses ir brolius šaulius su darbščiomis bitelėmis, kurios savo darbštumu atsiekė tą, kad šiandien turime šiuos puikius šauliškų namus.

Po to, programą praveisti pakvietė teis. Algirdą Budrecką. Programos vadovas pasveikino susirinkusius ir kreipėsi į juos šiais žodžiais: "Didžiai gerbiami svečiai, brangūs broliai ir sesės šauliai. Susirinkome į Lietuvos šaulių namus, kad juos iškilmingai atidaryti, o taip pat ir Amerikos 200 metų nepriklausomybės sukaktį paminėti.

Todėl šiandien čia susirinkę švenčiame dvigubas iškilmes.

Šaulia su pagarba ir dėkingumu mini JAV-bių nepriklausomybės 200 metų sukaktį, nes ji yra laisvės netekusių užtarėja ir į komunizmo vergijos režimą aneksuotą tautų globėja. Amerikoje rado prieglobstį ne tik pavieniai asmenys, bet ir įvairios nuo komunizmo persekiojamoms organizacijoms.

Lietuvos Šaulių S-ga Tremtyje gali laisvai veikti, kovoti ir siekti savo tautai laisvės ir Lietuvai nepriklausomy-

bės. Už tai šauliai reiškia pagarbą ir padėką šiam laisvės kraštui — Amerikai.

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė yra pradininkė šauliškos veiklos Amerikoje, o taip pat ji yra pati pirmoji, kuri įsigijo ir šiandien iškilmingai atidaro savo nuosavus šaulių namus.

Tikiu, kad mūsų pėdomis paseks ir kiti šaulių daliniai ne tik Amerikoje, bet ir Kanadoje. Tad nuoširdžiai jiems linkiu ryžto ir ištvermės tai įvykdyti".

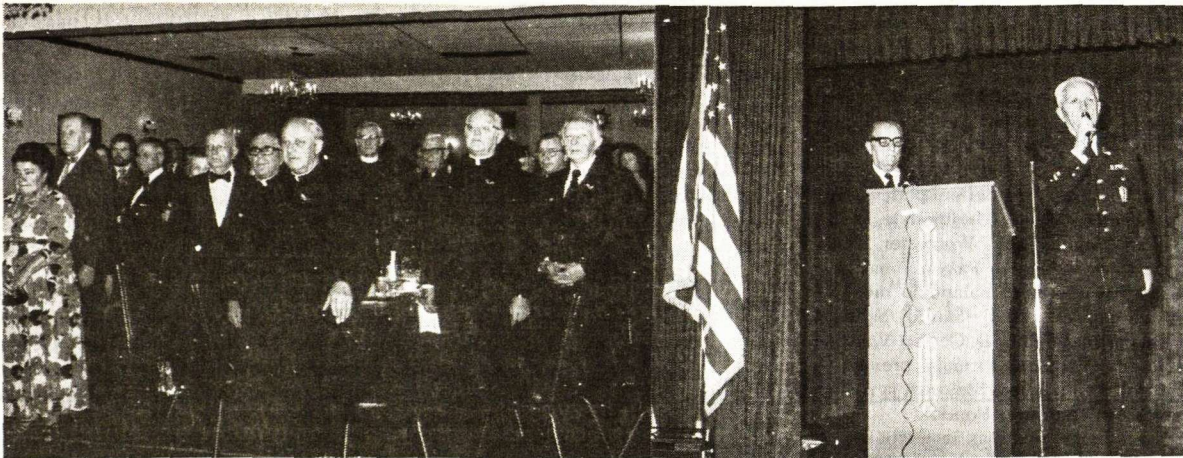
Įnešus vėliavas buvo sugiedoti Amerikos ir Lietuvos himnai. Invokaciją sukalbėjo vysk. V. Brizgys, o šaulių namus pašventino rinkt. kapelionas kun. A. Zakarauskas.

Iškilmų užbaigos maldą sukalbėjus kun. A. Trakiui, prasidėjo sveikinimai.

Žodžiu sveikino: vysk. V. Brizgys, kuris pasidžiaugė šaulių veikla ir palinkėjo visą tai perduoti ateinančioms kartoms, o ypač tą patriotinę dvasią, kurią puoselėja šauliai. LŠST pirm. Karolis Milkovaitis linkėjo, kad šie šaulių namai taptų mūsų lietuviybės, vieningumo, ryžto ir stiprybės šaltiniu kovoje už paverptos lietuvių tautos laisvę. Prisiminė rinktinės pirm. V. Išganaičio nuopelnus ir ryžtą atidarant pirmus šaulių namus tremtyje. ALTos pirm. dr. K.

1976 m. balandžio 24 d. Toronte LŠST visuotinį atstovų suvažiavimą atidaro suvažiavimo rengimo komisijos pirmininkas, CV narys Stasys Jokubaitis. Scenoje suvažiavime dalyvavusių kuopų vėliavos. Nuotr. fotoreporterio S. Dabkaus

“Vytauto Didžiojo” šaulių rinkt. pirm. V. Išganaitis sveikina svečius ir šaulius iškilmėse. Iš deš.: teis. A. Budreckas, kun. A. Trakis, kun. A. Zakarauskas, kun. A. Stašys, kun. J. Prunskis, vysk. V. Brizgys, kan. V. Zakarauskas, plk. K. Dabulevičius, kpt. A. Juškevičius ir V. Šimkus su žmona. Nuotr. C. Genučio

Bobelis linkėjo nenustoti kovingumo dvasios, kuri yra taip reikalinga mūsų pavergtiems broliams ir sesėms Lietuvoje. Ramovėnų pirm. plk. K. Dabulevičius priminė, kad jų kadrai kasmet mažėja, todėl tą kovą turi tęsti šauliai. Šaulius ir karius jungia bendras tikslas ir pralietas kraujas už tautos ir Lietuvos nepriklausomybę. J. Tamulis — savanorių-kūrėjų vardu sveikindamas, padėklavo poeto Turčinskio eilėraščių, kuris tiko šių iškilmių dvasiai.

Programos vadovas buvo aplankęs sergančių Lietuvos suvereninės valstybės atstovų gen. kons. J. Daužvardienę, kuri šiuo metu yra ligoninėje. Ji apgailestavo, kad negali asmeniškai atvykti ir pasveikinti šaulius. Ji pareiškė, kad ne tik sveikinimas buvo paruoštas, bet ir rūbai buvo parinkti šioms iškilmėms. Gen. K. Musteikis, dėl pablogėjusios sveikatos, negalėjo dalyvauti iškilmėse. Jis įgaliojo mane pasveikinti šaulius ir visus svečius, susirinkusius į šias iškilmes.

Vėliau dar sveikino A. Šukys iš Detroito ir dr. K. Pautienis iš Klevelando. Abu sveikintojai įteikė šaulių namams dovanas.

Raštu sveikino: A. ir M. Rudžiai, red. S. Kaunelienė, Vilniaus Krašto S-ga, ir telegrama — St. Jokubaitis.

Išnešus vėliavas vyko meninė dalis. Sol. D. Stankaitytė padainavo ir jai akomp. muz. A. Vasaitis. Jos buvo išpildytos šios dainos: “Na tai kas?” Kavecko, “O buvo dienos” Reskin ir “Oi laukiau”, Gailevičiaus.

Sol. A. Brazis padainavo akomponuo-

jant jo žmonai A. Brazienei. Jis atliko ariją iš operetės “Grafas Liuksemburgas” ir ariją iš operos “Kornevilio varpai”. Solistams gėlių puokštes įteikė rinkt. šaulės mokinės Česnauskaitė ir Tričytė.

Didelė atrakcija ir maloni staigmena buvo visiems šaulių rinktinės mišrus choras, vadovaujamas P. Vasbergo. Choras puikiai padainavo šias dainas: “Miškų gelė”, aran. Paulausko, “Keleliuėjau”, P. Adamavičiaus ir “Jainimo giesmė”, J. Naujalio. Tenka tik džiaugtis, sveikinti ir palinkėti išvermės toliau taip puikiai dainuoti.

Iškilmingą nuotaiką kėlė gražiai išpuošta salė su kabančiais žirandėliais ir išpuoštos sienos Lietuvos prezidentų portretais, patriotų, rašytojų atvaizdais, o taip pat šaulių ženklų, Lietuvos Vyčiu ir Vytauto Didžiojo paveikslu.

Po meninės dalies, programos vadovas A. Budreckas padėkojo visiems solistams, rinkt. chorui ir muzikams už puikiai atliktą programą ir paprašė visus pasilikti vaišėms, linkėdamas geros nuotaikos, gero apetito ir labos nakties.

LŠST moterų vadovei S. Cecevičienei sesės šaulės padarė staigmeną, įteikdamos gėlių, kaip padėkos ženklą už šį puikiai paruoštą banketą ir vaišes. Jai gėles įteikė šaulės M. Dapkienė ir J. Sasnauskienė.

Vėliau, grojant orkestrui, buvo pasiškota ir pasilinksminta. Šaulių rinktinės orkestrui vadovauja A. Matkauskas.

Šios iškilmės buvo filmuojamos Ed. Vengiansko ir fotografuojamos C. Genučio.

Tegyvuoja “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinės vadovybė ir šauliai, atlikę tokį didelį darbą! Šaulių namai — tautos namai.

Algirdas Budreckas

Šaulių Namai

Gegužės 1 d., Čikagoj, iškilmingai atidaryti pirmieji už Lietuvos ribų Šaulių Namai. Įruošiant tuos Namus, daugiausiai darbo ir rūpesčių turėjo rinktinės pirm. Vl. Išganaitis.

Apie šį Namą, jo svarbą, daug bus rašoma ir kalbama. Tarpe daugelio komplimentų, gauname ir tokių:

“... bet, kai tie šauliai — seneliai ir senelės siuvasi kariškas uniformas ir jomis pasipuošę paradoja, ar kai jie daro susirinkimus ir dekoruoja vieni kitus ordinais bei medaliais, tokia veikla, aišku, tėra naudinga tik jiems patiems”.

Kitoje vietoje tas pats rašeiva skundžiasi dėl aukų jaunimo kongresui ir išmėtinėja šauliams: “Kodėl, sakysime, Čikagos šaulių rinktinė, kuri sakosi turinti 600 narių, negalėjo iš jų surinkti po šešis su puse dolerio”.

Šie ir kitoki “komplimentai” surašyti Čikagoje spausdinamame dešimt kartų per metus leidinyje. Kai kas labai mėgsta pasidrabstyti purvais ant veikėjų, spaudos ALTo, BALFo, šaulių ir net Putnamo seselių.

Ką tie redaktoriai galvoja, lygindami šaulių uniformas su kariškomis? Argi jiems akis rėžia, jei šauliško švarko sagutės paženklintos lietuviško skydo ženklu? Ar jiems nežinoma, kad iš 67 į rinktinę priimtų naujų narių nemažas

procentas yra studentų, bei šiaip jaunimo? Šauliai kasmet paaukvoja tūkstančius dolerių įvairiems lietuviškiems reikalams, kai bus užbaigtos mokėti namų skolos, aukos ir vėl.

O šiuo metu, Šaulių Namai, su puošnia sale, atviri visiems, kas nori ruošti puotas, vestuves ar minėjimus.

J. Yla

Klevelando "Kar. A. Juozapavičiaus" šaulių veikla

Š.m. gegužės 9 d. "Juozapavičiaus" kp. šauliai aplankė savo kp. šaulį A. Andriušaitį ir ta proga atliko pirmus šių metų šaudymo pratimus.

Prieš 6 mėnesius šaulys A. Andriušaitis, grįždamas iš darbo naktinės pamainos, turėjo nelaimingą automobilio susidūrimą. Jam buvo sulaužyti abiejų kojų kaulai ir, po pakartotinių operacijų, dabar ant kairės kojos uždėtas gipsas ir jis laukia kitos operacijos. Visi kuopos šauliai linki mielajam A. Andriušaičiui greičiau pasveikti.

Š.m. gegužės 1 d. "Juozapavičiaus" kp. p-kas ir CV vicepirm. dr. K. Pautienis su žmona buvo nuskridę į Čikagos "Vytauto Didžiojo" rinktinės Namų atidarymo iškilmes. "Juozapavičiaus" šaulių kp. su 100 dol. auka prisidėjo prie šių namų.

Š.m. gegužės 16 d. 4 val. p.p., Naujos parapijos viršutinėje salėje dr. K. Pautienis skaitė šauliams ir svečiams paskaitą "Pergreitas Pasaulinis Gyventojų prieauglis ir Maisto Problema". Po paskaitos šaulės svečius pavaišino kava.

Š.m. gegužės 23 d. Andriušaičių ūkyje prie Genevos, 36 mylios nuo Klevelando, buvo vykdyti šaudymo pratimai.

Burinė jachta "Palanga" su 30 pėdų aukščio burėmis, iš žiemos uosto rengiama nuleisti į vandenį. Pereitais metais "Palangos" jachta su šauliais padarė keletą šimtų mylių vandens kelionės. Taip pat valdybos vicepirm. motorinis laivas "Nida" padarė su šauliais ir svečiais keletą išplaukimų į ežerą.

K. P.

Detroito Šaulių Veikla

Šaulių Sąjungos atstovų suvažiavime Toronte, balandžio 24-25 d.d., dalyvavo šie šauliai: buvęs Sąjungos pirmininkas Vincas Tamošiūnas, Garbės Teismo pir-

*

1976 m. balandžio 24-25 d.d., Toronte Šaulių Sąjungos atstovų suvažiavime susitiko, iš k.: Patriarcho, garbės šaulio Martyno Jankaus dukra, šaulė veteranė Elzė Jankutė, Klaipėdos krašto sukilimo dalyvis Vincas Tamošiūnas, Klaipėdos krašto šaulių rinktinės Moterų vad., muz. Ona Mikulskienė. Nuotr. C. Genužis

mininkas Marijonas Šnapštys, "St. Butkaus" šaulių kuopos pirmininkas Juozas Leščinskas, Juozas Augaitis, Jonas Šostakas, Vladas ir Lidija Mingėlai, Jonas ir Joana Švobai ir Antanas Grinius.

Jūrų "Švyturio" kuopos pirmininkas Alfa ir žmona Angelė Šukiai, Jonas ir Cicilija Balsiai, Stepas ir Emilija Lungiai, Petras ir Angelė Bukšniai, Antanas Sukauskas, Vincas Rinkevičius, Juozas Kinčius, Sofija Sirutienė, Urbonavičius ir Julius Rimkūnas.

Paroda

Jūrų šaulių "Švyturio" kuopos šaulės praėjusį rudenį, lapkričio mėn. buvo su-ruošusios juostų audimo ir tautodailės kursus, kurie tęsėsi du mėnesius. Kursams vadovavo kuopos moterų sekcijos vadovė Angelė Šukienė, o mokytojais buvo pakviesti: Juozas Jasiūnas, Vera Pleckienė ir Pranciška Televičienė. Juos lankė 12 moterų. Visos nuoširdžiai ir uoliai dirbo ir mokėsi.

Š.m. gegužės 9 d. šv. Antano parapijos salėje kursantės turėjo surengusios savo darbelių parodėlę. Jos pasisekimas buvo didelis ir ją aplankė gausus parapijiečių skaičius. Lankytojai gėrėjosi gražiais ir spalvingais kursančių darbais, o ypač visų dėmesį traukė Emilijos Lungienės, Julijos Bliudžiuvienės ir Angelės Šukienės išsiuvinėti Vyčiai. Juostų ir daug gražių tautodailės darbų turėjo išstačiusios šios kursantės: Vladė Šiurkienė, Česė Skarbaliėnė, Vera Pleckienė, Cicilija Balsienė ir Sofija Sirutienė. Visi lankytojai buvo pavaišinti kavute ir pyragais.

Antanas Grinius

St. Catharines, Ontario

Niagaros pusiasalio "Povilo Lukšio" šaulių kp. metinis susirinkimas įvyko birželio 6 d. Susirinkimą atidarė kp. pirmininkas A. Šetikas. Pasveikinęs su-

sirinkusius šaulius ir šaules, jis iškvietė naujuosius šaulius duoti iškilmingą pasižadėjimą. Priesaiką davė: Andrius Smolskis, Irena Šidlauskienė, Vladas Palujauskas, Jonas Lenevičius, Kazys Gegeckas.

Susirinkimui pirmininkauti išrinktas Bronius Simonaitis, kuris pradėdamas pirmininkauti pakvietė visus į darnų darbą. Jis pabrėžė: "Šaulių organizacija buvo garbinga praeityje, garbinga dabar, lai būna garbinga ateityje. Tada niekas negalės iš mūsų pasijuokti ir kiti ims iš mūsų pavyzdį".

Sekė praėjusio susirinkimo ir įvairių gautų raštų skaitymas, valdybos pirm., išdėtininko pranešimai. Baigus eilinius dienotvarkės punktus, Broniui Simonaičiui pasiūlius, buvo renkamas kp. p-kas atskirai. Į pirm. penūlyti A. Šetikas gavo 8 balsus, P. Polgrimas — 7, St. Ulbinas — 4. Pirmininku išrinktas A. Šetikas.

Į kp. valdybą išrinkti: P. Polgrimas — 14 balsų, P. Šidlauskas — 13 ir K. Galdikas — 12 balsų.

Pareigom pasiskirstė sekančiai: pirm. A. Šetikas, vicepirm. P. Šidlauskas, išd. K. Galdikas ir sekretorius P. Polgrimas. Kandidatais liko: P. Baronas — 11 balsų ir S. Jankauskas — 2 balsai. Revizijos komisija: B. Simonaitis, A. Smolskis ir Stp. Ulbinas.

"P. Lukšio" š. kp. sekretorius

Šauliai Prie Ramiojo Vandenyno

1976 m. gegužės 8 d., 7.30 v.v., šeštadienį, įvyko tradicinis, pavasarinis "Juozo Daumanto" šaulių kp. balius-koncertas šv. Kazimiero parapijos salėje. Balius visais atžvilgiais pasisekė.

Pirm. K. Karuža tarė svečiams sveikinimo žodį ir pravedė programą. Jis pasidžiaugė, kad kp. vieningai dirbdama,

Apdovanojami meninės dalies pildytojai "J. Daumanto" kp. pavasariniam baliuj, Los Angeles. Iš k. Erna Šatnerytė-Gauer, muz. Ona Metrikienė, kp. p-kas K. Karuža, sol. Janina Čekanauskienė, sol. Antanas Pavasaris ir moterų vad. Ona Orloviėnė. Nuotr. L. Kanto

★

tinios diena esanti labai svarbi, nes motinos išaugina ir išauklėja vaikus dirbti tėvynės Lietuvos naudai.

Sekė padėka šaulėms ir šauliams prisidėjusiems valgiais, pyragais, gėrimais ir darbu: moterų vadovei O. Orloviėnei, vyr. šeimininkei O. Milciovienėi, Mrs. Mary Palm, parengimų vadovei D. Kaškeliėnei, Reg. Jurkūniėnei, M. Uksienėi, Sof. Puikūniėnei ir M. Banioniėnei, K. Kučinskiėnei, O. Makeriėnei, L. Stalnikienėi, p. Bonotiėnei, Ir. Janušauskiėnei, p. Tuminiėnei, D. Mitkiėnei, J. Paškauskienėi, M. Sturoniėnei, M.M. Barauskas, J. Račiui, p. Šatneriėnei, Er. Šatnerytei-Grauer, J.U. Baltrėnams, M. Strupui, p. Orlovui, L. Reivydui, J. Vencui, A. Pinkui, p. Kazilioniui, O. Macėniėnei. T. Žemaitaitiėnei, El. Viliumiėnei, T. Mickevičiėnei, J.V. Kazakevičiams, p. Šapikiėnei, O. Bielskiėnei, Pr. Sušinskiui, Jad. Karužiėnei, A. Mironiėnei, A. Galdikiui, J. Černiui, Alb. Markevičiui, Vl. Giliui ir kitiems.

Kp. valdyba nuoširdžiai dėkoja meninės dalies atlikėjams: sol. A. Pavasariui, sol. Janinai Čekanauskienėi ir muz. O. Metrikienėi, už vertingus paveikslus dail. Stasiui Raubertui ir J. Andrašūnui ir kitiems, padovanujusiems loterijai fantus ir visiems svečiams, atsilankiusiems į koncertą-balių.

Apie 1 val. nakties visi pakilioj nuotakoj išsiskirstė į namus. Jurgis Uksas

Rapolų Skipitų Amžinybėn Palydėjus

Vasario 23 d., Čikagoje, savo namuose, sulaukęs 89 metų amžiaus, mirė garbingas mūsų tautos ir valstybės vyras, žymus teisininkas, visuomenininkas, Gedimino, Šaulių Žvaigždės, kelių kitų ir kitų valstybių garbės ordinų kavalerius a.a. Rapolas Skipitis.

Velionis buvo gimęs 1887.I.31 Baukų km., Smilgų valsčiuje, Panevėžio apskrityje. Mokėsi Palangos progimnazijoje ir Šaulių gimnazijoje, kurią baigęs, 1909 m. Maskvoje studijavo mediciną, kurios nebaigęs — teisę. Teisininko diplomą gavo 1916 metais. Bestudijuodamas Maskvoje 1911-15 metais, slapta darbovosi lietuvių organizacijose, organizavo švietimo kursų ir pirmininkavo lietuvių studentų draugijai.

atlieka didelius darbus. Kuopa jau turi virš 100 narių, vis auga ir šioj kolonijoj atlieka didelį kultūrinį, šalpos ir politinį darbą.

Šiomet į kuopą įstojo daugiausia naujų narių ir ypač jaunimo, kuris susidomėjo šaulių veikla, todėl numatyta prie kp. įsteigti jaunimo skyrių, kuris rūpinųsi jaunimo ir sporto reikalais. Jis taip pat pristatė 130-įj kp. šaulį, jauniausią amžiumi, Rimą Paškauską. Jis buvo iškviestas į sceną ir jam sesė šaulė E. Šatnerytė prisegė gėlę. Dėkodamas, jis pasižadėjo būti geru Lietuvos šauliu. Be jo, su svečiais supažindinti trys broliai studentai: Algis, Tomas ir Saulius Stančikai, Gintaras Buivys ir Rimo brolis Alvydas Paškauskas. Šis jaunių pristatymas buvo įspūdingas, primenantis nepriklausomos Lietuvos laikus, kai sesės šaulės tautos šventės metu puošdavo gėlėmis brolių krūtines. Publika jaunosius šaulius sutiko garsiais apdovais.

Meninėj daly solistas Antanas Pavasaris padainavo: Mėlynąjį Dunojų — Strausso, Humoreską — J. Stankūno ir Le Spaniol — Vi Dicara. Su soliste Janina Čekanauskiene jis sudainavo: duetą Plaukia sau laivelis — St. Šimkaus, Oi berneli vienturi — Tallat-Kelpšos. Akomponavo muz. Ona Metrikienė. Svečiai visas dainas palydėjo katutėmis Programos atlikėjams sesės šaulės prisegė po gėlę, kp. p-kas Karuža įteikė R. Skipičio "Nepriklausoma Lietuva".

Po meninės dalies sekė vaišės. Vaišių metu grojo "Latvala" orkestras. Veikė bufetas, kur svečius aptarnavo: M. Strupas, p. Orlovas ir J. Venckus. Prie durų įėjimo bilietus pardavinėjo išd. J. Janušauskas ir p. Bonotiėnė. Bilietus tikrino:

J. Račius, J. Uksas ir A. Galdikas. Svečiams stalus nurodinėjo moterų vadovė O. Orloviėnė ir Er. Gauer-Šatnerytė.

Baliaus metu buvo pasveikintos vardinųjų proga Stasės, Danutės ir Stasiai: Stasė Gricienė, Stasė Niūnavienė, Stasė Verbylienė, poetė Danutė Mitkiėnė, Danutė Kaškeliėnė, Stasys Raštikis (nebuvo), Stasys Liseckas, Stasys Skirmantas, Stasys Paškauskas. Be to, pristatytas svečias net iš tolimo Montreolio, Kanados, kun. Stanislovas Kulbis, SJ. Tą progą š. Eleonora Liseckienė visiems varduvininkams padovanojo skanų tortą. Jai valdybos nuoširdi padėka.

Vėliau kp. vicepirm. Vl. Gylis vakaro dalyviams paskelbė, kad kp. pirm. K. Katuža šiomet švenčia auksinę savo priklausymo Lietuvąs Šaulių Sąjungai sukaktį. Į Šaulių S-gą jis įstojo 1926 metais, nepriklausomoj Lietuvoj. Ta progą jam buvo sugiedota ilgiausių metų.

Kad sukėlus šauliškajai veiklai lėšų, buvo pravesta loterija, kuriai 250 dol. vertės paveikslas buvo padovanotas dail. Stasio Rauberto ir 100 dol. vertės — dail plk. J. Andrašūno, be to, daug ir įvairių dovanų, kurias sudovanojo šauliai ir svečiai. Loterijos bilietėlius platino: Reg. Jurkūniėnė, A. Kupinskiėnė, S. Kvecas ir A. Pinkus. Loteriją pravedė: Vl. Gylis, stud. L. Lipaitė, mok. Jaunius Paltus ir Reg. Jurkūniėnė. Laimė nusišypsojo: š. D. Kaškeliėnei — dail. Rauberto paveikslas, p. Pavasariėnei — dail. Andrašūno paveikslas, kiti fantai atiteko kitiems svečiams.

12 val. nakties programos vedėjas pasveikino visas gyvas ir prisiminė mirusias motinas, esančias laisvame pasaulyje, okupuotoj Lietuvoj ar Sibire. Mo-

Karo metu 1916-17 metais Rusijoje, Maskvoje ir Petrapilyje darbavosi lietuvių tremtinių-pabėgėlių šelpimo komite- te ir kitose organizacijose. Kaip de- mokratinės tautos laisvės ir Santaros ini- ciatorius ir tos grupės laikraščio redak- torius 1917 metais atstovavo ją Petra- pilio lietuvių seime. 1918 m., kaip Vy- riausios Lietuvių Tarybos narys, atstova- vo ją prie Ukrainos vyriausybės Kijeve.

1918 m. grįžęs iš Rusijos, mokytoja- vo Šiaulių gimnazijoje, kol vyriausybės buvo pakviestas darbuotis Teisingumo ministerijon. Buvo Kauno taikos teisėjas, Kauno apygardos valstybės gynėjas. Vel- ionis buvo antrojo (1923) ir trečiojo (1926) seimų atstovas.

Dar moksleivis būdamas dalyvavo 1905-6 m. revoliuciniame sąjūdyje, platino slapta lietuvišką spaudą, organi- zavo ir ginklavo bendrininkus — ne- paisydamas policijos persekiojimų, sąmo- ningai kovojęs prieš rusišką carizmą. Ne- priklausomoje Lietuvoje buvo kovų su bermontininkais dalyvis. Šaulių Sąjungos veikloje dalyvavo nuo pat 1919 m.; 1927-1928 m. buvo Šaulių S-gos pirm. Jis buvo LŠST atsteigėjas ir jos garbės pirmininkas.

1922-40 m. velionis sėkmingai vertėsi advokatūra. 1932-40 buvo advokatų tary- bos narys. Buvo vienas organizatorių- iniciatorių Užsienio Lietuviams Remti Draugijos. 1925-40 m. buvo ULRD pir- mininkas. Pasaulio Lietuvių Sąjungos pirmininkas, Kauno ir visos Lietuvos namų savininkų draugijų sąjungos pirmi- ninkas, kovos su belgų bendrove dėl perbrangios elektros (1933) organizatorius ir laimėtojas.

Būdamas Užsienio Lietuviams Remti Draugijos pirm., lankėsi Amerikoje. Ap- lankė visas žymesnes lietuvių kolonijas, visur gyvu žodžiu išvieiuose gaivino Tė- vynės — Lietuvos ir gimtosios kalbos meilę. Velionis buvo geras kalbėtojas. Jo kalbos pasižymėjo giliu patriotizmu, švelniu estetiniu humoru ir logika. Jis visada buvo tiesus, nuoširdus ir atviras. Niekam nepataikavo ir griežtai laikėsi krikščioniškos moralės ir humaniškumo principų.

1940 m. bolševikams Lietuvą okupa- vus, rudenio, velioniui pavyko slaptai pereiti Lietuvos-Vokietijos sieną. Nu- vykęs Berlynan, drauge su kitais lietu- viais pabėgėliais, velionis įkūrė Lietuvių Sąjungą, kuriai 1941-45 m. ir pirminin- kavo. 1941 m. birželio mėnesį prasidė- jus vokiečių-rusų karui, visuotinu tautos sukilimu ir pasiryžimu Lietuva buvo pa- skelbta nepriklausoma ir sudaryta laik- na vyriausybė, kurioje velionis buvo pakviestas užsienių reikalų ministru.

Dėl prisiimto ministro posto, rūpinimosi Lietuvos atstovybės reikalais ir sunkia, Vokietijon prievarta darbams išvežtų ir pabėgėlių būkle, velionis kelis kart bu- vo Gestapo agentų tardomas, areštuotas, kalintas ir net jo gyvybė keletą kartų buvo pavojui.

Po karo, 1946 m. velionis atvyko į JAV ir apsigyveno Čikagoj. Dirbo "Nau- jienose", bet po kelių mėnesių vargin- go darbo perėjo dirbti Karlsono preky- bos bendrovės atskaitomybės skyriun.

Išėjęs pensijon velionis rašė atsimini- mus. Parašė ir savo lėšomis išleido dvi knygas — "Nepriklausomą Lietuvą Sta- tant", kurioje aprašė Lietuvos kūrimosi laikotarpį, nuo pat 1918 m. pradžios iki 1926 m. gruodžio 17 d., ir antrą — "Nepriklausoma Lietuva".

Velionis planavo parašyti dar ir trečią — apie XIX a. pabaigą ir XX a. pra- džią, deja, parašyti nebesuspėjo. Šiek tiek surinktos medžiagos ir knygos pra- džia liko rankraštyje.

Nuo 1971 m. belionis buvo jau men- kos sveikatos. Minėdamas tėvynę Lietu- vą, velionis visada apie ją kalbėjo su meile ir pagarba. Pamažu silpdamas, jautė besartinančią mirtį, bet jos nesibaimino. Mylimos ir mylinčios žmonos rūpestingai globojamas, 1976 m. vasario 23 d. iškeliavo amžinybėn.

Velionis iš Bieľiūno laidojimo koply- čios vasario 25 d. palydėtas į amžinojo poilsio vietą — Lietuvių Tautines kapī- nes. Budynių metu koplyčioje visą laiką buvo daug žmonių, jų tarpe vysk. V. Brizgys.

Pirmoji su velioniu atsisveikino ir ta proga labai jautrių, gražų žodį tarė Lie- tuvos generalinė konsulė J. Daužvardie- nė, po to, žodį tarė LŠST "Vytauto Didžiojo" rinktinės p-kas Vl. Išganaitis, Lietuvių teisininkų d-jos atstovas adv. Liudas Šmulktys, buv. Užsienio Lietu- viams Remti d-jos vardu — teisininkas K. Kasakaitis, Lietuvos Fondo — Ka- zys Barzdukas. Paskutinis atsisveikino teis. Algirdas Budreckas.

Koplyčioje ir kapinėse prie kapo pa- maldas atlaikė ir įspūdingą atsisveikini- mo žodį tarė lietuvių evangelikų "Tė- viškės" parapijos klebonas kun. A. Trakis. Karstas buvo apdengtas Lietuvos tautine vėliava, prie karsto stovėjo JAV vėliava ir Lietuvos Trispalvė, budėjo uniformuo- tų šaulių garbės sargyba. Prieš leidžiant karstą duobėn, tautinė vėliava buvo nu- imta ir "Vytauto Didžiojo" šaulių rink- tinės pirm. Vl. Išganaitis ją įteikė vel- ionio našlei. Leidžiant karstą duobėn, prie duobės išsirikiavę karstanešiai — teisininkai, šauliai ir atlydėjusių minia, mesdami kapan gėlių, atidavė velioniui

paskutinę pagarbą. Kunigui baigus mal- das, buvo sugiedota Marija, Marija ir Lietuvos himnas.

Padėkos žodį tarė velionio duktė Ma- rija Garbačiauskienė.

Velionio našlei Lidijai, dukterims, žentams ir kitiems giminėms bei arti- miesiems, taipgi šauliams ir organizaci- joms, kurių narys velionis buvo, "Vy- tauto Didžiojo" rinktinės pirm. Vl. Iš- ganaitis, savo ir rinktinės šaulių vardu, pareiškė nuoširdžią užuojautą.

Konstantinas Petrauskas

"Kar. A. Juozapavičiaus" kp.

JAV 200 metų sukakties proga, Kle- velando miesto centrinėje bibliotekoje, LB apylinkės rūpesčiu iš įvairių lietu- viškų organizacijų atstovų sudarytas komitetas suruošė audinių, gintaro dirbi- nių, medžio drožinių, spaudos ir knygu, bei sporto parodą.

Birželio 5 d. buvo parodos iškilmin- gas atidarymas su kalbomis ir menine dalim. Atidaryme dalyvavo ir amerikie- čiai.

"Kar. A. Juozapavičiaus" kp. rūpesčiu buvo nutapytas didelis dr. A. Kuršiaus paveikslas, kuris buvo išstatytas parodoj.

Dr. Kuršius buvo žymi asmenybė, nes jis dabartiniame New Yorko, anais lai- kais — New Amsterdam mieste įkūrė pirmąją aukštesnę mokyklą ir buvo pir- mas to miesto gydytojas. Juo mes labai didžiuojamės, nes jis buvo Amerikos kul- tūrinio gyvenimo pradininkas.

— — —

Sveikinam muz. šaulį Alfonsą Mikulskį, muz. Oną Mikulskienę ir visą Čiurlio- nio Ansamblių šiais Amerikos sukaktivi- niais metais taip sėkmingai įvairiose vie- товėse išpildžiusiems sukaktivinius kon- certus ir tuo būdu davusiems kitatau- čiams progos pasigėrėti lietuvių tautos deimančiukais: dainomis, kanklių muzika ir tautiniais šokiais!

— — —

Sveikiname "Vytauto Didžiojo" Rinkti- nės Šaulių Namų dosnius aukotojus, tal- kininkus ir vadovus, kurie tiek daug pi- nigų, sunkaus darbo valandų ir tiek širdies įdėjo į tuos pirmuosius už Lie- tuvos ribų Šaulių Namus!

— — —

Sveikinam visus šaulius ir šaules, ku- riev vasaros karščių metu uniformuoti pa- radavo, festivaliuose garsino lietuvių dar- bą, ar savaitę praleido šaulių kultūri- nėj savaitėj Kennebunkporte!

— — —

"Kar. Juozapavičiaus" kp. pirm. dr. Kaz. Pautieniu, sveikstančiam po akies operacijos, linkime greit sustiprėti ir vėl su tokia pat energija vadovauti kp. ir dirbti lietuvišką darbą.

— Amerikiečiai pritaikė radarą prieš artilerijos baterijų tolimuose atstumuose suradimui. Sistema pavadinta AN/TP Q37, įjungta į artilerijos organizaciją, veikia suderintai su baterijomis: suradus taikinį ugnis gali būti paleidžiama sekundės laikotarpyje iš įvairių pabūklų pozicijų.

Sistemos bandymai buvo pradėti 1966 m., tačiau dėl stokos technologinių elementų, nebuvo sėkmingi. 1970 m. bandymai buvo atnaujinti naujomis technologinėmis priemonėmis ir davė paskatinančių išdavy. 1972 m. buvo apsisota prie dabartinio prototipo.

Radaro sistema susideda iš radaro antenos (apie 18 pėdų, arba 5,5 m. aukščio) vežiojamos ant keturratės platformos. Antena, kuri sveria apie 5 tonas, gali būti kilnojama helikopteriu. Šarvuotas sutovežimis talpina elektroninius skaičiavimo aparatus ir turi artilerijos baterijų valdymo centrinę, kuri yra tiesioginiai sujungta su radaro antena. Tarnybą sudaro trys kovotojai, tačiau gali visą sistemą valdyti ir vienas, gerai patyręs kovotojas.

Taikinio padėtis nustatoma pagal azimutą ir relatyvų vietovės pakilimą — žemėjimą. Radaro antenos pagalba yra sekami ir koreguojami klydymai. Visa sistema dalimis gali būti kilnojama helikopteriais. 1976 m. AN/PQ37 sistema bus pritaikyta skirtingiems uždaviniams ir skirtingiems ginklams. Šiuo metu, tai yra daug žadanti pagalbinė priemonė, nes jos pagalba bus galima neutralizuoti prieš artilerijos pabūklus dar nepaleidusius pirmo šūvio.

— Amerikiečiai ir rusai nenuilstamai varžosi dėl technologinių priemonių pritaikymo ginklavimui. **Legendarių "mirties spindulių"** pritaikymas praktikoje jau darosi galimas. Paskutinėmis 1975 m. dienomis Londone pasirodė leidinys "Weapon System" kuriame nupasakojama amerikiečių priemonės naudoti koncentruotus šviesos spindulius (laser) nuro-

dymui taikinių ir raketų valdymui. Toliau minimos abipusės pastangos galimai greičiau pritaikyti šviesos spindulius ginklų naikinimui. Šiuo metu jau yra priemonės, panaudojant šviesos spindulių koncentraciją, pradeginti molio plytą ir metalo plokštes, tačiau tolimesniems atstumams reikalingas didelis kiekis energijos, kas šiuo metu yra dar nepraktiška. Kadangi šios rūšies bandymai, kaip ir visos karinės paslaptys, vykdoma už stiprios uždangos, todėl apie išdavas tegalima spėti tik iš skiriamų sumų sąmatų. Spėjama, kad pirmieji "Laser" ginklai bus pritaikyti erdvėje, kur nėra kliuvinių, nes atviroje vietoje galima perduoti daugiau ardančios energijos. Toje srityje spėjama amerikiečius būsiant pirmais.

— 1975 m. vasario 27 d. Naujosios Meksikos dykumoje, amerikiečiai sėkmingai išbandė tolimų atstumų **priešlėktuvinę raketą SAM — D**. Taikiny s krido garso greičiu. Radaro banga atsimušus nuo taikinio (radaro bangos sklidimo greitis prilygsta šviesos greičiui), grįžta į elektroninį skaičiavimo aparatą (kompiuterį), kuris sekundės bėgyje perduoda reikalingus duomenis raketos laidojtojui. Kitos sekundės bėgyje raketa pajuda iš laidojtojo link taikinio su pilnai veikiančia vairavimo — valdymo aparatūra. Elektroninės skaičiavimo mašinos ekrane išryškėja apskaičiuota raketos kelio kreivė, pagal ją slenka raketos skridimo kreivė, kurią taikytojas per aparatūrą radaru palaiko reikiamoje — apskaičiuotoje kreivėje, įnešdamas reikalingas pataisus raketos skridiman (raketa visą laiką yra radaro bangos įtakoje).

Tų pačių metų rugpjūčio mėn. bandymuose, SAM-D, iš dešimties viena, nekludė taikinio. Pastebėtina, kad šiuo tarpu tokios rūšies raketą turi tik amerikiečiai, kuri valdoma radaru ir elektroninių skaičiavimo aparatų pagalba ir yra pasiekusi tokio tikslumo.

— 1975 m. gruodžio pabaigoje rusai

iš Baltijos jūros, iš Delta tipo povandeninio laivo, iššovė **daugiagalvę raketą** į Kamčatkos pusiasalį (apie 3,500 mylių — 5,600 km. nuotolis). Delta tipo rusų povandeniniai laivai ginkluoti raketomis 4,900 mylių — 7,800 km. tolinašos.

— Jack Anderson, Star Ledger Nr. 313, 20 psl., straipsnyje "Detente proves one-way street" tarp kitko rašo: Yakutsko saloje eskimai buvo sunkiai paliesti sprogdytos H bombos radiacijos. Kad šis įvykis nepsklistų, rusai radiacijos paliestus eskimus išžudė. Tas rodo Kremliaus nemažėjantį barbarizmą, baigia straipsnį J. Anderson.

— 1975 metų pabaigoje, vakarinėje Rusijos dalyje, keliuose vietose, sprogo 40 colių dujų tiekimo vamzdžiai. Šiuos sproginus užregistravo amerikiečių satelitas ir perdavė žemėn pavojaus ženklą, nes satelitas buvo skirtas sekimui ir įspėjimui galimų tarpkontinentinių raketų iššovimams iš raketų laidymo šulinii. Tokie satelitų ankstyvi įspėjimai amerikiečiams palengvina galimybes patikrinti aplinkybes ir tapatybę, pirm negu panaudotų priešraketinius ginklus. Amerikiečiai turi tris priešraketinio stebėjimo satelitus, vienas keliauja orbitoje aplink žemę, kartu su žemės sukimosi kryptimi ir greičiu virš Indijos vandenyno, stebėdamas Eurazijos žemyną. Kiti du — įvairiomis kryptimis, stebėdami galimus raketų paleidimus iš povandeninių laivų. Rusai daro bandymus infraraudonų spindulių pagalba tuos sekėjus apakinti.

— Kai amerikiečiai, vykdydami pažadus, sunaikino bakteriologinius ginklus ir sustabdė jų gamybą, rusai tebe tęsia bakteriologinių ginklų bandymus ir išradimus, pastebi dieninė amerikiečių spauda (Star Ledger, Jack Anderson). Abi valstybės turi virusų, kurių veikimą nėra priemonių sustabdyti. Tokių virusų atsiradimui naudojamos cheminės priemonės, radiacija, ultravioletiniai spinduliai ir eilė kitų. Minėti virusai gali naikinti pasėlius, galvijus ir sukelti epidemijas žmonėse. Žinovų duomenimis, 10 rusų lėktuvų po 5 tonas bakterijų kiekvienas, gali "pasėti" virš Amerikos kelių valandų bėgyje 50 tonų virusų, kurie sunaikintų vieną trečdali visų gyventojų.

Amerikiečiai yra išauginę tokios rūšies virusų, kurie atsparūs visiems žinomiems vaistams. Teoretiškai nėra priemonių, kurios sustabdytų tų virusų žmonijos naikinimo plėtrą. Yra nustatyta, kad rusų atstovybės deda visas pastangas išgauti iš amerikiečių mokslininkų jų atradimus toje srityje.

Šiais metais knygų rinkoje pasirodžiuosioje J. Matulionio knygoje "Neramios Dienos", kai kuriose vietose, buvo neigiamai atsiliepta apie Lietuvos kariuomenės majorą G. Songiną. Čia buvo teigiama, kad mjr. Songinas uoliai vykdęs vokiečių policijos vado okupuotoje Lietuvoje, gen. Wysocky, planus, įteikdamas jam buvusių Lietuvos karininkų sąrašus. Per kelis "Naujienu" numerius spausdintoje J. Matulionio "Neramųjų Dienų" recenzijoje J. Klauseikis 1976 m. birželio 12 d. "Naujienu" numeryje apie mjr. Songino veiklą pateikia daugiau faktų, kurie parodo, kad mjr. Songinas daug geru lietuviams buvo padaręs. Esą vokiečiams okupavus Lietuvą ir paėmus į nelaisvę nemažą skaičių buv. Lietuvos kariuomenės karių, mjr. Songinas, susisiekęs su Vilniuje esančios vokiečių kariuomenės divizijos vadu ir išsirūpinęs, kad lietuviai kariai būtų iš nelaisvės paleisti. Tokiu būdu jis išlaisvinęs per šimtą lietuvių karininkų ir kareivių. (Apie mjr. G. Songino laikų suteiktą pagalbą okupantui engiamam lietuviui ūkiui, gali paliudyti KARIO redaktorius).

Vėliau, steigiantis lietuvių Savisaugos batalionams, mjr. Songinas buvo paskirtas oficialiu ryšių karininku Savisaugos Dalinių reikalams. Eidamas šias pareigas, mjr. Songinas ne tik padėjęs dalinių kariams, bet ir išrūpinęs leidimą "Kariui" leisti ir parūpindamas tam reikalui reikalingo popieriaus. Savisaugos Dalinius pervedus vokiečių policijos vado žinion, mjr. Songinas buvo perkeltas į Kauną tom pačiom ryšio karininko pareigom ir turėjęs gen. Wysocky įsakymus perduoti gen. tarėjams vykdyti. Todėl esą tarėjai, o ne mjr. Songinas, išleidę 1943 m. įsakymą registruotis visiems buv. karininkams miestų burmistru ir valsčių viršaičių raštinėse. Kad mjr. Songinas nebuvęs aklas vokiečių įstatymų vykdytojas, rodąs faktas, kad ir jis kartu su Vietinės Rink-

tinės kariais buvęs areštuotas ir uždarytas koncentracijos stovykloje.

Ta pačia proga tektų paminėti, kad J. Matulionio "Neramios Dienos", nežiūrint kai kurių netikslumų ir kai kurių faktų subjektyvaus vertinimo, yra vis tik vertingas įnašas į Lietuvos gyvenimo vokiečių okupacijos metu pavaizdavimą.

"Laisvoji Lietuva" 1976 m. gegužės 13 d. pradėjo spausdinti Jono Pyragiaus atsiminimus 1934 m. birželio 7 dieną įvykdytą Lietuvos kariuomenės sukilimą "Birželio Septintoji". Koku vardu tą įvykį bevardintume, turėtume sutikti, kad tas įvykis turėjo didelės įtakos tolimesniai ne tik Lietuvos kariuomenės, bet ir visos valstybės gyvenimui. O, tačiau, iki šiol apie tą įvykį buvo maža rašyta, ir jo smulkesnės analizės neteko pastebėti. Gen. S. Raštikis savo atsiminimuose tik paviršutiniškai šį įvykį paminė, nes tuo metu jis buvęs Šiauliuose esančios III pėst. divizijos štabo v-kū ir pačiuose įvykiuose nedalyvavo. Gen. Musteikis savo "Atsiminimų Fragmentuose" taip pat šį įvykį tik paviršutiniškai paliečia. Gen. št. plk. A. Šova savo "Karyje" spausdintame straipsnyje apie gen. Kubiliūną šį įvykį mini tik tiek, kiek jis palietė gen. Kubiliūną. Užsimena apie šį perversmą ir A. Merkelis savo knygoje "Antanas Smetona" ir J. Augustaitis savo knygoje "Antanas Smetona ir jo veikla", bet tik tiek, kad oficialiai apie tą įvykį daugeliui buvo žinoma. O vis dėlto šis įvykis skaudžiai palietė daugelį to meto Lietuvos kariuomenės aukštųjų ir žemesnių laipsnių karininkų. Žemesnių laipsnių karininkų trūkumui pašalinti buvo net suorganizuota speciali ats. jaun. leitenantų laida. Todėl aktyvaus šio įvykio dalyvio J. Pyragiaus atsiminimai yra verti visų dėmesio!

J. Pyragius teigia, kad šis įvykis nebuvo perversmas, o tik siekimas atstatyti 1926 m. gruodžio 17 d. įvykdyto perversmo sukurtą būklę, t.y., įstatyti į vyriausybę greta tuo metu buvusio Lietuvos prezidento Antano Smetonos ir Augustiną Voldemarą — ministeriu pirmininku. Kad šis įvykis nebuvęs perversmas rodąs ir tai, kad įvykio vadovas, net nežinodamas, ar įvykio tikslas yra pasiektas, paraginęs įvykyje dalyvavusius dalinių vadus parvesti savo dalinius į kareivines. Vykdydami perversmą, jo organizatoriai nebūtų taip elgęsi, nes priemonių ir žmonių savo tikslui pasiekti jie turėję pakankamai.

Kalbėdamas apie prie šio įvykio privedusias priežastis, J. Pyragius nurodo, kad politikavimas Lietuvos kariuomenės

je atsiradęs nuo pat jos atkūrimo, nors oficialiai kariams buvo draudžiama krašto politiniame gyvenime dalyvauti. Esą jau pats nutarimas leisti kariams balsuoti renkant Steigiamąjį Seimą ir būti renkama, politikavimą kariuomenėje patvirtinęs. Renkant seimus ir pačių seimų posėdžiuose įsigalėjo neribota demagogija, o 1926 m. išrinktas trečiasis seimas privedęs valstybę prie suirutės slenkščio. Pyragius teigia, kad vyriausieji 1926 m. perversmo organizatoriai buvę krikščionys demokratai, pasikvietę į talką tada jiems nepavojingai atrodančią Pažangos partiją ir iškišdami ją į priekį dėl to, kad ji nerodžiusi simpatijų demokratijai. Perversmą įvykdžiusi kariuomenė, bet perversmo vadai nebuvę bet kurių partijų šalininkai, o tik patriotai. Perversmui įvykus, jam nepritarusį karininkų dalis buvo iš kariuomenės paleista į atsargą.

Pagal J. Pyragiaus teigimą, pusmečiui praėjus, krikšč. demokratai perėjo į opoziciją tautininkams, nes pajuto, kad jie patys kariuomenės atramos neturi. Be to, jie prileidžia, kad prez. Smetona sudaręs tokias aplinkybes, pav. paleido į atsargą keletą karštesnių krikšč. dem. simpatikų, kurios vertusios krikšč. dem. atsisakyti savo per sukilimą pasiektą laimėjimo. Netrukus pradėjo gesti prez. Smetono santykiai su Voldemaru.

1927 m. pradžioje Voldemaras, sukvietęs keletą 1926 m. perversme dalyvavusių karininkų ir civilių, pareiškė, kad yra reikalas suorganizuoti plataus msto politinį sąjūdį ir prisiiinti autoritetinę valdymosi formą. Esą kariuomenė ir Šaulių Sąjunga valdžios ramsčiais negalinčios būti, nes jos turi rūpintis visos valstybės apsauga ir nuo politikos turinčios atsiritoti. Todėl esą reikalinga sudaryti atrankos keliu iš ryžtingų ir aktyvių patriotų organizaciją, kuri sugebėtų perduoti visuomenei vyriausybės pageidavimus ir tuo pačiu metu galėtų informuoti vyriausybę apie žmonių reikalus ir išskylančias negeroves. Tokia organizacija galėtų būti ir apginkluota. Todėl 1927 m. birželio mėn. ir buvo įsteigta, kol kas slapta, organizacija — Tautinė apsauga Geležinis Vilkas, kurios šūkis buvo Tautos garbė — Valstybės gerovė. Jos garbės šefas buvo valst. prez. Antanas Smetona, globėjas ir vadas — min. pirm. A. Voldemaras, štabo v-kas — Algirdas Sliesoraitis, o štabo nariai — Antanas Mačiuka, Pranas Gudynas, Juozas Matulevičius, Petras Steikūnas, Kazys Germanas, Vaclovas Goštautas ir Jonas Pyragius.

(Pabaiga sek. nr.)

A.A. VYTAUTAS ŠVENTORAITIS

Liepos 24 d. New Yorko lietuviai neteko vieno darbingo savo nario, tą dieną iš ryto netikėtai mirė Vytautas Šventoraitis. Jis buvo uolus Lietuvių Karių Veteranų S-gos "Ramovė" New Yorko skyriaus, Liet. Šaulių S-gos ir Lietuvių Bendruomenės narys. Tris dienas laidojimo koplyčia buvo pilna žmonių, norėjusių atsisveikinti su velioniu. Liepos 27 dieną, po Apreiškimo parapijos kunigų sukalbėtų maldų, organizacijų atstovai atsisveikino su velioniu. Prie karsto stovėjo Liet. Karių Veteranų S-gos "Ramovė" nariai garbės sargyboje, o New Yorko skyriaus pirm. dr. E. Noakas pravedė paskutinį atsisveikinimą su velioniu Vytautu Šventoraičiu. Pirmą kalbėjo kun. Vaclovas Martinkus, atvykęs į laidotuves iš Providence, Rhode Island, po jo kalbėjo agronomas Vacl. Butkys — Liet. Šaulių S-gos vardu, toliau buvo perskaitytas atsisveikinimas Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijos New Yorke pirmininko kun. dr. P. Dagio vardu, kuris, pats būdamas ligonis, negalėjo atvykti pareikšti velioniu savo pagarbą ir likusiai velionio šeimai užuojautą. Atsisveikinimo žodį tarė kun. Pranciškus Giedgudas, OFM — Lietuvių Bendruomenės Bushwick'o apylinkės vardu. Po to kalbėjo New Yorko "Ramovės" skyriaus vardu pirm. dr. E. Noakas, kuris keliais trumpais žodžiais apibūdino velionio Vytauto nueitą gyvenimo kelią: "Liūdna ir graudu, jog likimas išplėšia iš mūsų lietuviškos visuomenės narių tarpo vieną veiklesnį darbuotojų.

Velionis Vytautas gimė 1918 m. rugšėjo 8 d. Karėrūdos kaime, Šakių apskr. Baigęs gimnaziją 1936 metais jis įstojo į Karo Mokyklą ir 1939 metais baigęs Karo Mokyklą (XX laidą), būdamas pilnas energijos, tikėjosi karininku tarnauti mūsų mylimos Tėvynės labui. Bet neilgai. Už metų mūsų Tėvynė buvo nusiaubta mūsų Tautos priešų. Vokiečių okupacijos metais jis tarnavo lietuvių apsaugos batalione. Atsidūręs tremtyje velionis nenuleido nuošdamasis tolimesniai, kad ir tremties gyvenimui. Jis net pradėjo studijuoti mediciną. Neturėjo laiko baigti, etėjo emigracijos į Ameriką valanda. Nelengva buvo pradžia, bet įsikūrė, susitaupe ir svajojo apie tolimesnę ramų gyvenimą.

Nežiūrint sunkaus darbo, jis įsijungė į lietuvių organizacinį gyvenimą. Ką apsiimdavo, visuomet su dideliu atsidėjimu, kruopštumu bei prigimtu organizaciniu gabumu atlikdavo. Jis anksti įsijungė į Liet. Karių Veteranų S-gos "Ramovė" New Yorko skyriaus veiklą, keletą metų buvo to skyriaus pirmi-

Vytautas Šventoraitis

ninku ir keletą metų buvo to skyriaus valdybos nariu kitose pareigose. Būdamas malonaus, linksmo ir sugyvenamo būdo, jis buvo visų mėgiamas. Liūdi jo netekus — visi draugai ramovėnai, liūdi jo šeima. Velionis Vytautas buvo pavyzdingas šeimos vyras, tėvas ir senelis. Paliko žmoną, du sūnus su šeimomis ir 6 anūkais. Karių Ramovės vardu reiškiau gilią užuojautą likusiai šeimai".

Velionio žmonos vardu skyriaus pirmininkas įdėjo į jo karstą mažą gintaro

J. ltn. V. Šventoraitis, 1940 m.

gabalėlį, kaip simbolį jo gimtosios gintarų Tėvynės.

Po kalbų visi dalyviai sugiedojo Lietuvos himną.

Laidotuvės buvo liepos 28, trečiadienį, Apreiškimo parapijos bažnyčioje buvo koncelebruotos mišios. Jom vadovavo kleb. kun. P. Raugas. Drauge koncelebravo: kun. A. Račkauskas, kun. St. Raila, kun. V. Martinkus, kun. J. Gurinskas, kun. L. Budreckas, Tėv. Benvenutas Ramanauskas, kun. V. Pikturina, Tėv. Pl. Barius, Tėv. Pr. Giedgudas, Tėv. V. Gidžiūnas.

Kapinėse ginklo draugų vardu kalbėjo Zigmas Raulinaitis, "Kario" redaktorius. Maldas sukalbėjo kun. A. Račkauskas.

Staigios mirties sukrėsta liko žmona Kazimiera, kuri dirba pranciškonų spaustuvių, du sūnus — Saulius ir Egidijus su šeimomis. Lietuvoj liko trys broliai, dvi seserys ir pamotė.

E. N.

Vytautui Šventoraičiui negrįžtamai iškeliavus

(Bičiulio atsisveikinimas)

*Anoj pusej Atlanto
Toli prie Šešupės krantų,
Suoks lakštingalos daina —
Tai mūsų Tėvynės pasaka sena.*

*Mielas Vytautai, nestovėsi sargyboj,
Neginsi Tėvynės nuo priešų amžinų.
Mums vargo dalis šaly svetimoj —
Visi mes būsime bočių šeimoj.*

Keista, bet taip buvo, pirmas ir paskutinis susitikimas su mielu Vytautu Šventoraičiu įvyko iš toliau, be kalbų. Bet tas nei kiek nesukliudė likti nuoširdžiais bičiuliais nuo pirmojo iki paskutinio pasimatymo 30 metų laikotarpy. Gal būt, taip ilga ir nuoširdi bičiulystė tęsiasi tik viena kryptimi einant, šviečiant Tėvynės Laisvės Kovos Švyturiui.

Ltn. Vytautas Šventoraitis, nuo A. Panemunės šlaituose, ramiai stovinčios P.L.P. Karo mokyklos pastatų sienos iki tolimos Amerikos, New Yorko dangoraižių, savo gyvenimo kelyje liko ištikimas savo tėvynės kario sargybos poste. Vytautas buvo ten, kur jį šaukė Tėvynės reikalai. Nuo pat įsikūrimo ramovėnų New Yorke jis liko pavyzdingu ramovėnu iki savo paskutinės gyvenimo valandos — š.m. liepos 24 d., kai širdies smūgio ištiktas, ramiai iškeliavo pas garbingus prabočius. Dažnai, mums tekdavo pasikalbėti apie mūsų tautos didvyrius, karžygius. Ypač Vytautas mėgdavo prisiminti kar. Juozapavičių, Lukšį, Punios valdovą Margį

ir mūsų laikų karžygius: kpt. Pr. Gudyną, lt. Dženkaitį ir patį jauniausią — Romą Kalantą.

Tu, Vytautai, šiandien jų tarpe. Tavo darbai Tėvynės labui yra gražūs dividendai, kurie neleido tau pasirodyti tuščiomis rankomis prieš tautos prose-nelius. Tau neteko raudonuoti, kad buvo veltui gyventa.

Nors šiandien mes nesame aktyvūs kariai, esame toli nuo savo tėvynės krantų, išėivijoj, bet mūsų, duota Tėvynę ginti priešai, kada ją trypia raudonųjų apaštalių purvini batai, mus įpareigoja dvigubai būti aktyviais Laisvės kovoje.

Vytautai, gražų pavyzdį mums palikai. Mes, likę, pateisinsime save kaip kariai, jei pelnysime tuos pačius dividendus Tėvynai, kuriuos Tu pelnei.

Nesakau Tau Sudiev, bet ligi pasimatymo prabočių šaly.

Jurgis Juodis

ATSKIROS KADRO KARININKŲ LAIDOS SUKAKTIS

Šiomet suėjo lygiai keturios dešimtys metų, kai 1936 m. atskira kadro karininkų laida baigė Karo Mokyklą. Ji buvo sudaryta iš atrinktų ats. jaun. leitenantų, baigusiu aspirantų kursą ir vėl pašauktų į Karo Mokyklą praeiti papildomą mokslą. Laidą baigė 103 karininkai, kurie buvo išskirstyti į kariuomenės dalis aktyviai tarnybai.

Čikagoje ir jos apylinkėse gyvenantieji laidos karininkai sutarė tą sukaktį prisiminti ir atšvesti. Prieš dešimtį metų tų pačių čikagiškių iniciatyva buvo sukviestas visuotinas laidos suvažiavimas, bet šį kartą buvo pasitenkinta sukaktį paminėti tik siaurame savųjų ratelyje.

Laidos prisiminimas įvyko š.m. birželio 6 d., Jaunimo Centre, Čikagoj, tame pačiame pobūvyje, kurį suruošė vietos LKVS "Ramovės" skyrius pagerbti garbingo amžiaus sulaukusius karius pirmūnus. Erdvioj Jaunimo Centro kavinėj minimos laidos aštuonių vyrų būrelis, kartu su savo poniomis, užėmė nušalesnę vietą ir sudarė jaukią artimų bičiulių grupę. Įpūdžiui padidinti, o gal kad nepasimestų minioj, p. Stankūnienė,

*

LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus valdyba, suruošusi karių pirmūnų pagerbimą. Iš kairės: Br. Masiokas, J. Stankūnas ("Kario" atstovas), K. Juškaitis — pirm., A. Repšys, V. Garbenis. Trūksta A. Atučio.

kiekvieną laidos solenizantą pasitikus prisegė su atitinkamos ginklo rūšies spalvomis, skoningai paruoštą gėlę.

Laidos minėjimas pradėtas susikaupimo minute, prisiminti ir pagerbti laidos mirusius karininkus. Laidos reprezentantas J. Stankūnas savo jautriu žodžiu nukėlė visų mintis į praeitį, į tuos laimingus laikus Nepriklausomos Lietuvos kariuomenėj, ir į įvykius, nulėmusius mūsų Tautos likimą. Juo toliau kalbos gyvėjo, pynėsi tolimi prisiminimai su dabartinėmis visokiomis asmeninėmis negalėmis. O jų būta nemažai, nes beveik visi jau yra pasiekę pensininko amžių. Vaišingoji p. Plenienė, atnešusi didžiulį laidos gimtadienio tortą, jį piauštė ir gausiai dalino visiems, kurie užmiršdami daktaro patarimus jį valgė ir nesišykštėjo jai gražių komplimentų.

Ta proga reikia paminėti, kad Čikagoje gyvenantieji atskiros laidos karininkai ne tik yra labai artimi bičiuliai, bet visi solidarūs bendriems lietuviškiems užmojams, ką reikia ypač įvertinti dėl čia atsiradusių priešišku skersvėjų, tiesa, silpnų, bet įkyrių. Jie yra visi įsijungę į pozityvią lietuvišką veiklą, dauguma jų turi atsakingas pareigas organizacijų valdybose ar šalpos talkose.

Bendro pobūvio vadovas, skyriaus pirm. K. Juškaitis, kuris taip pat buvo atskiros laidos dalyvis, gražiais žodžiais pasveikino ir visiems pristatė laidos gimtadienį švenčiančią grupę, kuri jau buvo atkreipusi kitų dėmesį savo nuotaikingumu. Po to, laidos sukaktuvininkus sveikino LKVS "Ramovė" c. valdybos pirm. K. Dabulevičius, karių pirmūnų vardu — G. Songinas, DLK Birutės sąjungos Či-

kagos skyriaus pirm. M. Babickienė, vietos šaulių vardu — Karvelis ir kiti pavieniai, nuolat aplankydami stalą.

Gali kai kam kilti klausimas, kodėl specialios laidos karininkai jau kartą paminėję laidos sukaktį jos suvažiavime, po dešimties metų vėl viešai kelia dulkes nuo tų pačių praeities įvykių, gal kitiems atrodančių nezymių ir tik čiaudulį sukeliančių?

Iš tikrųjų, tas daroma ne vien tik dėl asmeninio sentimentų, bet, svarbiausia, bandoma praskleisti šydą, dengiantį minimą laidą, pagarsinti ją, atkreipti į ją dėmesį. Pasirodo, kad daug kas nežino apie šią laidą, o ir žinoję pamiršo. Net mūsų kariuomenės istorikai niekur jos nemini. Išėivijoj išleisto Lietuvos Enciklopedijoj atskira kadro karininkų laida visai nepaminėta; nors visos kitos laidos yra aprašytos. Prieš kiek laiko Čikagos karininkų susirinkime, kur buvo svarstoma Karo Mokyklos leidinio išleidimas, atskiros laidos reprezentantui nesisekė įtikinti dalyvius apie savo laidos buvimą. Susirinkimui pirmininkavęs visai jos neprisiminė, nors jo nuotrauka yra laidos baigimo vinjetės garbės vietoj. Dalyvavęs dalies vadas, kurio vadovybėn atvyko keli laidą baigę karininkai, neigė tokios laidos buvimą.

Čikagoje gyvenę minimos laidos karininkai ne juokais susirūpino laidos istoriniu išlikimu. Jie pradėjo apie ją spaudoje rašyti, ėmėsi kontaktuoti kai kuriuos buvusius Lietuvos kariuomenės pareigūnus, ieškodami liudininkų. Gerai, kad jų atsirado, labai kompetentingų ir nuoširdžių, kurių pareiškimai apie buvusią atskirą laidą gal yra vieninteliai išlikę šaltiniai (žiūr. 1975 m. "Karys" Nr. 9).

Aiškumo dėliai vieną ištrauką iš buvusio Karo Mokyklos lektoriaus plk. K. Ališausko papasakojimo apie laidos sudarymą čia pacituosiu: "Būdami atsargoje jie jau buvo prisitaikę prie gyvenimo. Beveik visi turėjo vienokias, ar kitokias tarnybas, darbą, ar pareigas. Bet patriotizmo ir šūkių vedini, kad reikia Tėvynę ginti, į Krašto Apsaugos Ministerijos šaukimą gausiai atsiliepė. Jų buvo labai daug. Visų priimti nebuvo galimybės. Pasirinkti buvo iš ko. Buvo atrinkti, taip sakant, geriausi iš geriausių. Jie ir gabumais ir patirtimi skyrėsi nuo kitų laidų" (ištrauka iš įkalbėtos juostos).

Skaudžių mūsų Tautos išgyvenimų metu didesnė dalis laidos karininkų žuvo ar mirė, kiti buvo uždaryti kalėjimuose ir ištremti į prievartos stovyklas. Tik nedaugeliui pavyko to išvengti ir išsklisti po platųjį pasaulį. Iš surinktų paskutinių žinių galima pateikti sekančią statistiką:

Likimas nežinomas 29 karininkų. Žuvo ar mirė — 24 karininkai. Okupanto kalinami 14 karininkų, iš kurių vienas buvo viso laisvojo pasaulio pasmerktame Švedijos išdavime. Okupuotoje Lietuvoje yra laisvi 4 karininkai. Laisvame pasaulyje yra 32 karininkai.

Prieš dešimt metų, suvažiavimo proga, atskira laida buvo įrašyta į Lietuvos Fondą, įnešus į jį tūkstančio dolerių auką. Taip pat ir ši kartą, nors ir vietinio pobūdžio paminėjime, sukaktį įprasminti norėta padaryti ką nors gero. Dalyvavę laidos vyrai sutarė sudėtine auka paremti "Karį", gi kartu dalyvavusios ponios, p. Griauzdiėnės pavyzdžiu

paskatintos, dar nuo savęs vyrų auką papildė, iš viso 105 dol.

Kz. Markus

KARYS nuoširdžiai dėkoja už stiprią paramą, kurios jau nebe pirmą kartą gausi iš Atskiros Kadro Karininkų Laidos narių. Šiuo atžvilgiu AKK Laida yra dar ir Ypatinga Laida.

LVS "RAMOVĖS" ADELAIDĖS SKYRIAUS SIDABRINIS JUBILIEJUS

LVS "Ramovės" Adelaidės skyrius, š.m. birželio 5 d., šventė 25 m. savo veiklos sukaktį. Gėlėmis išpuoštoje Lietuvos Namų scenos gilumoje, šalia skyriaus vėliavos, kabėjo didelis ramovėnų ženklas ir sidabriniai "25".

Prie skoningai papuoštų stalų susirinko gausi ramovėnų šeima su savo svečiais, virš 170 asmenų.

Oficiali minėjimo dalį pradėjo skyriaus pirmininkas K. Taparas, pakviėdamas Šv. Kazimiero parapijos kleboną Tėvą Spurgį sukalbėti invokaciją. Toliau sekė trumpas pirmininko žodis. Jame kalbėtojas priminė, kad prieš ketvirtį šimtmečio, dail. A. Rūkštelei ir jam pačiam esant Adelaidės Bendruomenės valdyboj, ir sutinkant daugiau tos pačios profesijos kolegų, kaip ir visiems naujakuriams esantiems svetimame krašte, gimė mintis ieškoti kokios nors organizuotos atramos, jei kurį nors iš mūsų ištiktų nelaimė. Pasikvietus keleta tos pačios idėjos draugų, po kelių pasitarimų, 1951 m. birželio 10 d., buvo sušauktas Lietuvos Atsargos Karininkų Savišalpos Draugijos steigiamasis susirinkimas. Susirinkimui pirmininkavo A. Rūkštelė, sekretoriavo K. Taparaskas.

Pirmoju valdybon buvo išrinkti: A. Rūkštelė, K. Taparaskas ir A. Levickis. Sekančiam susirinkime, jau susirinkęs su J.A. Valstybėse esančia panašia organizacija, draugijos vardas buvo pakeistas į "Lietuvių Karių Veteranų Sąjunga RAMOVĖ" vardą. Nariais buvo ir yra priimami visi Lietuvos kariuomenėje tarnavę kariai. Narių skaičius staugiai paaugo, skyriaus veikla pagyvėjo. Buvo aktyviai įsijungta į bendruomeninę veiklą. Sunku išvardinti ramovėnų visus stikčius darbus. Paminėsiu tik svarbiausius. Pastatytas Lietuvos Namų kieme paminklas "Žuvusiems už Lietuvą" prie kurio tautiniū švenčių metu pakeliamos ir iškilmingai nuleidžiamos vėliavos, giedamas tautos himnas ir malda Marija, Marija, Atskiru leidiniu atžymėta 35 metų kariuomenės atkūrimo sukaktis. Iškilmingai paminėta PLP Karo Mokyklos 50 metų sukaktis, Adelaidės skyriaus iniciatyva buvo sušaukti 1962 ir 1974 metais Australijos ramovės skyrių atstovų suvažiavimai. Adelaidės skyriaus 25 metų gyvavimo sukaktis atžymėti išleistas specialus, prie Australijos Lietuvos Bendruomenės laikraščio "Mūsų Pastogė", 4 puslapių priedas. Ypatingai skyrius savo veiklą išvystė paskutiniaisiais metais, gausiais įvykių, kaip — Kalantos susidėginimas, Brazinskių byla, Australijos vyriausybės pripažinimas Pabaltijo valstybių sovietams, pasaulio lietuvių jaunimo kongresai, lietuviškos savaitgalio mokyklos, tautinių šokių grupės, chorai ir pan.

Tylos minute buvo prisiminti 25 metų bėgyje visi mirusieji skyriaus nariai. Perskaitytos jų pavardės.

Adelaidės, Australijoje, ramovėnų skyrius rikiuotėje, giedant Tautos himną. Nuotr. A. Budrio

Metinių švenčių tradicija virtęs naujų narių priėmimas: prisegami ženklukai tais metais įstojusiems ramovėnams, kurių šiais metais buvo 3.

Švenčiantiems tais metais 65, 70, 75, 80-sius gimtadienius, įteikiami specialūs adresai, su valdybos narių parašais. Jų buvo 7.

Kalbą pasakė ir buvęs ilgametis skyriaus pirmininkas C. Zamoiskis. Po to sekė sveikinimai. Skyrių sveikino Adelaidės Lietuvių Sąjungos pirmininkas P. Bielskis, Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos pirmininkė S. Pusdešrienė, Lituania choro vadovė sol. G. Vasiliauskiene, Šv. Kazimiero svaitgalio mokyklos vedėja A. Urnevičienė. Raštu skyrių sveikino steigiamojo susirinkimo pirmininkas dail. A. Rūkštelė, "Kario" redaktorius Z. Raulinaitis, Australijos — Canberra, Melbourne, Perth ir Sydney "Ramovės" skyriai, Adelaidės Lietuvių Bendruomenės Moterų Sekcija, Adelaidės Sporto Klubas "Vytiš", ALB Savaitgalio Mokykla, Tautos Fondo Atstovybė Adelaidėje ir p. Krygeris. Tai vis organizacijos, kurias ramovėnai remia ir su kuriom glaudžiai bendradarbiauja. Paskutinis, nuoširdžiais ir labai šiltais žodžiais "Ramovę" sveikino ALB Adelaidės Apylinkės valdybos pirmininkas V. Neverauskas. Jam pasiūlius, minėjimo dalyviai pakėlė šampano taures linkėdami "Ramovei" ilgiausių ir sėkmingiausių metų. Sugiedojus tautos himną, šventė buvo užbaigta vaišėmis.

Rytojaus dieną, sekmadienį, Šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje, ramovėnai dalyvavo su savo vėliava iškilmingose pamaldose. Labai gražų ir įspūdingą tai šventei pritaikytą pamokslą pasakė Tėvas Spurgis. Specialiai parinktomis giesmėmis gražiai giedojus bažnytinis choras, vad. N. Masiulytės.

Dėka valdybos darbštumo, gražaus tarpusavio sugyvenimo ir asmeniško glaudaus kontakto su visais nariais, ramovėnai sudaro vieną glaudžią 70 narių šeimą. Kadangi Adelaidėje neturime nei šaulių, nei birutiečių organizacijų, ramovėnų žmonos ir ramovėnams prijauniančios ponios bei panelės, buvo ir yra nepamainomos ir nuoširdžios mūsų skyriaus darbų rėmėjos ir talkininkės.

25 metų sukakties proga ramovėnai aukojo Australijos Lietuvių Bendruomenės laikraščiu "Mūsų Pastogė" 100 dol., "Tėviškės Aidams" 25 dol., "Kariui" 25 dol. Tautinių šokių grupei "Žilvinas" — skydelius ant uniformų. Šiuo metu skyrius ruošiasi 3-čiam Australijos ramovėnų suvažiavimui Melbourne.

k. t.

HARTFORDO RAMOVĖNAI

Rašydamas apie Hartfordo ramovėnų veiklą, bent dalinai, noriu prisiminti ir

Dabartinė Adelaidės skyriaus valdyba. Iš k. į d. sėdi V. Laurinaitis, sekr., p-kas K. Taparas; stovi vicepirm. B. Straukas, išd. J. Lapšys, kultūros reikalams — J. Jaunutis. Nuotr. A. Budrio

1975 metų svarbesnius įvykius, kurie "Karyje" nebuvo minėti, būtent, keletą minčių iš praėjusių metų lapkričio 23-sios minėjimo.

Minėjimą pradėjome Lietuvių parapijos Šv. Trejybės bažnyčioje šv. mišiomis. Jas atnašavo ir turiningą, dienai pritaikytą pamokslą pasakė kun. Vytautas Bitinas. Po mišių, ramovėnai, jų šeimos ir svečiai, susirinkome Lietuvių Amerikos Piliečių klubo salėje minėjimui — pusryčiams. Pagrindinis kalbėtojas buvo Connecticut Universiteto prof. Benediktas Mačiuka (a.a. av. plk. Mačiukos sūnus). Tema: "Tarptautinė padėtis po I Pasaulinio karo bei atsikuriančios Lietuvos kariuomenės svarba".

Prof. B. Mačiuka, apžvelgęs to meto tarptautinę padėtį, ypač pažymėjo, kad kiekvieno krašto kariuomenė yra to krašto gynėja. Lietuvos kariuomenė tą atliko didvyriškai, ne tik kaip gynėja, bet ir kaip auklėtoja. Neturėdama nei paramos, nei užnugario, savo paskirtį atliko lietuviško jausmo, tautos šūkiu — Lietuvai Laisvės! — atžvilgiu. Po profesoriaus žodžių, buvo pagerbti savanoriai-kūrėjai: Jurgis Dragūnėvičius, Matas Palubinskas, Pranas Spakauskas ir Antanas Ramanauskas.

Jautrų žodį Lietuvos kariuomenės atsikūrimo proga, tarė kun. Vyt. Bitinas, atkreipdamas dėmesį į visų lietuvių pareigą Lietuvai laisvę atgauti.

Oficialiosios dalies užbaigai žodį tarė mūsų garbės narys, ramovėnų vėliavos vienas krikšto tėvų, dr. Alfonsas Stankaitis. Jo suglausti žodžiai: "Norėčiau jungtis mintim, kad per lietuvių karį, savanorį-kūrėją, kiekvieną mus jungtų savas kraštas, kultūra, mokykla ir pilkam lietuviui kariui, paaukojusiam savo gyvybę, mes lenkiam galvas".

Minėjimą pravedė skyriaus pirmininkas Vaclovas Nenortas. 1975 m. atlikta daug daugiau lietuviškoje veikloje, aukomis, surengtas pavasarinis balius ir t.t. Parašysime apie tai sekantį kartą.

1976 metai

Metinis susirinkimas įvyko 1976 m. sausio 17 d. Išrinkta nauja valdyba: Adolfas Maslauskas — pirmininkas, Zigmas Strazdas — I vicepirm., Antanas Kuprys — II vicepirm., Vytautas Petravičius — sekretorius, Justinas Guntulis — kasininkas, Alfonsas Jaras — pakviestas ir toliau sutiko būti skyriaus foto korespondentu. Jis eilę metų, aukodamas savo darbą ir laiką, mielai talkininkauja, neimdamas jokio atlyginimo. Revizijos komisija: Petras Simanauskas, Augustinas Virkutis, Antanas Jucėnas.

Pirmasis naujos valdybos darbas — pavasarinio baliiaus parengimas. Jis įvyko š.m. balandžio 24 d. Programoje — solistė Ona Pliuškonienė iš Philadelphijos.

Solistė O. Pliuškonienė ne pirmą kartą yra suteikusi Hartfordo lietuviams

Hartfordo ramovėnų valdyba 1976 metams. Iš k.: Vytautas Petravičius — sekr., Vaclovas Nenortas — kultūriniais parengimams, Adolfas Maslauskas — pirmininkas, Antanas Kuprys — II vicepirm., Justinas Guntulis — išd. Nuotraukoje nėra I vicepirm. Zigmo Strazdo. Nuotr. Alf. Jaro

didelį malonumą grožėtis lietuviška daina. Tačiau, šį kartą ji padarė netikėtumą. Atlikusi nepakeičiamai puikią liaudies dainų programą, neėmė jokio atlyginimo ne tik už programą, bet ir už kelionę. Paklausta, kodėl ji tokia gera ramovėnams — atsakė, kad ramovėnus labai gerbianti. Poniai Pliuškonienėi Hartfordo ramovėnai išreiškia didelį dėkingumą.

A. Maslauskas

ROČESTERIO RAMOVĖNAI

Š.m. gegužės 31 d. "Ramovės" Ročesterio skyrius minėjo už Lietuvos laisvę žuvusius mūsų karius, partizanus ir Sibire nukankintus mūsų brolius ir seses.

9 val. ryto kun. tėvas Liudvikas Vėželis atlaikė pamaldas. Tėvas Liudvikas Vėželis, čia gimęs ir augęs, Korėjos karo veteranas, pasakė jaudinantį pamokslą apie Lietuvos karių ir partizanų pasiaukojimą už Lietuvos laisvę, atiduodant savo brangiausį turtą — gyvybę. Taip pat paminėjo dideles kančias ir mirtį mūsų žmonių Sibiro koncentracijos stovyklose. Jis būdamas Korėjoje žiemos metu, kuomet papūsdavo šaltas vėjas, prisimindavo savo tautiečių dideles kančias.

Po pamaldų visi vykome į kapines, kur aplankėm mirusius ramovėnus ir jų šeimų narius. Prie kiekvieno mirusio kapo pasimeldėm ir įsmeigėm po dvi vėliavėles — vieną amerikonišką ir kitą lietuvišką, kad praeivis matytų, jog čia ilsisi Nemuno žemės vaikai. Sugrįžę iš kapinių parapijos salėn, visi buvo pavaišinti kavute ir skaniais užkandžiais, paruoštais ramovėnų šeimų.

Š.m. birželio 6 d. Ročesterio ramovėnai sušaukė savo metinį susirinkimą. Buvo renkama nauja valdyba ir revizijos komisija. Susirinkimą atidarė pirm. Aleksas Beresnevičius. Susirinkimui praveisti pakvietė Valerijoną Vitkų ir sekretoriauti Juozą Sedlicką. Pagal patiektą dienotvarkę skyriaus pirm. Beresnevičius padarė pranešimą iš "Ramovės" skyr. veiklos. Apie piniginių stovį pranešimą padarė išd. Mečys Pučius ir apie padarytą kasos reviziją pranešimą padarė rev. k-jos narys J. Sedlickas. Skyriaus narių skaičius mažėja, vieni išeina, persikeldami kitur gyventi, o likusieji jau pribrendusiam amžiuje, vienas po kito mus palieka ir persikelia į amžinybę. Naujų narių nepasipildo ir yra baimės skyriui užsidaryti. Susirinkusieji vienbalsiai perrinko bu-

vusių skyriaus v-bą: pirm. Aleksas Beresnevičius, sekr. Vladas Keiba ir išd. Mečys Pučius. Revizijos komisija taip pat perrinkta senos sudėties: Juozas Sedlickas ir Petras Druseikis.

Perrinktai valdybai ir revizijos komisijai buvo padėkota už metų veiklą ir palinkėta sėkmės šiems metams.

Juozas Sedlickas

MUS PRAŠO ATITAIŠYTI

Š.m. "Kario" Nr. 6 mano rašinyje yra korektūros klaidų, kurias prašau atitaisyti.

231 psl. 16 eil. iš apačios atspausdinta: ...iki pavasario. Turi būti — iki pavakario.

232 psl. 9 eil. iš viršaus, atsp.: atsisotojo prie mane. Turi būti — atsisotojo prieš mane.

232 psl. 8 eil. iš apačios atspausdinta: J.A.F. Turi būti — L.A.F.

O. Žadvydas

Prašau mano eilėraštyje "Laisvės le-genda" 8 str. (birž. KARYS, 208 psl.) pataisyti vietoj "Elio salutėj" į "Laisvės salutų".

A. Tyruolis

LAIŠKAI KARIUI

Jus sveikinant, tikrai malonu priimti ir nors kuklia, bet tikrai nuoširdžia auka paremti Jūsų gražų sumanymą išleisti dvigubą (o gal dar ir žymesnį) "Kario" numerį, — paminėti Amerikos 200 metų gimimo — garbingai iškovotos Nepriklausomybės ir Laisvės Šventę! Šia proga, pridėdamas 20 dol. čekį, net apgailestauju, kad taip mažai šiuo kartu tesuskubau sugraibyti, savo gerokai aptuštėjusio kišenė... Tikiuosi, kita proga, prie storesnės kišenės, "Karys" tikrai bus prisimintas žymesne parama ir dėkingumu. Tikiu, kad mūsų "Karys" tolygiai bus prisimintas ir visų kitų jo skaitytojų.

Šia taip gražia proga, tikėdamas dar gražesniais "Kario" užmojais, nuoširdžiai norėčiau prie jų prisidėti ir nuo savęs linkėjimais. Kad prie "Karyje" kaupiamo Amerikai dėkingumo ir iškilmingumo, tolygiai ir net dar iškilmingiau išreikšti Amerikai dėkingumą ir tai ne tiek ką lietuvių tauta Amerikai davė, bet ką Amerika Lietuvai davė. Kada Amerika Lietuvai davė garbę-pasitikėjimą priimdama jos Nepriklausomybei atkovoti pirmąjį Lietuvos karvedį generolą Tada Kosciuską ir daugelį kitų Lietuvos ir ir Amerikos sūnų — tikrų laisvės kovotojų.

Čia turiu nenumaldomą širdgėlą, kada balandžio 5 d. 1976 m., per TV 11-įj kanalą buvo rodomas filmas "Generolas Tadas Kosciuska" (filmą pakartotas dar ir sekančią savaitę, 10. IV.76). Filmą spalvotas, iškaštingas; dekoracijos ir muzika gera, gi artistai ir pastatymas — politiniai. O politika nėra gėris, nėra garbė, nėra dėkingumas — politika monas — kas apgavo, tas ir ponas...

Filmo tema: Kosciuszko: — an american portrait — drama. The story of Thaddeus, a Polish junior officer who served as a military engineer with the Continental Army in the War of Independence. One of Kosciuszko's key contributions was the construction of fortifications near Saratoga Springs, N.Y., which were instrumental in the Americans' first decisive victory over the British. Esminiai vaidinantys "artistai": Kosciuszko — William Lyman; Tom — Craig Wasson; Wilkinson — Greg Abels; Baldwin — Robert Anthony; General Gates — Chris Gampel ir kiti.

Prie aukščiau cituotų "vaidinimų" nebūtų nieko pridėtino, jei ne tas tikrosios istorijos visapusiškas detalių supolitikavimas: Kai prez. J. Washingtonas klausia jam prisistačiusį Ksciuską

— kas tu būsi jaunas žmogau? Jei tu būsi europietis, tai kaip vadinasi tavo kraštas? — Mano vardas Tadas Kosciuska. Aš esu lenkas, o mano kraštas Lenkija, — jam atsakoma.

Bet čia artistai pamiršo, kad dar iš viso nėra buvę artisto ar žmogaus, turinčio įtikinančios tiesos jėgą: baimė bei juoda kaukė pati išsiduoda klausytojams ir žiūrovams. Ir taip visą laiką vaidinime buvo jaučiama toji nepaslepia-moji baimė prieš tikrąją istoriją... Ir kas gi lenkus verčia taip negarbingai pačią istoriją klastoti? Tik savimeilė pagieža, kaip ištisais šimtmečiais Lenkiją valdė ne savas lenkų, bet lietuvių proto genijus! Ir jie to negali pamiršti, kad dar ir ateity galės būti taip mūsų garbingai valdomi.

Jei taip jau svarbu lenkams savintis mūsų tautos karvedį ir kaip kokį lenką Amerikai taip sukta pristatyti, tai mums itin svarbu Amerikai tik padėkoti už mums suteiktą garbę ir pasitikėjimą priimant tikrąjį Lietuvos karvedį generolą Tada Kosciuską, herojiškai kovojantį už Amerikos Nepriklausomybę ir laisvę!

Mano manymu, kaip tik būtų labai gera proga, ne tik specialiame "Kario" žurnale, bet ir plačioje amerikiečių spaudoje sukaupti galimai daugiau istorinės medžiagos, apginant lietuvių kario garbę, taip pagerbiant didįjį Lietuvos karvedį — generolą Tada Kosciuską. Taip pat nepamirština gražu pristatyti garbingai Amerikos visuomenei ir kitus Lietuvos didvyrius, k.a. Ad. Mickevičių ir visą eilę lenkų pasisavintų kitų garbingų Lietuvos asmenybių.

Su pagarba

Čikaga

B. Girėys

— — —

Gavau Administracijos laišką ir siunčiu 10 dol. už "Kari", prenumeratą 1976 metams, banko čekį.

Jau 7 metai esu pensininkas ir seno amžiaus, bet iki šiol mane visą gyvenimą lanko "Europos Liet.", "Dirva" ir "Karys". Pasiliko "Karys" ir sukrapštes savo sutaupeles, siunčiu jam.

Gal paskutiniai jau metai, bet turiu viltį gyventi ir kiek galėdamas palai-kyti savo spaudą. Kaip yra laukiama savoji spauda! O ypatingai — "Karys", kuriame daug rašo apie partizanų ir karių gyvenimą, jų tarpe ir man teko dalyvauti...

Reiškiu pagarbą

Anglija

T. Krivickas

— — —

"Kario" birželio-liepos mėn. nr. tris kartus (psl. 236, 237 ir 245) paminėta, kad Kauno SD kalėjimo politinius kalinius išvadavo laisvės kovotojai.

Tas neatitinka tiesai. Mes, jaunesnieji Kauno SD politiniai kaliniai, pirmą karo dieną — birželio 22, jau ėmėme laužti duris, nes nebegavome maisto, nebeišleido į ruošą ir pasklido gandas, kad kalėjimą minuoja ir jis bus išsprogdintas, bet vyresnieji — pulkininkai Petrutis, Tumas ir kiti, ėmė atkalbinti ir mes išsilaisvinimo darbą iš vidaus sulaikėme.

Naktį, iš birželio 22 į 23 d., dalį politinių kalinių, tarp jų ir abu minėtus pulkininkus, NKVD žiauriai evakuavo. Mes, likusieji Kauno SD kalėjime, birželio 23 d. ryte, išsilaužėme į laisvę, bet apie kalėjimą jokių laisvės kovotojų nebuvo, vaikščiojo tik kelios senyvos moterėlės ir milicininkai tvarkingai ėjo savo pareigas savo postuose.

Tą pačią birželio 23 d., gavęs informaciją Lietuvos Raudonajame Kryžiuje, prisistačiau į partizanų štabą, įsi kūrųs III valstybinės gimnazijos r muose, Miško gatvėje. Birželio 25 Kauną pasiekė vokiečių kariuomenė mes buvome aprūpinti baltais 7 (Tautinio Darbo Apsauga) raiščiais rankovių.

Birželio 28 d. persiorganizav reguliarią Lietuvos kariuomenę. vau paskirtas pirmos kuopos vada, . buvo sudaryta iš buvusių politinių kalinių. Antros kuopos vadu buvo paskirtas lt. J. Ramanauskas, taip pat buvęs politinis kalinys. Karo komendantu buvo paskirtas plk. Bobelis (dabartinio ALTOs pirmininko dr. Kazio Bobelio tėvas), o bataliono vadu plk. Butkevičius.

Stepas Paulauskas
Cicero, III.

MARKSIZMAS

Yra tokia australiška patarlė: "Kai tik pamatau juodą gyvatę, tuoj ją užmušu, be jokių derybų". Toks turėtų būti ir mūsų požiūris į marksizmą. Tie rimti ir tikri krikščionys, kurie ieško "dialogo su marksizmu", turi prisiminti, kad marksizmo teorija yra pagrįsta nepermdauijama dogmatine bedievyyste. Tiesa yra daug konservatorių, liberalų ir nemark-sistiškų socialistų, kurie yra taip pat nereligiingi ir kurie dažnai būna agresy-vūs. Tačiau, jų nereligiingumas nesudaro jų socialistinės teorijos neatskiriamą dalį, taip kaip marksizmo.

Reikia taip pat atsiminti, kad mark-sistai yra pagrindiniai melagiai. Tiesa jiems tėra tik "buržuazinis prietaras". Jiems viskas yra gerai, kas tik tarnauja socialinei revoliucijai, net tiesos nuslė-pimas ar jos iškraipymas, jei tik tas pagelbsti. Mes jau turėtume tą žinoti.

C. Clark

(National Review, Apr. 2, 1976)

AUKOJO KARIUI:

Birželis, 1976

\$122.24:Daubaris Elvira, Canberra, Australija
(a.a. vyro Jono vardu)**\$105.00:**Buv. karininkai, gyvenantieji Čikagoje,
P.L.P. Karo Mokyklos ats. j. ltn. kursų
laidos**\$50.00:**A.A. kun. Petro Dziegoraičio artimi bi-
čiuliai vietoje gėlių: Astrauskas S., Blin-
strubas V., Butrimas S., Balbatas J., Ci-
tulis J., Duleba T., Kizevičius J., Pa-
brinkis S., Paulionis B., Verbyla J., S.L.;
Cleveland, Ohio**\$10.00:**Algenis K., Woodhaven, NY
Mariūnas Alk., W. Germany**\$5.00:**Andrushis Jz., Washington, DC
Kernagis J., Chicago, IL
Kutka A., Rockdale, Australija
Pyragius Vl., Toronto, Canada
Povilaitis M., Woodhaven, NY
Simanas J., Toronto, Canada**\$2.83:**

Petronis M., Sydney, Australija

\$2.00:Grajauškas V., Cliffside, NJ
Kaufeldas Br., Yagoona, Australija
Liudulas A., Chicago, IL
Lambertas K., Pottstown, PA
Protas P., Carlton, Australija**BICENTENNIAL numerui paremti:****\$20.00:**Girčys B., Chicago, IL
Pabrėža L., Chicago, IL**\$10.00:**

Karosas Pov., New Britain, CT

\$5.00:Kun. P. Dagys, Woodhaven, NY
Grybauskas J., Hot Springs, AR
Kaciliauskas J., Lemont, IL
Oželis Vyt., Malartic, Can.
Šimkus M., Baltimore, MD**AUKOJO KARIUI:**

Liepa, 1976

\$25.42:

LKVS "Ramovė" Adelaide Sk., Australia

\$25.00:

Rėklaitis A., Chicago, IL

\$20.00:

Daugvydas K., Detroit, MI

\$10.00:

Bublaitis Elena, Woodhaven, NY

\$5.00:Adomaitis J., Tinley Park, IL
Daniliauskas J., Stamford, CT
Girevičius J., St. Catharines, Canada
Masiulis A., Simcoe, Canada
Petkus V., Lakeline Village, OH
Skirmuntas V., Kenosha, WI
Žukauskas K., Beverly Shores, IN**\$3.00:**

Markevičius V., Chicago, IL

\$2.00:

Miežaitis J., Elizabeth, NJ

BICENTENNIAL numerui paremti:**\$20.00:**

Kuginis P., Omaha, NB

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.